

MEDITERRANEAN FUTURES II

2017-2018

ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

DEPARTMENT OF ARCHITECTURE
UNIVERSITY OF PATRAS

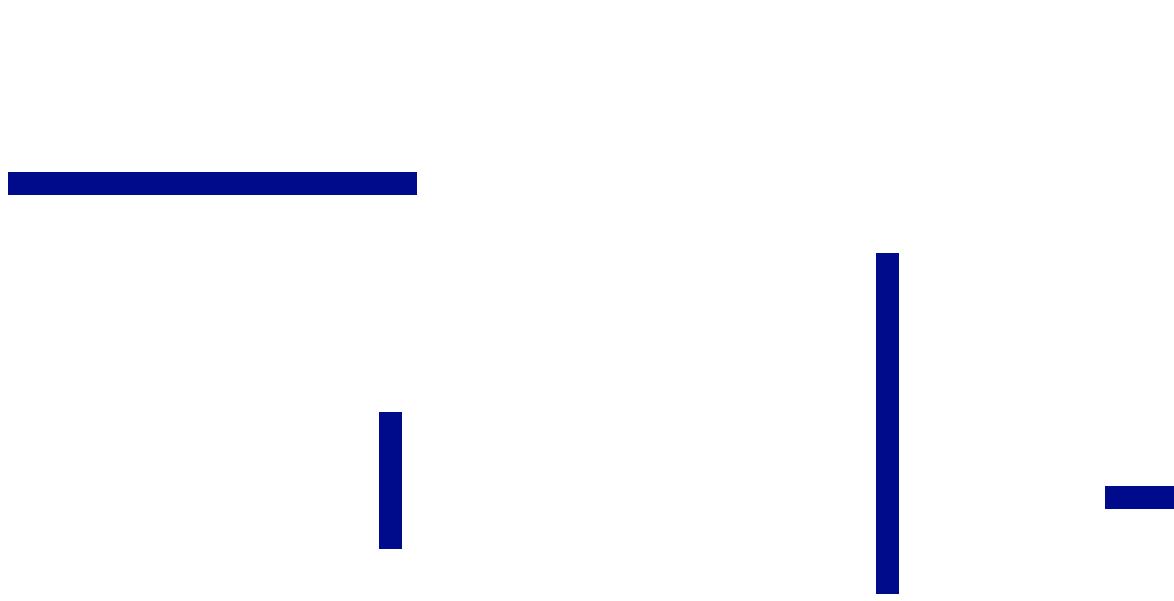
MEDITERRANEAN FUTURES I

2016-2017

ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ
DEPARTMENT OF ARCHITECTURE
UNIVERSITY OF PATRAS

F
W

ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΑ ΜΕΛΛΟΝΤΑ II

MEDITERRANEAN FUTURES II

2017–2018

ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

DEPARTMENT OF ARCHITECTURE
UNIVERSITY OF PATRAS

Επιμέλεια
Γιάννης Α. Αίσωπος

Βοηθός Επιμελητή
Ανδρέας Νικολοβγένης

Σχεδιασμός
Grid Office

Έκδοση
**Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών,
Πανεπιστήμιο Πατρών**

Εκτύπωση/Βιβλιοδεσία
Fotolio & Typicon

© Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών,
Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα, 2019

Συντονιστική Επιτροπή του ΠΜΣ:
Γιάννης Α. Αίσωπος, Καθηγητής, Διευθυντής ΠΜΣ
Πάνος Δραγώνας, Καθηγητής
Γεώργιος Α. Πανέτσος, Καθηγητής

Τα εργαστήρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Αρχιτεκτονική και Αστικός Σχεδιασμός» φιλοξενήθηκαν στο κτίριο της Δημοτικής Πινακοθήκης Αθηνών στο Μεταξουργείο μετά από την ευγενική παραχώρηση του Δημάρχου Αθηναίων Γιώργου Καμίνη δια του Οργανισμού Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας του Δήμου Αθηναίων και του Προέδρου του Κωστή Μπιτζάνη. Θερμές ευχαριστίες οφείλονται στον Καλλιτεχνικό Σύμβουλο και Επιμελητή της Δημοτικής Πινακοθήκης Αθηνών Ντένι Ζαχαρόπουλο και στην Έφορο Κάλλη Πετροχείλου.

Το κτίριο έχει ιδιαίτερη σημασία για το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών καθώς αποτελεί τμήμα του σύγκροτου μέρους που σχεδιάστηκε το 1833 από το διακεκριμένο Δανό αρχιτέκτονα Hans Christian Hansen και περιελάμβανε την κατοικία του ιδιοκτήτη του οικοπέδου Γεωργίου Καντακουζηνού και κτίριο κατοικών και καταστημάτων. Το συγκρότημα δεν ολοκληρώθηκε και διασκευάστηκε το 1852 από τον αρχιτέκτονα Christian Siegel για να στεγάσει μεταξουργείο, το οποίο λειτούργησε το διάστημα 1855-1875 υπό τη Σημερίδη Εταιρεία της Ελλάδος. Το κτίριο της Δημοτικής Πινακοθήκης Αθηνών ενσωματώνει με τον τρόπο αυτό την πρώιμη θιμοχανική και οικιστική ιστορία της Ελλάδας.

Το συγκρότημα του Μεταξουργείου Αθηνών στη διασταύρωση των οδών Μεγάλου Αλεξάνδρου και Μυλλέρου, όπως απεικονίζεται σε μετοχή του 1854.

The Silk Factory complex at the corner of Megalou Alexandrou and Myllerou streets, as shown in a share of 1854.

land Georgios Katakouzinos and a building of apartments and stores. The complex was not completed and was redesigned in 1852 by architect Christian Siegel as a silk factory (in Greek: Metaxourgeio) that operated between 1855 and 1875 by the Hellenic Silk Company. The building of the Municipal Gallery of Athens thus embodies the early industrial and residential history of Greece.

Μεσογειακά Μέλλοντα: Mediterranean Futures:

**ΠΜΣ Αρχιτεκτονική
και Αστικός Σχεδιασμός**
2017-2018

**Master in Architecture
and Urban Design**
2017-2018

MAUD Coordinating Committee:
Yannis A. Aesopos, Professor, Program Director
Panos Dragonas, Professor
Georgios A. Panetsos, Professor

The studios of the Master in Architecture and Urban Design program were hosted at the Municipal Gallery of Athens in Metaxourgeio by courtesy of the Mayor of Athens Yiorgos Kaminis by concession of the Culture, Youth and Sports Organization of the City of Athens and its President Kostis Bitzanis. Special thanks go to Artistic Consultant and Curator of the Municipal Gallery of Athens Denys Zacharopoulos, and its Director Kalli Petrocheilou.

The building is of particular significance for the Master in Architecture and Urban Design program since it is part of the complex that was designed in 1833 by the prominent Danish architect Hans Christian Hansen and included the house of the owner of the plot of

**Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών,
Πανεπιστήμιο Πατρών**

**Department of Architecture,
University of Patras**

1ο Εξάμηνο	
Εργαστήριο Σχεδιασμού 1	12 ECTS
Διεπιστημονικό Σεμινάριο 1	6 ECTS
Έρευνα – Μεσογειακά Μέλλοντα 1	6 ECTS
Μάθημα Επιλογής – Θεωρία Αρχιτεκτονικής και Αστικού Σχεδιασμού	6 ECTS
Σύνολο	30 ECTS

2ο Εξάμηνο	
Εργαστήριο Σχεδιασμού 2	12 ECTS
Διεπιστημονικό Σεμινάριο 2	6 ECTS
Έρευνα – Μεσογειακά Μέλλοντα 2	6 ECTS
Μάθημα Επιλογής – Μεσογειακή Πόλη	6 ECTS
Σύνολο	30 ECTS

3ο Εξάμηνο	
Ολοκληρωμένο Εργαστήριο Σχεδιασμού	30 ECTS
Σύνολο	30 ECTS

Σύνολο ΠΜΣ 90 ECTS

1st Semester	
Design Studio 1	12 ECTS
Seminar 1	6 ECTS
Research – Mediterranean Futures 1	6 ECTS
Elective – Theory of Architecture and Urban Design	6 ECTS
Total	30 ECTS

2nd Semester	
Design Studio 2	12 ECTS
Seminar 2	6 ECTS
Research – Mediterranean Futures 2	6 ECTS
Elective – Mediterranean City	6 ECTS
Total	30 ECTS

3rd Semester	
Integrated Design Studio	30 ECTS
Total	30 ECTS

Total MAUD 90 ECTS

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ 1.1

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ 1.2

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ 1.3

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ 2

ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ – ΜΕΡΟΣ Α

ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ – ΜΕΡΟΣ Β

ΕΡΕΥΝΑ – ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΑ ΜΕΛΛΟΝΤΑ

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ 1.1

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ 1.2

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ 1.3

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ 2.1

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ 2.2

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ 2.3

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ 3.1 – ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ 3.2 – ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ M1 – ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΗ

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ M2 – ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΗ

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ M3 – ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΗ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

FOREWORD INTRODUCTION

DESIGN STUDIO 1.1

DESIGN STUDIO 1.2

DESIGN STUDIO 1.3

DESIGN STUDIO 2

INTEGRATED DESIGN STUDIO – PART A

INTEGRATED DESIGN STUDIO – PART B

RESEARCH – MEDITERRANEAN FUTURES

SEMINAR 1.1

SEMINAR 1.2

SEMINAR 1.3

SEMINAR 2.1

SEMINAR 2.2

SEMINAR 2.3

SEMINAR 3.1 – INTEGRATED DESIGN STUDIO

SEMINAR 3.2 – INTEGRATED DESIGN STUDIO

SEMINAR M1–MEDITERRANEAN CITY

122

SEMINAR M2–MEDITERRANEAN CITY

123

SEMINAR M3–MEDITERRANEAN CITY

124

BIOGRAPHICAL NOTES

6

7

10

22

34

46

66

78

110

111

112

113

114

115

116

117

130

Η σύλληψη, η ιδρυση και η λειτουργία ενός μεταπτυχιακού προγράμματος Αρχιτεκτονικής και Αστικού Σχεδιασμού ήταν αδιανότερες όσο εξακολουθούσαν να έχουν κύρος αντιλήψεις όπως ότι ο σχεδιασμός, και στις δυο κλίμακες, συνιστά επαγγεική διαδικασία λογικής επίλυσης προβλημάτων και όχι πρωταρχικά πολιτισμική πρακτική ή ότι, για την ανανέωση και τον εμπλουτισμό του, εξαρτάται από εξωγενή πεδία, θεωρητικά ή εφαρμοσμένα, οπότε η άσκηση σε αυτόν καθ' εαυτόν περιπτεύει.

Η αύξουσα πολυπλοκότητα των σύγχρονων σχεδιαστικών ζητημάτων και η ανάγκη περιεκτικών απαντήσεων οδηγούν στην αποδοχή του πλουραλισμού, ενός επιλεκτικού πλουραλισμού, ως του σύγχρονου *zeitgeist*. Η επινόηση νέων προγραμματικών συνδυασμών, σύνθετων αρχιτεκτονικών τυπολογιών και περιπλοκών εικονογραφικών εκδοχών, ωστόσο, προϋποθέτει την ταχεία και ουσιώδη κατανόηση ενός ευρύτατου φάσματος δεδομένων που απαιτούν εξοικείωση με τομείς γνώσης, με φαινόμενα και με ερμηνείες πέραν της αρχιτεκτονικής, της οποίας, ωστόσο, τα μεθοδολογικά εργαλεία και ο τελικός στόχος, το *projet*, οφείλουν να διατηρηθούν ως παράμετροι πιστοποίησης του αρχιτεκτονικού χαρακτήρα.

Το πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών «Αρχιτεκτονική και Αστικός Σχεδιασμός» φιλοδοξεί να παράσχει στους φοιτητές του αφ' ενός θεωρητική και αναλυτική δεξιότητα και αφ' ετέρου εμβάθυνση γνώση των δυο αντικειμένων, με τρόπο που θα συνεισφέρει στην αρχιτεκτονική ως ανανεωτικό πεδίο διανόησης και πρακτικής, σε μια περίοδο που η όποια απήχηση της μοιάζει όλο και περισσότερο δυσερμήνευτη.

Καθηγητής Γεώργιος Α. Πανέτσος,
Πρόεδρος, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών,
Πανεπιστήμιο Πατρών

Conceiving, establishing and operating a graduate program in Architecture and Urban Design would be inconceivable as long as some degree of validity could still be attributed to perceiving design on both scales as an inductive process of problem-solving, instead of primarily a cultural practice, or to depending on extrinsic fields, theoretical or applied, for their renewal and enrichment, which meant that reflecting within the discipline itself were redundant.

The increasing complexity of contemporary design issues and the need for comprehensive responses lead to the acceptance of pluralism, a selective kind of pluralism, as the contemporary *zeitgeist*. The invention of new programmatic combinations, composite architectural typologies and complex iconographic possibilities, however, presupposes a rapid and substantial understanding of a wide range of data, and requires familiarity with fields of knowledge, phenomena and interpretations, reaching beyond architecture. It is precisely the methods and final goal of architecture, namely the *projet*, that have to be retained as validation means of architectural character.

The graduate program in "Architecture and Urban Design" aspires to provide its students with theoretical and analytical skills and knowledge of both areas in ways that will contribute to architecture understood as a renewed field of reflection and practice during a period when its appeal seems more and more difficult to decipher.

Professor Georgios A. Panetsos,
Chair, Department of Architecture,
University of Patras

Το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ) «Αρχιτεκτονική και Αστικός Σχεδιασμός» έχει ως αντικείμενο τη διεπιστημονική έρευνα και την κριτική εμβάθυνση στη γνώση των πεδίων της Αρχιτεκτονικής και του Αστικού Σχεδιασμού με ιδιαίτερη έμφαση στο σχεδιασμό, σε ανταπόκριση προς τα διαρκώς μεταβαλλόμενα σύγχρονα δεδομένα στον ελληνικό και το διεθνή χώρο.

Αποτελεί απόλυτη πεποιθότη μου πως ένα μεταπτυχιακό πρόγραμμα πρέπει να αναζητεί τη μέγιστη δυνατή έξωστρέφεια, τις περισσότερες δυνατές συνεργασίες με διδάσκοντες –πανεπιστημιακούς και ειδικούς εμπειρογνώμονες–, ιδρύματα και φορείς εκτός του Τμήματος που τα διοργανώνει και πέρα από την ίδια τη χώρα. Κάτι τέτοιο, θα δώσει την ευκαιρία στο πρόγραμμα να αποτελέσει πυρήνα κριτικού λόγου ευρύτερης σημασίας.

Καθώς όμως η φύση της αρχιτεκτονικής και της πόλης είναι πολυδιάστατη, ένα μεταπτυχιακό Αρχιτεκτονικής και Αστικού Σχεδιασμού θα πρέπει να ανοιχθεί και σε άλλους τομείς γνώσης: στην Ιστορία, την κοινωνιολογία, την ανθρωπολογία, τη γεωγραφία, την αρχαιολογία, τη γεωπολιτική, τα εικαστικά, την τουριστική ανάπτυξη κ.ά. Αναζητώντας αλληλεπιδράσεις, διευρύνσεις και συνέργιες, προσδιορίσαμε ως ερευνητικό πλαίσιο του προγράμματος τα «Μεσογειακά Μέλλοντα»/«Mediterranean Futures» εστιάζοντας στις πολυμορφίες των αστικών κέντρων της Μεσογείου, τις ιδιαίτερες φυσιογνωμίες των παραθαλάσσιων τοπίων, την καθοριστική σημασία της ιστορίας και των ατέρμονων πολιτισμικών και δημιογραφικών ροών, αλλά και τις προϋποθέσεις και τις πολυδιάστατες επιπτώσεις του τουριστικού φαινομένου με στόχο το σχεδιασμό των «μελλόντων» των φυσικών και κατασκευασμένων τοπίων της Μεσογείου. Για την εκπλήρωση του στόχου αυτού, μεταξύ άλλων, το πρόγραμμα «ταξιδεύει» κάθε χρονιά σε διαφορετική μεσογειακή πόλη που αποτελεί το αντικείμενο μελέτης του – το 2018 στη Βηρυτό, το 2017 στην Μασσαλία.

Το βιβλίο που κρατάτε στα χέρια σας καταγράφει τη δομή, τα εργαστήρια σχεδιασμού, τα σεμινάρια, τις ερευνητικές εργασίες αλλά και τις δραστηριότητες της δεύτερης χρονιάς 2017-2018 του προγράμματος. Τα αποτελέσματα υπόρχουν ακόμη καλύτερα και από εκείνα της πρώτης χρονιάς, δεν μπορούμε λοιπόν παρά να συνεχίσουμε με ακόμη μεγαλύτερο ενθουσιασμό.

Καθηγητής Γιάννης Α. Αισωπος,
Διευθυντής ΠΜΣ, Τμήμα Αρχιτεκτόνων
Μηχανικών, Πανεπιστήμιο Πατρών

The Master in Architecture and Urban Design Program aims at the interdisciplinary research and the critical deepening of knowledge in the fields of Architecture and Urban Design with particular emphasis on design, in response to the constantly changing givens in both the Greek and the global context.

It is my absolute conviction that a graduate program should seek maximum outwardness and the most collaborations possible with teachers –academics and specialists–, institutions and universities beyond the Department that organizes them and beyond the country itself. This will give a graduate program the opportunity to become a nucleus of critical discourse of wider significance.

Given the multidimensional nature of architecture and the city, a Master in Architecture and Urban Design program should open up to broader areas of knowledge: history, sociology, anthropology, geography, archaeology, geopolitics, visual arts, tourism development etc. Seeking for interaction, expansion and synergies, we identified “Mediterranean Futures” as the research framework for the program focusing on the diversity of urban centers of the Mediterranean, the particular physiognomies of its coastal landscapes, the importance of history and the endless cultural and demographic flows, as well as the preconditions and multidimensional impacts of the tourism phenomenon in order to design the “futures” of the natural and constructed landscapes of the Mediterranean. To accomplish this goal, among other activities, the program “travels” every year to a different Mediterranean city which becomes its subject of study – in 2018 to Beirut, in 2017 to Marseille.

The book you hold in your hands records the structure, design workshops, seminars, research papers and activities of the second year 2017-2018 of the program. The results were even better than those of the first year, so we can only continue with even greater enthusiasm.

Professor Yannis A. Aesopos,
Director, MAUD, Department of Architecture,
University of Patras

Γιάννης Αίσωπος, Ηλίας Ζέγγελης
Yannis Aesopos, Elia Zenghelis

Εργαστήρια Σχεδιασμού

Design Studios

Ευχαριστούμε πολύ όσους συμμετείχαν ως κριτές στις παρουσιάσεις των εργαστηρίων σχεδιασμού: Maroun El-Daccache, Adrian Lahoud, Hala Younes, Αριστείδην Αντονά, Έβελυν Γαβρήλου, Στέλλα Δαούπη, Ηλία Ζέγγελη, Δήμητρα Κατσώτα, Μυρτώ Κιούρτη, Θανάσος Μάνη, Γιώργο Μητρούλια, Κωστή Πανηγύρη, Στέλλα Παντελιά, Λεωνίδα Παπαλαμπρόπουλο, Αγάπη Πρώψιου, Μιχάλη Ραυτόπουλο, Άλκηστη Ρόδη.

We would like to thank all who participated in the design studios reviews: Aristide Antonas, Stella Daouti, Maroun El-Daccache, Evelyn Gavrilou, Demetra Katsota, Myrto Kiourti, Adrian Lahoud, Thanassis Manis, Giorgos Mitroulias, Costis Paniyiris, Stella Pantelia, Leonidas Papalampropoulos, Agapi Proimou, Michaeljohn Raftopoulos, Alcestis Rodi, Hala Younes, Elia Zenghelis.

Μηχανή παραθαλάσσιας τουριστικής κατοίκησης

Γιάννης Α. Αἰσωπος

Καθηγητής, Τμήμα Αρχιτεκτόνων,
Πανεπιστήμιο Πατρών,
Διευθυντής ΡΜΣ

Πλαίσιο

Η παραλία αποτελεί μια ζώνη φύσης ανάμεσα στη στεριά και τη θάλασσα –ένα όριο ασφαές και μεταβαλλόμενο– και το κύριο πεδίο στο οποίο εκτυλίσσονται και νοματοδοτούνται οι θερινές διακοπές.

Στην παραλία εναποτίθεται ένας μικρότερος ή μεγαλύτερος αριθμός τεχνητών στοιχείων/«εξαρτημάτων άνεσης» –ομπρέλες, μικρές σκηνές, στέγαστρα, ξαπλώστρες, πετσέτες, ψάθες, αναψυκτήρια, μπαρ. Συνήθως, λίγο πιο πίσω, το «πλαγκτόν» των τουριστικών κατοικιών, διαρκώς εξαπλωνόμενο μετασχηματίζει το παραθαλάσσιο τοπίο σε αστικοποιημένη περιφέρεια της πόλης.

Στην παραλία ξεδιπλώνεται μια εντελώς διαφορετική μορφή συνύπαρξης, μια διαφορετική κουλτούρα από εκείνη της πόλης: η κουλτούρα του σώματος (*body culture*). Στην παραλία, όλοι, εκδεδύμενοι από την αστική ενδύμασια –που διαφοροποιεί, κωδικοποιεί και, εν τέλει, προδιαθέτει και προκαθορίζει συμπεριφορές– μοιάζουν «ίσοι». Η κολύμβηση, η έκθεση του σώματος στον ήλιο και στα βλέμματα των άλλων, η ανάγνωση και η μουσική, η θαλάσσια και παραθαλάσσια άθληση και οι εφήμερες συλλογικότητες, συγκροτούν την εμπειρία της παραλίας.

«Μηχανή»–Εναπόθεση–«Παχιά» νέα στρώση

Το εργαστήριο ασχολείται με το σχεδιασμό μιας «μηχανής» εφήμερης, πρωταρχικής παραθαλάσσιας τουριστικής κατοίκησης για 60–100 άτομα σε ένα ιδεατό, άνυδρο, παραθαλάσσιο Μεσογειακό τοπίο με ξηρό έδαφος, με διάσπαρτους θάμνους και βράχια χωρίς δρόμους ή άλλες υποδομές.

Η «μηχανή» παραθαλάσσιας κατοίκησης πρέπει να γίνει αντιληπτή ως μια «παχιά» νέα στρώση που «εναποτίθεται» στο παραλιακό τοπίο και, στο τέλος της θερινής περιόδου, όντας αναστρέψιμη, μπορεί να αποσυναρμολογείται και

Seaside Tourism Inhabitation Machine

Yannis A. Aesopos

Professor, Department of Architecture,
University of Patras,
Director, MAUD

Framework

The beach is a strip of nature between sea and land –a vague and changing boundary– and the main field on which summer vacations take place and acquire meaning.

A smaller or larger number of artificial elements or “comfort accessories” are placed on the beach – umbrellas, small tents, canopies, deck chairs, towels, woven straw mats, beach bars. Most often, a few meters further back, the “plankton” of tourism housing, ever-expanding, transforms the seaside landscape into an urbanized periphery of the city.

A completely different form of coexistence unfolds on the beach, a culture much different from that of the city: the culture of the body. On the beach, everybody, undressed from their urban costumes –which differentiate, codify and, after all, predispose and predetermine behaviors– seem “equal.” Swimming, the body’s exposure to the sun and the gazes of others, reading and listening to music, sea and seaside sports and ephemeral collectivities make up the experience of the beach.

“Machine”–Superimposition–“Fat” New Layer

The studio deals with the design of a “machine” for ephemeral, primary, seaside tourism inhabitation for 60–100 people placed on an arid seaside Mediterranean landscape with dry soil and scattered shrubs and rocks, with no streets or infrastructure.

The “machine” for seaside inhabitation should be perceived as a new “fat” layer that is “superimposed” on the beach landscape and, at the end of the summer season, can be dismantled and removed, leaving no traces. The “fat” section of the “machine” allows for the incorporation

να απομακρύνεται. Η «παχιά» τομή της μηχανής επιτρέπει την ενσωμάτωση χώρων κατοίκησης στο εσωτερικό της. Περιλαμβάνει χώρους διαμονής, φαγητού, συλλογικών δραστηριοτήτων και υποστήριξης.

Η «μηχανή» κατανοεί τη φυσιογνωμία του τοπίου –τα φυσικά και γεωγραφικά στοιχεία που το συγκροτούν και το χαρακτηρίζουν– και προσαρμόζεται σε αυτό.

Η «μηχανή» έχει στόχο την παραγωγή απόλαυσης στην παραθαλάσσια διαμονή. Ενσωματώνει περισσότερα ή λιγότερα στοιχεία του φυσικού τοπίου και στοχεύει στην ενεργειακή αυτονομία, σε ένα ελάχιστο (περιβαλλοντικό) αποτύπωμα, στην απεξάρτηση από τις όποιες υποδομές.

Η «μηχανή» εφήμερης παραθαλάσσιας τουριστικής κατοίκησης προτείνει μια νέα ερμηνεία της «άνεσης» για έναν «νέο τουρίστα» που εκτιμά ανεπιφύλακτα την αρχιτεκτονική, ως ιδέα και χωρική εμπειρία.

Βοηθός διδασκαλίας: Ανδρέας Νικολοβηγένης

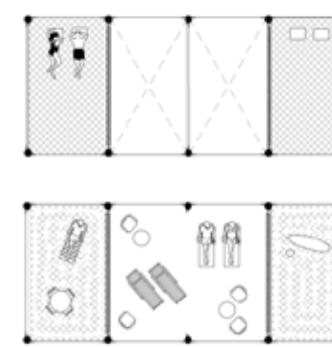
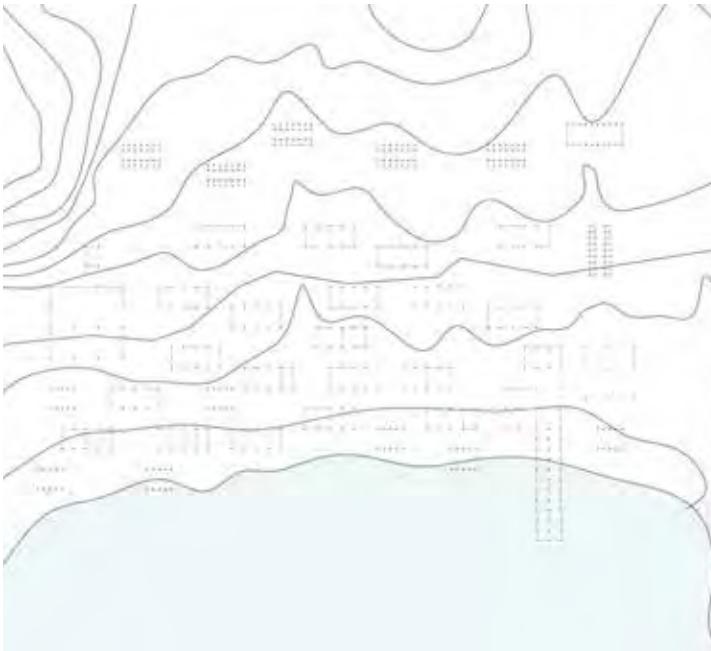
of inhabitable spaces. The “machine” consists of spaces for living, eating, bathing, collective activities as well as service spaces.

The “machine” seeks for the production of pleasure during seaside living. It embodies a smaller or larger number of elements of the natural landscape and aims to be energy autonomous, to have a minimum (environmental) footprint and remain independent from any form of infrastructure.

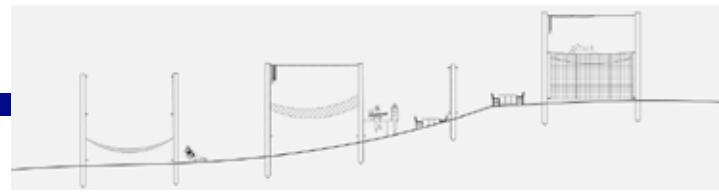
The “machine” for ephemeral seaside tourism inhabitation proposes a new interpretation of the notion of “comfort” for a “new tourist” who appreciates architecture unequivocally – architecture as concept and spatial experience.

Teaching Assistant: Andreas Nikolovgenis

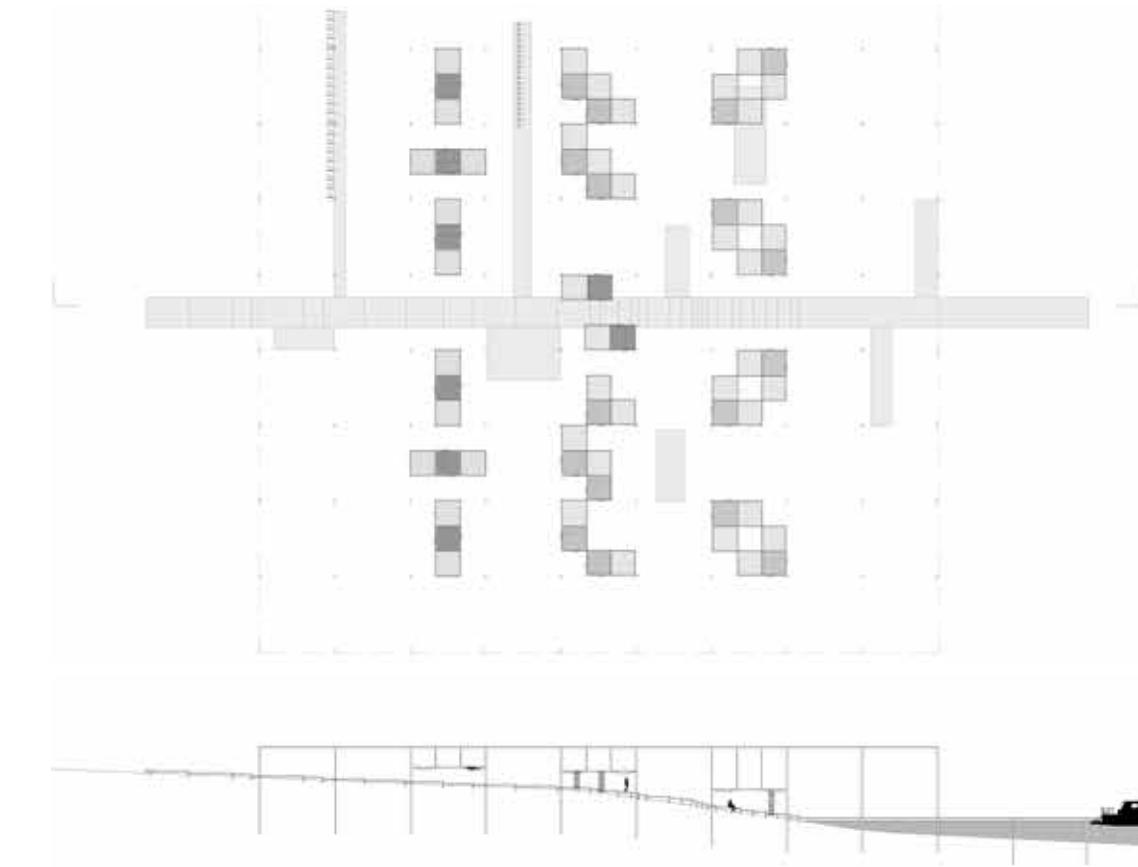
12

Αρετή Βασιλική Κατραμαδάκη | Αναμονές

Οι διατεταγμένοι σε κάναβο ξύλινοι πάσσαλοι που προτείνονται λειτουργούν ως αναμονές και, με την ανάπτυξη υφασμάτων επιφανειών, δημιουργούν χώρους κατοίκησης όπου το εξωτερικό διεισδύει στο εσωτερικό. Το νέο τοπίο που προκύπτει έχει ελάχιστο περιβαλλοντικό αποτύπωμα και ελάχιστη μορφή, σχεδόν ανεπεξέργαστη, επηρεασμένη από τις λαϊκές ανώνυμες κατασκευές.

Areti Vasiliki Katramadaki | Frames

Wooden poles organized in a grid operate as frames for potential living spaces once textiles are hang from them, unifying outdoor and indoor space. The new landscape which is produced has a minimal environmental footprint and a minimal, almost raw, form, a reference to vernacular sheds and sea-side structures.

Δανάν Βλαχάκη | Συλλογική σιώρα

Ένα μεγάλο στέγαστρο, που «δεσμεύει» ένα τμήμα της παραλίας, οργανώνεται σε δύο επίπεδα που εξυπηρετούν τις βασικές ανάγκες κατοίκησης. Στο ανώτερο επίπεδο τοποθετούνται οι χώροι ύπνου, με τη μορφή μιας πολύ μεγάλης «συλλογικής σιώρας», μιας αναπτημένης, μαλακής, υφασμάτινης επιφάνειας, ενώ, στο κατώτερο επίπεδο, διατάσσονται οι κοινόχρονοι χώροι διημέρευσης, εστίασης και υγιεινής.

Danai Vlahaki | Collective Hammock

A large roof defines a space on the beach and is organized in two levels that provide the necessary living spaces. At the upper level, private sleeping quarters are laid out in the form of a large "collective hammock", a suspended, soft, textile surface, while, at the lower level, collective spaces for dining and hygiene are arranged.

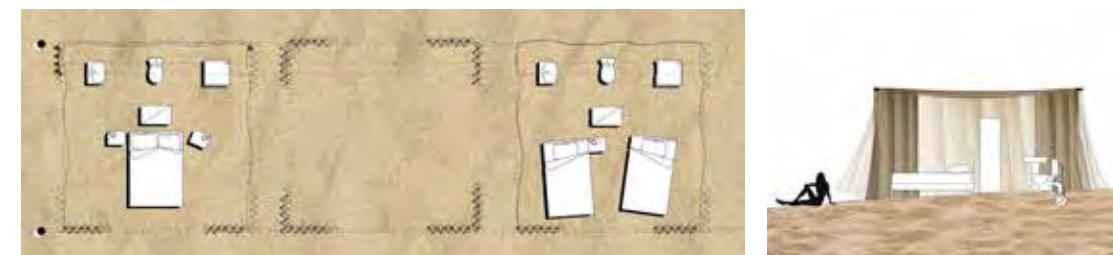
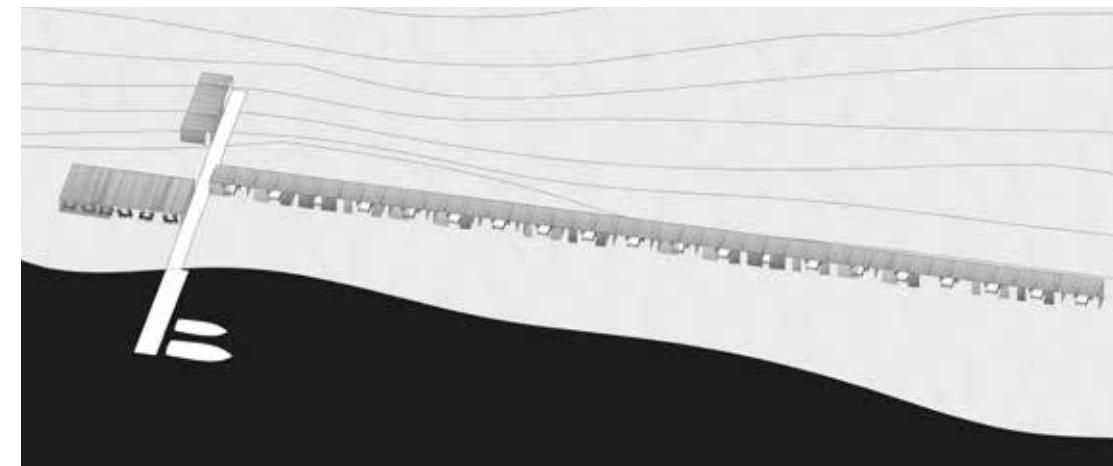
14

Άννα-Μαρία Λιόγα | Μηχανισμός κατοίκησης

Ο μηχανισμός-ομπρέλα κατοίκησης παραλαμβάνεται κατά την άφιξη στην παραλία και τοποθετείται ελεύθερα στο τοπίο, ορίζοντας τον χώρο που ανασκάπτεται δημιουργώντας υποδοχές κατοίκησης και αποθήκευσης. Η άμμος της εκσκαφής χρησιμοποιείται για τη δημιουργία των κοινόχρηστων χώρων που φέρνουν τον επισκέπτη σε επαφή με το τοπίο, το οποίο, μετά το τέλος της τουριστικής περιόδου, «επουλώνεται» φυσικά.

Anna-Maria Lioga | Inhabitation Apparatus

The folding umbrella-inhabitation apparatus is received upon arrival at the beach and placed freely in the landscape, defining a personal space. The area below the umbrella is excavated to create sleeping and storage space. The sand that was excavated is used for the creation of all communal spaces. This process brings the habitant in close contact to the landscape which, after the end of the tourist season, "heals" naturally.

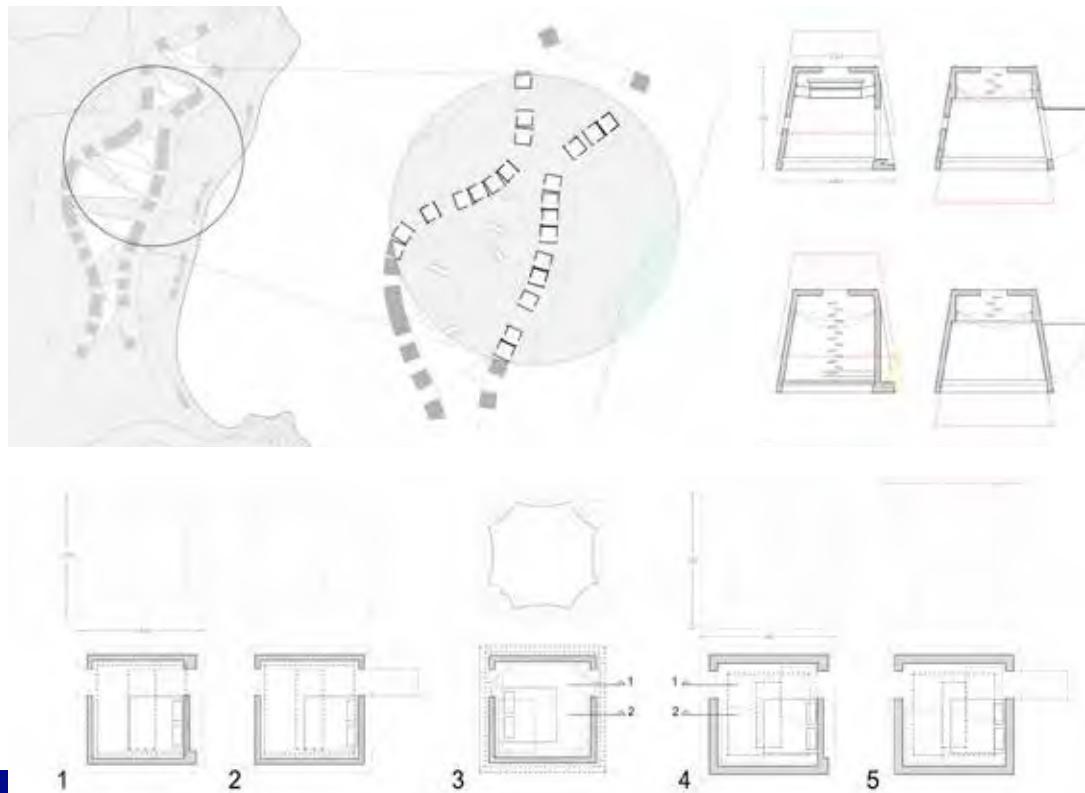
15

Δάφνη-Χριστίνα Παπαδοπούλου | Διάφανα δωμάτια

Τα δωμάτια χωρίς περιβλήμα, εξοπλισμένα με τα κλισέ αντικείμενα που χαρακτηρίζουν την παραθαλάσσια τουριστική αρχιτεκτονική, στοχεύουν να παράξουν μια διαφορετική εκδοχή τουριστικής κατοίκησης. Ενώ μοιάζουν με τυπικά δωμάτια, ανατρέπουν τα όρια και την ιδωτικότητα, εκθέτοντας το ανθρώπινο σώμα, σε μια συνεχή επαφή με την άμμο και το παραθαλάσσιο τοπίο της παραλίας.

Daphne-Christina Papadopoulou | Curtain Walls

Transparent rooms without an envelope, equipped with the cliché objects of seaside tourism architecture, aim to produce an unprecedented version of tourism inhabitation. Despite the fact that these rooms seem ordinary, they lack boundaries and privacy and expose the human body which remains in a continuous interaction with the sand and the beach landscape.

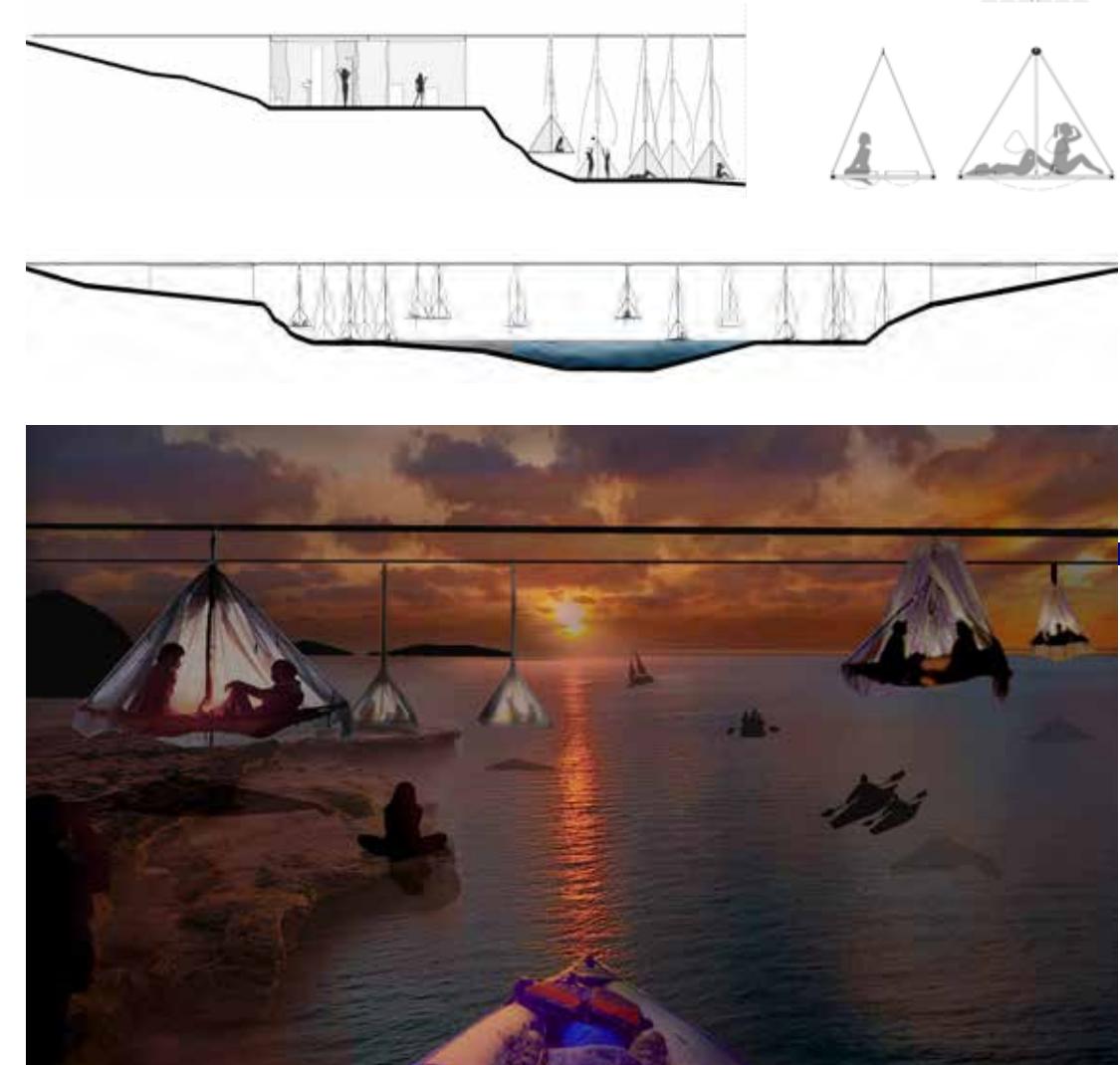
16

Ελένη Αδαμίδου | Στοιβάζοντας

Η μηχανή συντίθεται από μονάδες που κατασκευάζονται από χυτό, συμπιεσμένο άμμο. Η μικρή κλίμακα ευνοεί την κατασκευή, την τοποθέτηση και τη συναρμολόγηση. Μετά το πέρας της θερινής περιόδου, οι μονάδες αποσυντίθενται και αποδίδονται στην παραλία, ως άμμος. Τα εσωστρεφή κελύφη προσφέρουν ιδιωτικότητα, ενώ η γραμμική διάταξη του συνόλου δημιουργεί πλατώματα που συγκροτούν τον κοινόχρηστο χώρο.

Eleni Adamidou | Stacking

The inhabitation machine is made up of small, cast units of compressed sand. The small scale makes construction, placement and assembling easier. At the end of summer, units decompose in sand soil and become part of the beach. The introverted cells provide privacy to the users, while their linear layout expands to produce common outdoor spaces.

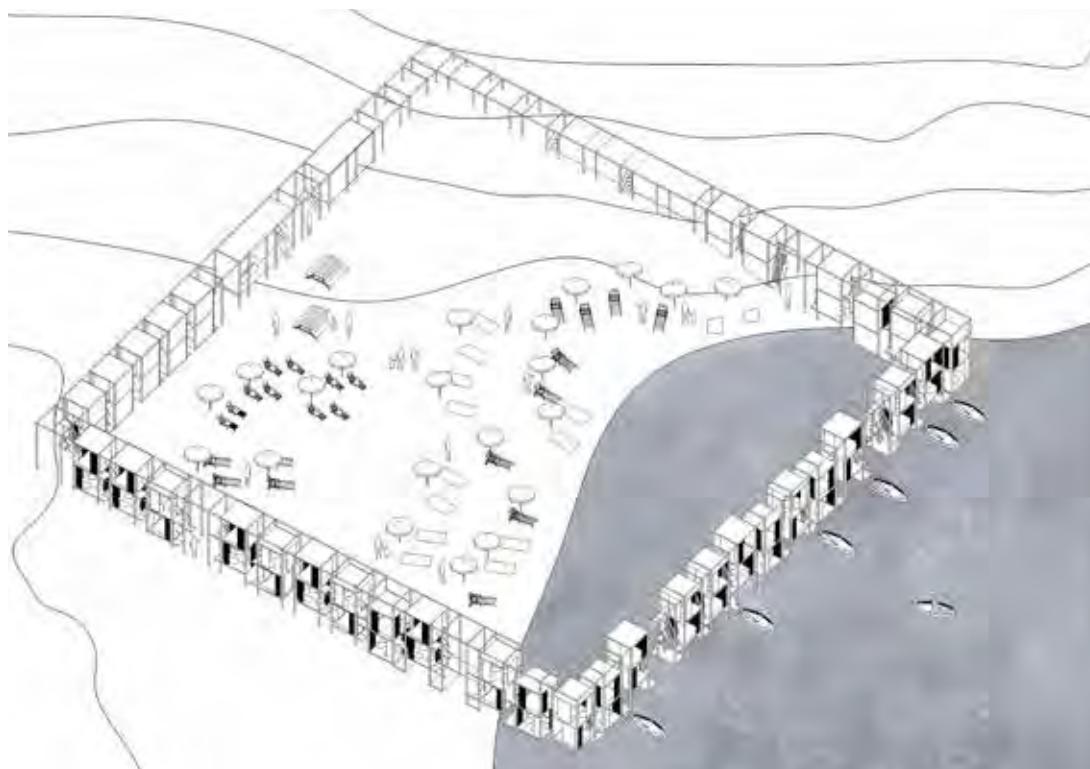
17

Ελίνα Ιωάννου | Κυλιόμενη σκηνή

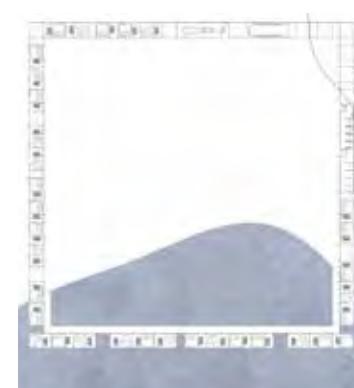
Η «κυλιόμενη σκηνή» είναι μια μηχανή τουριστικής κατοικησης που επιτρέπει στον επισκέπτη να τοποθετεί το χώρο διαμονής του στο συγκεκριμένο σημείο του φυσικού περιβάλλοντος που αυτός επιθυμεί. Αποτελεί μια επανεμπνεία του camping, αφού οι σκηνές αναπτώνται και μετακινούνται μέσω ενός καλωδίου που αγκυρώνεται στο τοπίο. Η μηχανή επιτρέπει τη μεταβλητότητα, αναθεωρεί την πολυτέλεια και προωθεί τη θέα ως βίωμα.

Elina Ioannou | Scrolling Tent

"Scrolling tent" is a tourism accommodation apparatus that allows the visitor to choose where he will place his living space within the natural landscape. It is a reinterpretation of camping since the tents are suspended and moved along a cable attached to the landscape. The machine allows for transformation, rethinks luxury and promotes viewing as an experience.

18

Ελευθέριος Παπαμιχελάκης | Seaside Tourism Machine

Αρχιτεκτονική και φυσικό τοπίο συνυπάρχουν σε μια αντιθετική σχέση, η οποία αποστασιοποιείται από τα κλισέ του ωραίου και της άνεσης. Πρόκειται για μια σκαλωσιά, απογυμνωμένη από στοιχεία ελκυστικότητας, αισθητικές αξιώσεις και αναφορές σε αναγνωρίσιμες εικόνες. Απομένει μόνο το δομικό σύστημα που συναρμολογείται και αποσυναρμολογείται εύκολα, δίχως να επιβαρύνεται ο φυσικός υποδοχέας, η παραλία.

Eleftherios Papamichelakis | Seaside Tourism Machine

Architecture and landscape coexist in a contradictory relationship distanced from the clichés of beauty and comfort. The proposal is a scaffolding with the minimum footprint, stripped from any attractive element, aesthetic claim or reference to a recognizable image. What remains is the generic structural system, which can be assembled and disassembled easily without wearing away its natural receptor, the beach landscape.

Άννα-Μαρία Λιόγα | Anna-Maria Lioga

19

20

21

Γιάννης Αἰσωπος, Πάνος Δραγώνας, Κωστής Πανιγύρης, Ηλίας Ζέγγελης
Yannis Aesopos, Panos Dragonas, Costis Paniyiris, Elia Zenghelis

Στίγματα χρόνου

**AREA / Architecture Research Athens,
Σέλλα Δαούτη, Μιχάλης Ραυτόπουλος
Αρχιτέκτονες**

Γιώργος Μπρούλιας

Επίκουρος Καθηγητής,
Τμήμα Αρχιτεκτόνων,
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Στην ταινία ειπιστημονικής φαντασίας *Oblivion* (2013) σε μια κατεστραμμένη από πυρηνική καταστροφή Γη το 2077, ο τελευταίος άνθρωπος, πρωταγωνιστής Jack Harper λίγο πριν φύγει για πάντα από τον πλανήτη βρίσκει ξεκούραση σε μια απλή καλύβα τοποθετημένη σε ένα δάσος δίπλα σε μια λίμνη με ελάχιστα αντικείμενα και ανέσεις, μερικά βιβλία και μερικούς δίσκους. Ο Jack περνάει τις τελευταίες του ώρες στη Γη βάζοντας ένα δίσκο Led Zeppelin, πίνοντας λίγο καθαρό νερό από τη λίμνη και ξαπλώνοντας πάνω στο γρασίδι έξω από μια αρχέτυπη καλύβα. Αυτή η ξύλινη καλύβα στο δάσος, τόπος ονειροπόλησης και προστασίας σύμφωνα με τον Gaston Bachelard, όπου ο άνθρωπος βρίσκει τη θέση του πάνω στη γη και γίνεται ένα με τη φύση εμφανίζεται ακόμη και σήμερα στο φαντασιακό μας.

Ιστορικά η ιδέα αυτή είναι μέρος ενός ευρύτερου ρεύματος που άρχισε να διαμορφώνεται λίγο μετά τα μέσα του 18ου αιώνα, με την εμφάνιση του παραθερισμού, όταν μεγάλα πλήθη από κατοίκους των πόλεων άρχισαν να συρρέουν στην εξοχή, επιθυμώντας να αναζωαγονηθούν σωματικά αλλά και ψυχικά. Ο άγγελος Ρομαντικός ποιητής William Wordsworth υποστήριξε ότι η πόλη οδηγεί σε συναισθήματα ολέθρια για τη ζωή και τη ψυχική υγεία του ανθρώπου: άγχος, φθόνο, περηφάνια, συνεχής επιθυμία για υλικά αγαθά. Αντίθετα η φύση έχει ευεργετική επίδραση σε όποιον βρίσκεται κοντά της. Ακόμη και μερικές μόνο νημέρες ή και ώρες σε επαφή με τη φύση μπορούν σύμφωνα με τον Wordsworth να μας προσφέρουν σκηνές, που μας συντροφεύουν σε όλη μας τη ζωή και κάθε φορά που τις επαναφέρουμε στη μνήμη μας μάς προσφέρουν ανακούφιση.

Με αφορμή τα λεγόμενα «Στίγματα χρόνου» του Wordsworth θα επιχειρήσουμε να ξανασκεφτούμε την ιδέα του παραθερισμού, πέρα όμως από την εξιδανίκευση της φύσης που κληρονομήσαμε από το Ρομαντισμό. Σε μικρή απόσταση από το κέντρο της Αθήνας, στην περιοχή του Βοτανικού, βρίσκεται το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο το οποίο θα αποτελέσει

Spots of Time

**AREA / Architecture Research Athens,
Stella Daouti, Michaeljohn Raftopoulos,
Architects**

Giorgos Mitroulias

Assistant Professor,
Department of Architecture,
University of Thessaly

In the science fiction movie *Oblivion* (2013), Jack Harper is the last person on Earth after it is destroyed by a nuclear disaster. Shortly before leaving the planet, he seeks refuge in a simple hut nestled in a forest next to a lake, with few comforts, some books and some records. Jack spends his last hours on Earth by listening to a Led Zeppelin album, drinking fresh water from the lake and lying on the grass outside the archetypal hut. This wooden hut among the trees, a place of dreams and protection according to Gaston Bachelard, where man finds his place on the Earth and becomes one with “nature”, appears even today in our imagination.

Historically, this idea is part of a wider current that began to take shape just after the middle of the 18th century with the appearance of “summer vacations”, when large crowds of city dwellers began to flock to the countryside, wishing to be physically and mentally rejuvenated. The English Romantic poet William Wordsworth argued that the city leads to feelings of peril for the life and mental health of man, including anxiety, envy, pride and the constant desire for material goods. On the contrary, “nature” has a beneficial effect on anyone near. Even a few days or hours of contact with nature can, according to Wordsworth, offer us scenes that accompany us throughout our lives; and every time we bring them back to memory, they offer us relief.

Starting with Wordsworth’s so-called “Spots of Time”, we will attempt to rethink the idea of the sojourn in nature, beyond the idealization of Romanticism. Just a short distance from the center of Athens, in the area of Votanikos, lies the Agricultural University, which will be the focus of our reflection. Midway en route to Aegaleo and to the left of the Iera Odos, it is home to a stretch of intense vegetation: ornamental plants, an arborium with different varieties of cultivated trees, vineyards and educational meadows constitute a

το επίκεντρο του προβληματισμού μας. Στο μέσο της διαδρομής προς το Αιγάλεω, αριστερά της Ιεράς οδού απλώνεται μια έκταση με έντονη βλάστηση: καλλωπιστικά φυτά, δενδροκομείο με καλλιεργούμενα δένδρα διαφόρων ποικιλιών, αμπελώνας και εκπαιδευτικοί αγροί συνθέτουν μια πράσινη ήσση σε μικρή απόσταση από το κέντρο της πόλης.

Μικρές κατασκευές κατοικησης / διαμονής θα υποστηρίξουν τα «Στίγματα χρόνου» έτσι ώστε θεατής και αντικείμενο θέασης να ταυτιστούν μεταβάλλοντας τον επισκέπτη σε παραθεριστή στο κέντρο της πόλης. Εδώ η «αύρα» της Βουκολικής φύσης του Ρομαντισμού (δανειζόμενο τους όρους του Walter Benjamin) θα προβληματικοποιηθεί μέσα από τη «συμμετοχή» του παραθεριστή στις διεργασίες του Γεωπονικού Πανεπιστημίου, συσχετίζοντας τον χρόνο της διαμονής του με τους ευρύτερους χρονικούς κύκλους της αγροτικής παραγωγής. Οι προτεινόμενες δομές θα διερευνήσουν τη σχέση αυτή επιχειρώντας να οδηγήσουν σε μια νέα επίγνωση της θέσης μας μέσα στον κόσμο και το φυσικό περιβάλλον.

Βοηθός διδασκαλίας:
Ιάσονας Χουσεΐν

green oasis, a short distance from the city center.

Small dwelling structures will support “Spots of Time” so that on-lookers and the looked-upon subject [i.e. landscape] become one, transforming the visitor into a vacationer within the city center. Here, Romanticism’s bucolic “aura” of nature (borrowing terms from Walter Benjamin) will be problematized through the “participation” of holidaymakers in the operations of the Agricultural University, as the timeframe of the sojourn is intertwined with the broader time cycles of agricultural production. The structures proposed by students will explore this relationship by attempting to lead to a new awareness of our position within the world and the natural environment.

Teaching Assistant:
Iasonas Houssein

Σινεμά Zagara, Céline Condorelli – AREA, εγκατάσταση,
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Γεωμετρίες, Στέγη Ωνάση.

Zagara Cinema, Céline Condorelli – AREA, Installation,
Agricultural University of Athens, Geometries, Onassis Stegi.

Areti Vasiliki Katramadaki | A Well BEE-ing Project

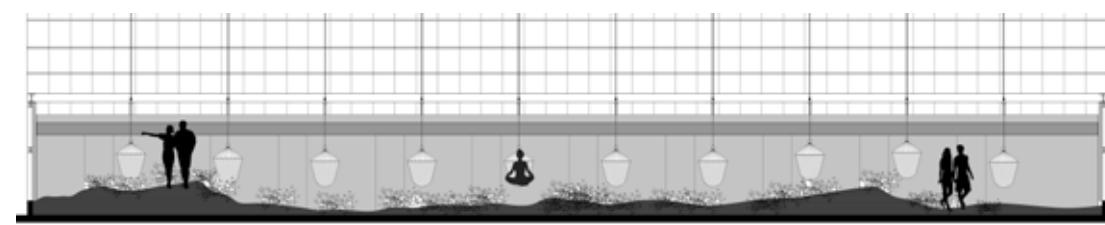
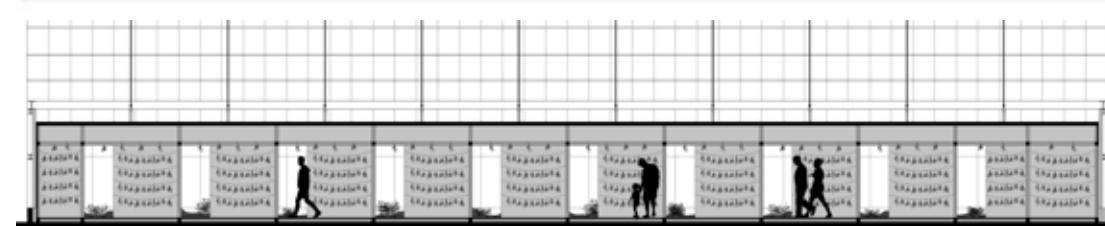
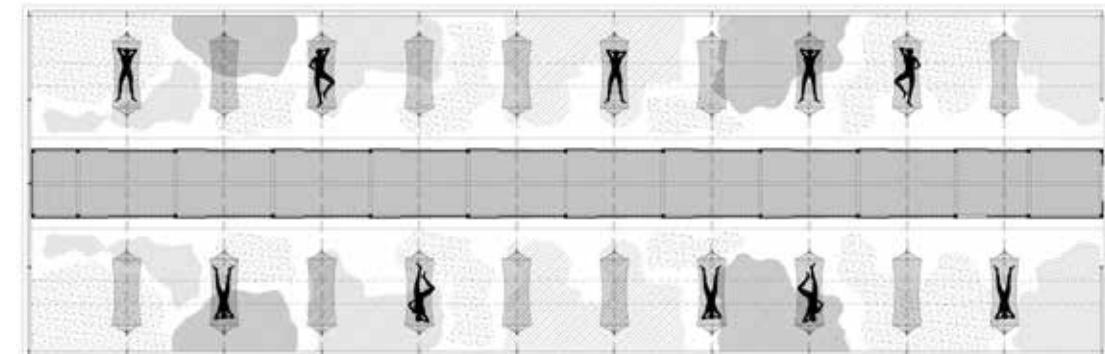

24

Η πρόταση αφορά σε μια κατασκευή επενδεδυμένη με το υλικό της στολής του μελισσοκόμου, ένα ειδικό δικτυωτό πλέγμα. Το υλικό δημιουργεί τα ορία των χώρων, ενώ μέσω της αληλεπιθεσης πολλαπλών επιφανειών της δικτυωτής επιφάνειας δημιουργούνται χώροι με μεγαλύτερη ιδιωτικότητα ή χώροι με μεγαλύτερη διαφάνεια.

Areti Vasiliki Katramadaki | A Well BEE-ing Project

A lightweight construction, in which people and bees coexist, is covered with the bee keeper's costume material, a special mesh netting. The mesh defines the boundaries of the premises while its layering creates spaces with greater privacy or greater transparency.

Daphne-Christina Papadopoulou | Green Lounge

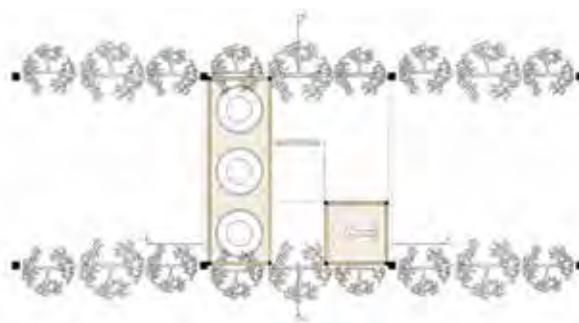
Σε υφιστάμενο θερμοκήπιο του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, προτείνεται η προσομοίωση ενός μεσογειακού άνυδρου τοπίου με αρωματικά φυτά, το οποίο ενεργοποιεί την ήσφερη σκηνή και τις αναμνήσεις, δημιουργώντας μια τεχνητή ήσση για τους φοιτητές. Το θερμοκήπιο μετατρέπεται σε χώρος μελέτης και ξεκουρασης όπου οι φοιτητές αιωρούνται πάνω από τη φύση.

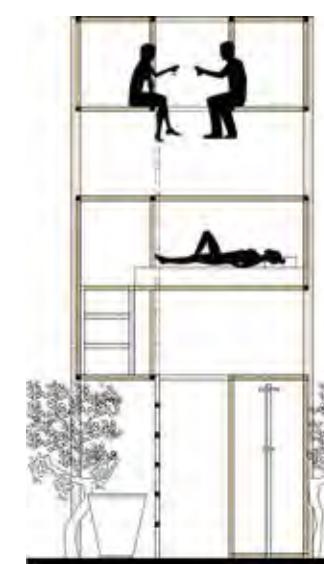
Daphne-Christina Papadopoulou | Green Lounge

The project aims to simulate a dry Mediterranean landscape with aromatic plants, inside an existing greenhouse of the Agricultural University of Athens, which will activate the sense of smell and evoke memories, creating an artificial oasis for the students. The greenhouse is transformed into a study area and a lounge, where students hover above nature.

25

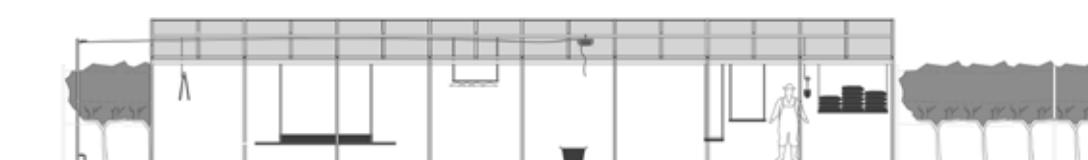
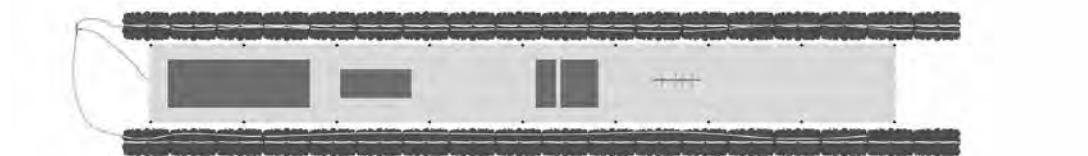
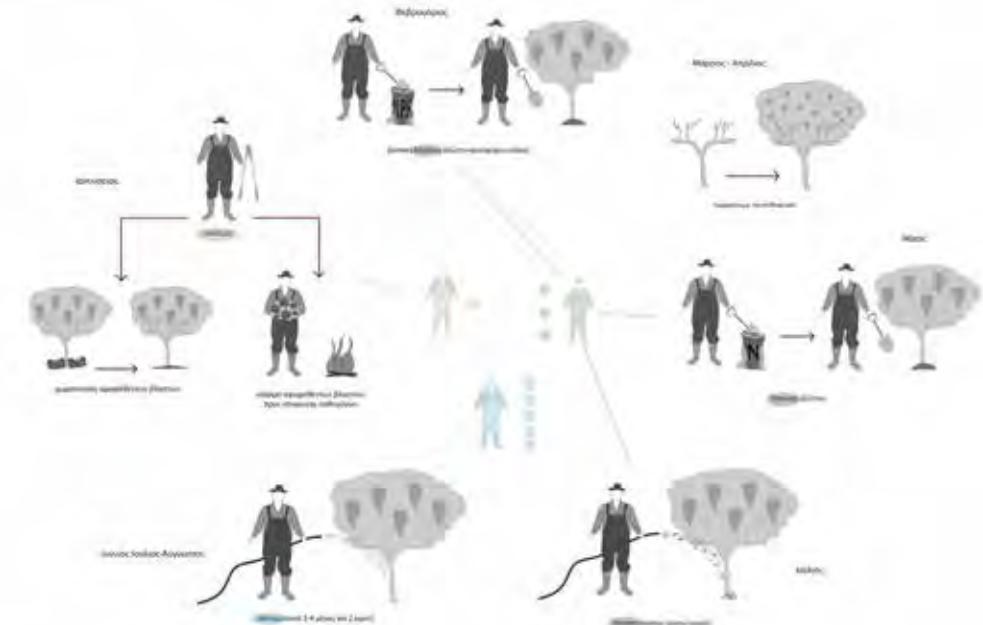
26

Ελίνα Ιωάννου | Time Up

Μια ημιυπαίθρια, ελαφριά κατασκευή αποτυπώνει τις ανάγκες της παραγωγής του κρασιού κατά τον τρύγο και επιτρέπει τη γευσιγνωσία. Τοποθετείται ανάμεσα στους αμπελώνες ακολουθώντας τη διάταξή τους. Λειτουργίες, όπως η συγκομιδή και ο ξεκουράσσονται καθ' ύψος, αφού συνδέονται με διαφορετικό πεδίο παρατήρησης του φυσικού ή του αστικού τοπίου.

Elina Ioannou | Time Up

A lightweight construction covers the needs of wine production during wine harvest and allows for wine tasting. It is placed within the vineyards adapting to their layout. Functions, such as harvest and resting unfold in height, since they are associated with a different field of observation of the natural and the urban landscape.

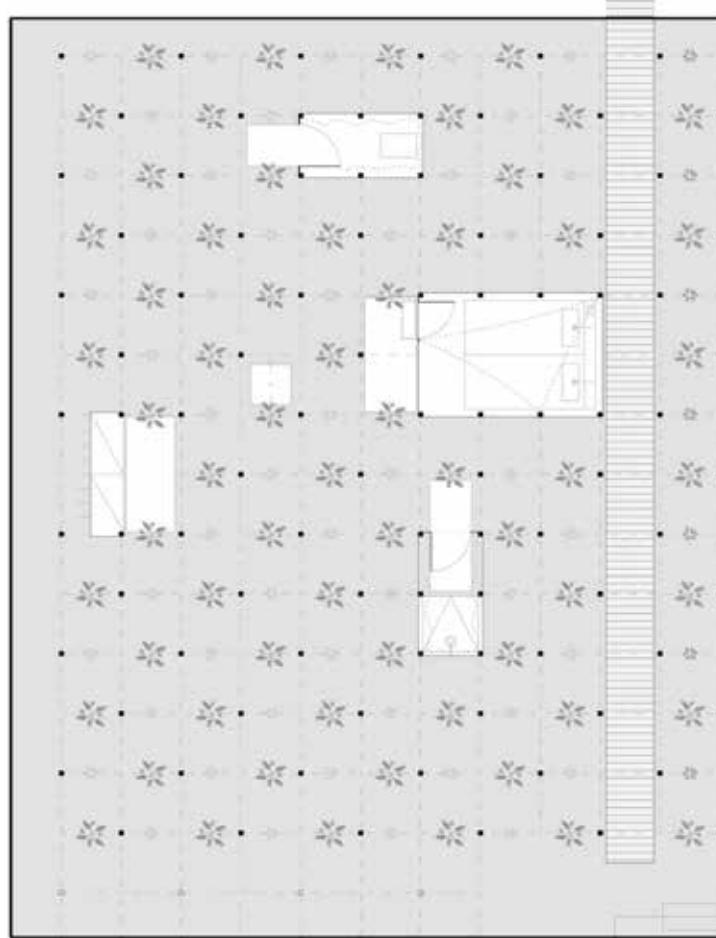
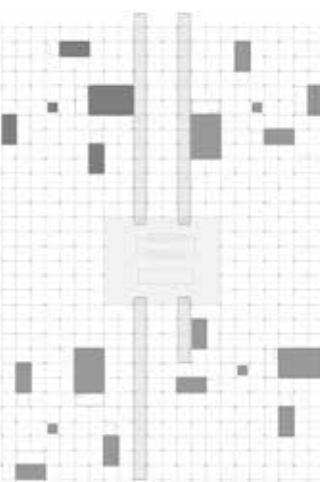
Δανάη Βλαχάκη | Vine House

Η γραμμική δομή εφήμερης κατοικησης που προτείνεται προσφέρει τη δυνατότητα μεταβολής της επιπλωσης στο εσωτερικό της, ώστε αυτό να διαμορφώνεται ανάλογα με τις ανάγκες της εργασίας του αμπελουργού που ποικίλουν στη διάρκεια του έτους. Η επιμήκης γραμμική δομή προσαρμόζεται ανάμεσα σε δύο σειρές αμπελώνων.

Danai Vlahaki | Vine House

The linear structure for temporary living proposed can change its interior layout as furniture can be moved by the winegrower, in order to adapt the space to his needs, during the different months of the year. The long linear structure is placed between two rows of the grapevine.

27

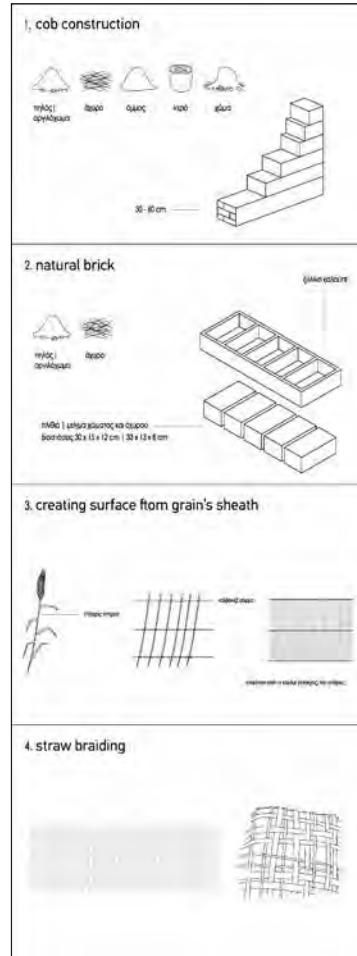
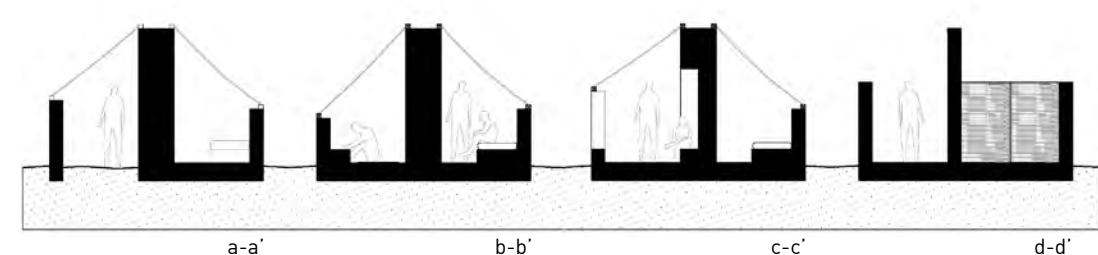
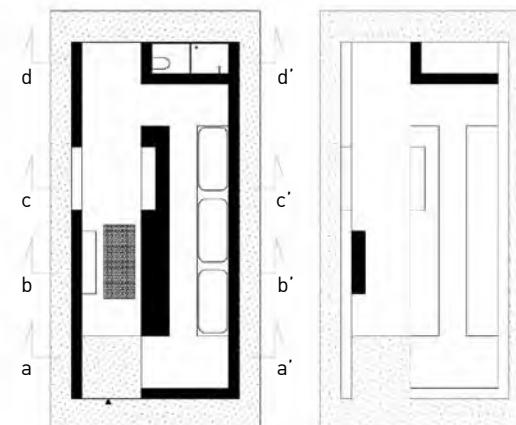
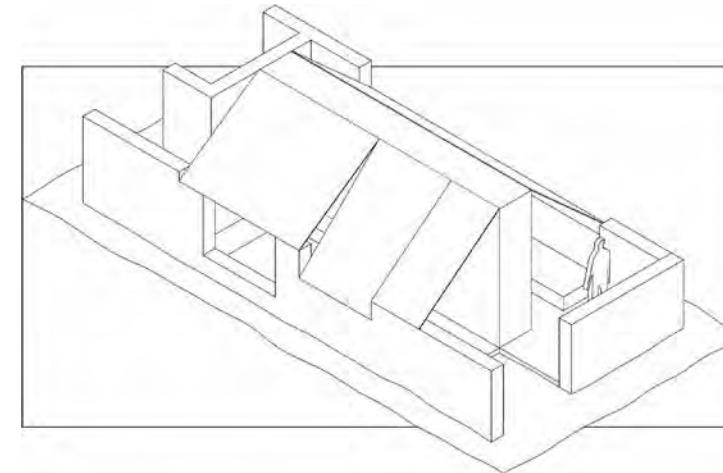
28

Ελένη Αδαμίδου | Plant Society

Συγκαλλιέργεια ονομάζεται η συνύπαρξη διαφορετικών φυτών που δημιουργούν σχέσεις αλληλεξάρτησης. Τα διάφορα είδη φυτών τοποθετούνται εναλλάξ στον αγρό για αύξηση της αποδοτικότητας και μείωση των ασθενειών. Προτείνεται ένα τρισδιάστατο πλέγμα που υποστηρίζει τα φυτά και τις μονάδες κατοικούς, οι οποίες διασπείρονται στο αγροτεμάχιο. Μετά τη συγκομιδή, ένα κοινό δείπνο ολοκληρώνει τον κύκλο της καλλιέργειας.

Eleni Adamidou | Plant Society

Aggregate is the coexistence of different plants that creates interdependent relations. Different plant species are placed in an alternate manner in the field seeking production efficiency and reduction of diseases. A three dimensional mesh structure supports the plants and the living units. After harvest, a communal dinner completes the crop circle.

29

Ελευθέριος Παπαμιχελάκης | Κατοικήσιμο έδαφος

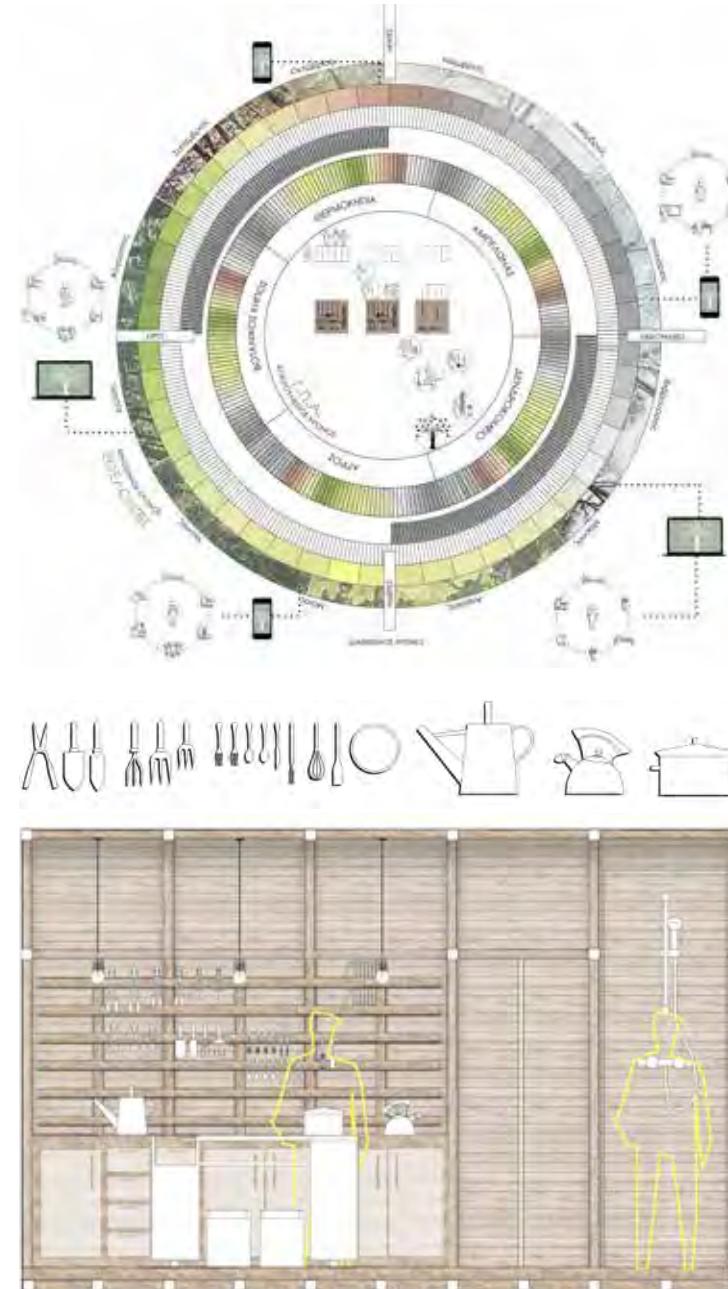
Η γη σχετίζεται με αρχέτυπα πρωταρχικών μορφών της κατοικησης. Οι καλλιέργειες των σιτηρών, που βρίσκονται στο Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, είναι ο τόπος σύνδεσης της αρχιτεκτονικής με τη γη. Η κατοικία θα παράγεται από χώμα και στελέχη σιτηρών (cob), κατά τη διάρκεια εργαστηρίου που θα πραγματοποιείται επι τόπου. Οι συμμετέχοντες θα είναι και οι κάτοικοι του έργου.

Eleftherios Papamichelakis | Inhabitable Soil

The land is associated to fundamental forms of habitation. The cultivations of wheat, located in the Agricultural University of Athens, will be the connecting point between architecture and the land. The soil and the stem of wheat (cob) will be building for a space for habitation. A workshop will take place on site and its participants will be the inhabitants of the project.

30

Άννα-Μαρία Λιόγα | Lots of Time

Η αποθήκη-κουζίνα αποτελεί τη βασική μονάδα κατοίκησης και εθελοντικής εργασίας στο Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Σε αυτή προσαρτώνται κινούμενες, ατομικές μονάδες ύπουνου, για τους εθελοντές. Το σύστημα οργανώνεται μέσω μιας ψηφιακής εφαρμογής που παρουσιάζει τις απαραίτητες γεωπονικές εργασίες, τον αριθμό των εθελοντών που χρειάζονται για αυτές και τη διαθεσιμότητα των κλινών.

Anna-Maria Lioga | Lots of Time

The kitchen-warehouse is the main unit of habitation and voluntary work in the Agricultural University of Athens. Movable individual sleeping units for each volunteer can be attached to it. The system is organized by a digital application that shows the necessary agricultural work to be done, the number of volunteers needed and the availability of the sleeping units.

Ελένη Αδαμίδου | Eleni Adamidou

31

Αριστείδης Αντονάς | Aristide Antonas

32

Γιώργος Μπρούλιας, Μιχάλης Ραυτόπουλος |
Giorgos Mitroulias, Michaeljohn Raftopoulos

33

Ιάσονας Χουσεΐν, Μιχάλης Ραυτόπουλος, Γιάννης Αισωπος,
Λεωνίδας Παπαλαμπρόπουλος, Αριστείδης Αντονάς, Γιώργος Μπρούλιας
Iasonas Houssein, Michaeljohn Raftopoulos, Yannis Aesopos,
Leonidas Papalampropoulos, Aristide Antonas, Giorgos Mitroulias

Ελίνα Ιωάννου | Elina Ioannou

Retiré / Αέρα: Προσεγγίσεις της μεσογειακής πόλης από ψηλά

Κωστής Πανηγύρης

Καθηγητής,
Τμήμα Αρχιτεκτόνων,
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η παύση της οικοδομικής ανάπτυξης μετά τη χρεωκοπία το 2010 παγώσε το σχήμα της Αθήνας σε ένα τυχαίο αστικό στιγμιότυπο από πολυκατοϊκίες διαφόρων εποχών με σποραδικά καμποτέρευτα κτίρια και κενά καταστήματα και διαμερίσματα. Η ανόσυχη κορυφογραμμή της πόλης αποτυπώνει τη σπασμωδική ανάπτυξη και τις αλλεπάλληλες αλλαγές κανονισμών ως τις αρχές του 21ου αιώνα.

Έκτοτε, ενώ το προγραμματικό περιεχόμενο της πόλης συρρικνώνεται, ο φυσική συρρίκνωση (κατεδάφιση) μεγάλων τμημάτων της πόλης μοιάζει αδύνατο και κάθε συστηματική επέμβαση μεγάλης κλίμακας δείχνει ουτοπική σε ένα περιβάλλον ακραίας πολυϊδιοκτησίας αφενός, ισχνών δημόσιων πόρων αφετέρου. Το σχήμα της πόλης είναι μάλλον ένα στερεοποιημένο γεωλογικό ίζημα παρά μια δυναμικά διαμορφούμενη οντότητα ανταποκρινόμενη στην οικονομική και κοινωνική δυναμική. Οι κτιριακοί σχηματισμοί αποτελούν ένα νέο έδαφος, μια παγιοποιημένη αστική γεωλογία.

Ο αέρας ως δικαίωμα καθ' ύψος δόμησης σε μια οικοδομή αποτελεί, εδώ και πολλές δεκαετίες, κτηματομεσιτικό προϊόν. Συνδέεται με τη ρευστή εικόνα της πόλης καθώς θεμελιώνει νομικά και ιδιοκτησιακά τη δυνατότητα της καθ' ύψος επέκτασης των κτιρίων.

Τα *retiré*, όροφοι σε υποκάτωρη πάνω από το μέγιστο ύψος, αποτέλεσαν προνομιακά τμήματα των πολυκατοικιών ενώ ήταν τα πρώτα που επανακατοικήθηκαν στις ελάχιστες περιπτώσεις που επιχειρήθηκε αναζωογόνωση κάποιων ρυμαγμένων αστικών περιοχών (Κεραμεικός/Μεταχourgeio).

Η εικόνα της Αθήνας από ψηλά χαρακτηρίζεται από την κατακερματισμένη μικροκλίμακα της ατελούς κορυφογραμμής και των βετιρέ. Παρουσιάζεται σαν μια γιγάντια άτυπη πόλη συγχρόνως

Retiré / Air: Approaches of the Mediterranean City from Above

Costis Panyiris

Professor,
Department of Architecture,
University of Thessaly

The cessation of building development after the 2010 bankruptcy rigidified Athens' shape to a random urban snapshot of polykatoikias from various eras with sporadic low buildings and vacant lots, evacuated shops and apartments. The irregular cityscape reflects the spasmodic urban growth and the successive regulation changes up until the early 21st century.

While the programmatic content has been shrinking since, the physical shrinkage (demolition) of large city parts seems impossible and any systemic large scale operations look utopian in an environment of extreme fragmentation of ownership and scarcity of public funding. The shape of the city is now much more a solidified geological sediment rather than a dynamically configurable entity that responds to economic and social dynamics. The building formations are a new ridgescape, a stabilized *urban geology*.

"Air," a legal prerogative over future floor additions, has already been a real estate commodity for several decades now. It is related to urban fluidity as it legally establishes the height expansion prospect of buildings.

"Retiré," set-back floors above the maximum height, were to become choice property pieces and went through to be the first repopulated apartments in the few cases where the revitalization of some decaying urban areas was attempted (Kerameikos/Metaxourgeio). The image of Athens from above is characterized by the fragmented micro-scale of its incomplete skyline and the *retirés*. It presents itself as a giant informal city, simultaneously

τρομακτική, όπως οι περιαστικές συσσωρεύσεις ακραίας φτώχειας σε πόλεις της Νότιας Αμερικής, αλλά και γοντευτική, όπως η αρχιτεκτονική των Κυκλαδών και των γήινων παραδοσιακών οικισμών της Βόρειας Αφρικής. Από ψηλά, τα εξαιρετικά σημαντικά τοπικά και ιστορικά σημεία αναφοράς της πόλης, επισκιασμένα σήμερα από την πλημμύρα των πολυκατοικιών, γίνονται ξανά αντιληπτά με λαμπρότητα.

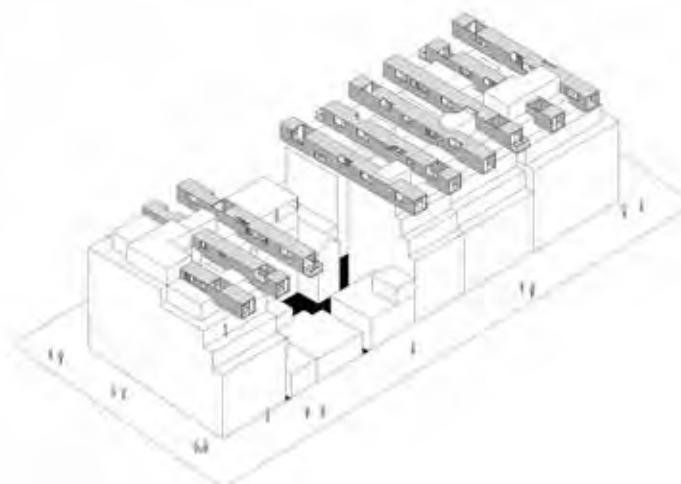
Ο χώρος που ερευνάται στο εργαστήριο είναι ο αέρας, ο ασχημάτιστος εναέριος χώρος της πόλης, ως ζώνη επανασύνδεσης της συμφορμώνται, δυσχερούς πόλης με το θεαματικό και το ιστορικό δυναμικό της. Ογκοπλαστικά, διερευνώνται οι επιπτώσεις νέων πιθανών στερεών στο επίπεδο του δρόμου και στη συνολική κορυφογραμμή. Προγραμματικά εξετάζεται η κατοικία και οι μεταλλάξεις της σε σχέση με την ειδιλλιακή ένταση της συνθήκης και τις σύγχρονες δημογραφικές συνθήκες.

Βοηθός διδασκαλίας: Ανδρέας Νικολοβγένης

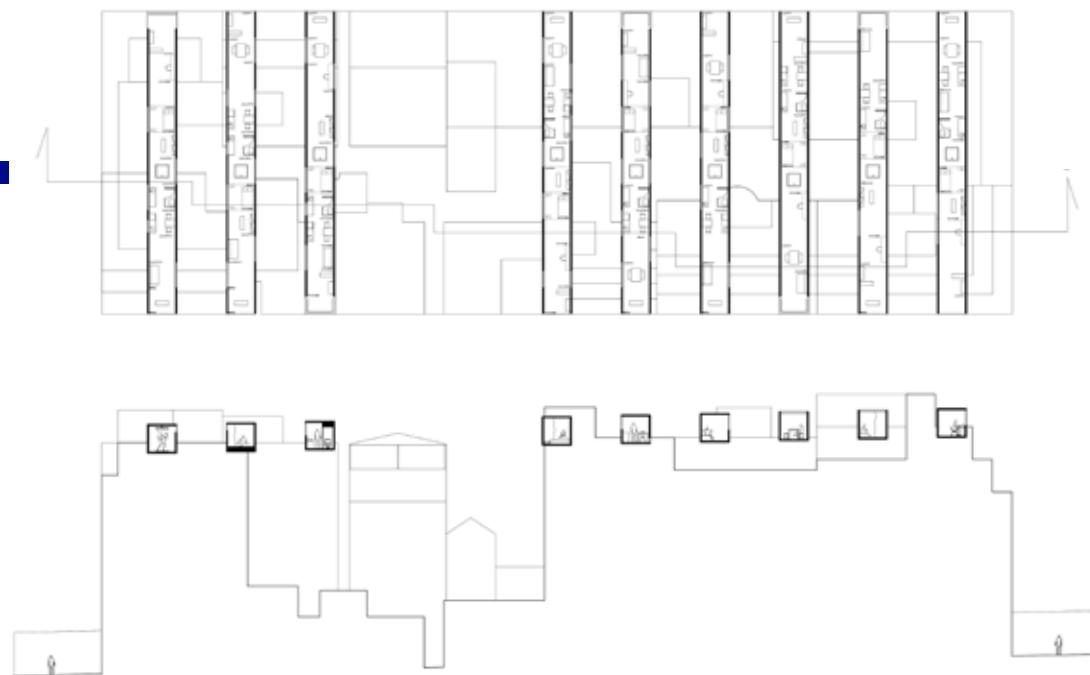
accumulations of extreme poverty around South American cities, but also echoing the architecture of the Cyclades and the earthy North African traditional towns. From the top, the immensely significant natural and historical landmarks of Athens, today eclipsed by the sea of polykatoikias, are gloriously visible again. The research field of the studio is the air, the unformed urban airspace, as a reconnection zone between the congested and distressful city to its scenic and historic dynamic. New shapes are tested against their potential impact both at street level and on the overall city ridgescape. The program deals with habitation and its programmatic mutations, in relation to both the idyllic intensity of the situation, and the contemporary demographic trends.

Teaching Assistant: Andreas Nikolovgenis

36

Ελευθέριος Παπαμιχελάκης | Parasite Tubes

Το υφιστάμενο κτιριακό απόθεμα της πολυκατοικίας επανερμηνεύεται μέσω της κατοίκησης σε ένα «νέο έδαφος» το οποίο ορίζεται από γραμμικούς όγκους-«παράσιτα» που διατρυπούν τις πολυκατοικίες στο ύψος των ρετιρέ και λειτουργούν ως νέες μονάδες κατοικών. Η ένθεση των παρασίτων εντός της κτιριακής μάζας των πολυκατοικιών προκαλεί την επαφή των μόνιμων κατοίκων με τους νέους κατοίκους των παρασίτων.

Eleftherios Papamichelakis | Parasite Tubes

The reinterpretation of the existing building stock of polykatoikias is made through the inhabitation of a “new ground”, a new topology, defined by linear tubes- “parasites” that cut through the existing buildings at the level of the retirées. The insertion of the parasites into the building volumes brings into contact the older residents with the new ones.

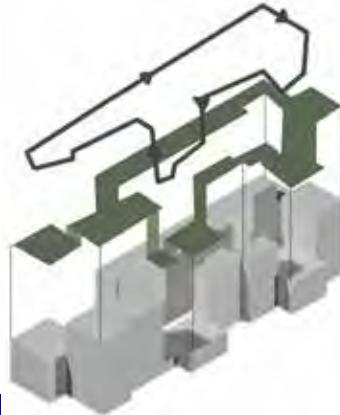
37

Αρετή Βασιλική Κατραμαδάκη | Εγκατοίκηση

The project proposes a light structure in which living spaces coexist with the various service facilities, such as TV and satellite antennas and solar panels. The orthogonal space-frame creates a new environment and defines a new skyline for the Athenian urban landscape.

Areti Vasiliki Katramadaki | Inhabiting

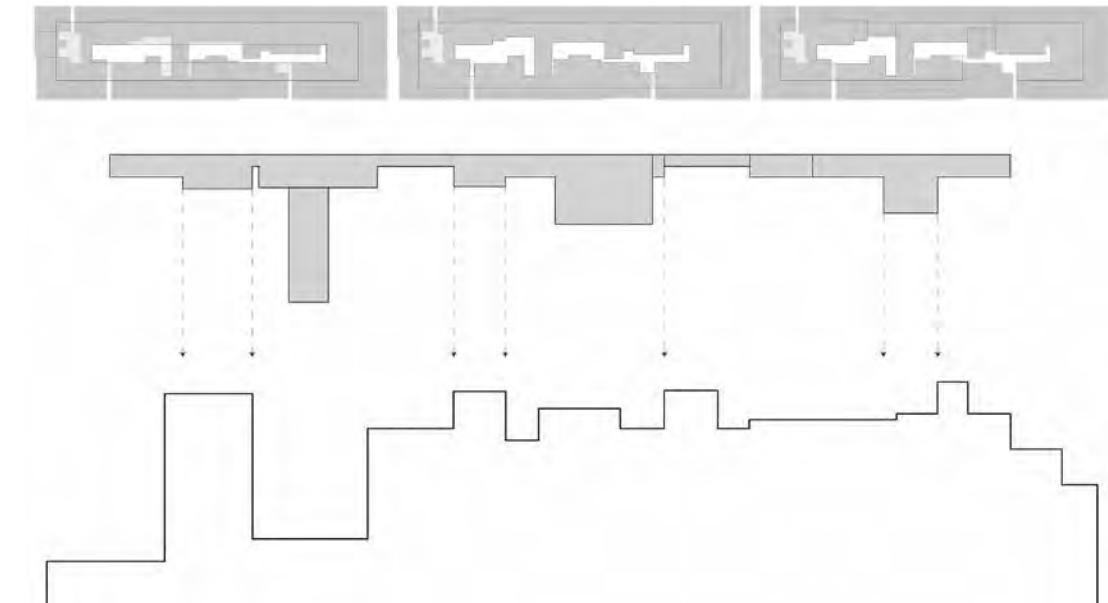
Η πρόταση προτείνει τη δημιουργία μιας ελαφριάς κατασκευής, στην οποία συνυπάρχουν η κατοίκηση με τις συνήθεις εγκαταστάσεις που συναντά κανείς στα δώματα των πολυκατοικιών, όπως κεραίες τηλεόρασης, δορυφορικές κεραίες και πλακοί συλλέκτες. Το τρισδιάστατο παραλληλεπίπεδο πλέγμα δημιουργεί ένα νέο περιβάλλον και διαμορφώνει μια νέα κορυφογραμμή για το αθηναϊκό αστικό τοπίο.

Ελίνα Ιωάννου | Green Vibe

To Green Vibe αποτελεί ένα συνεχές πράσινο δίκτυο που διατρέχει τα δώματα των πολυκατοικιών του οικοδομικού τετραγώνου. Οι διαφορετικές εκδόσεις πράσινου που συνθέτουν το δίκτυο οριοθετούν και διαμορφώνουν τους υπαίθριους χώρους υποστηρίζοντας μια συλλογική μορφή κατοικησης.

Elina Ioannou | Green Vibe

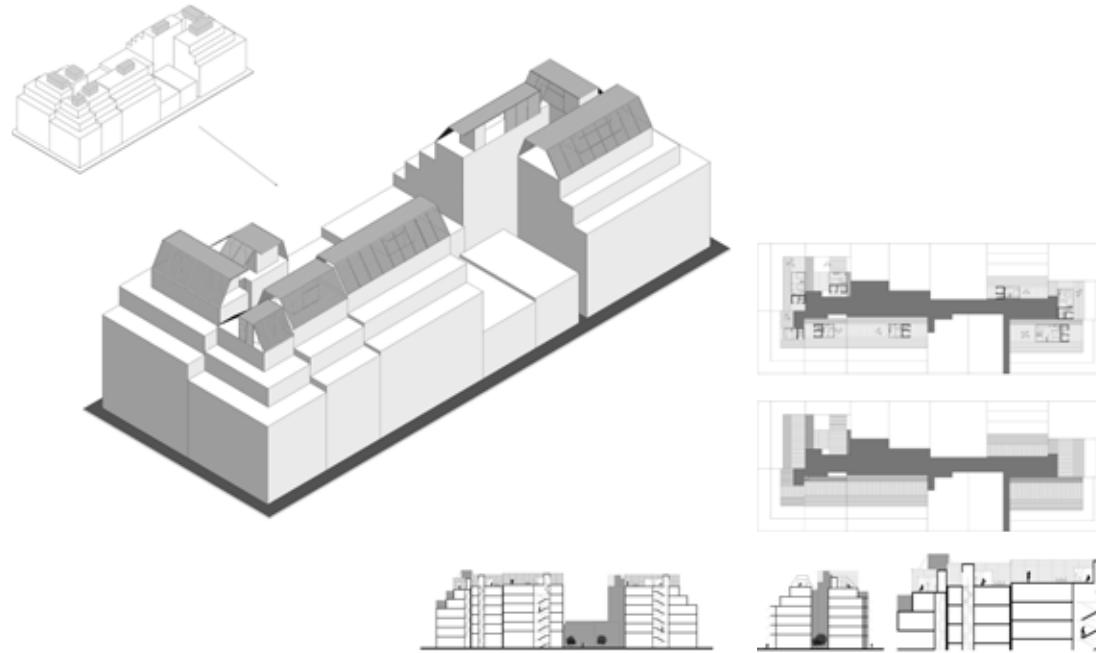
Green Vibe proposes a continuous green network running across the roof-tops of the urban block. Different forms of green make up the network and define the various outdoor spaces, suggesting a collective form of living.

Ελένη Αδαμίδου | Power Bunks

Μια νέα, αιωρούμενη πλάκα μετασχηματίζει την άμορφη κορυφογραμμή της Αθήνας. Η πλάκα περικλείει στο εσωτερικό της, ως «μπρανές φόρτισος», τους χώρους ύπνου και ξεκούρασης. Το επίπεδο των δωμάτων προσφέρεται για χαλάρωση και απόλαυση του αστικού τοπίου ενώ το νέο ανώτερο επίπεδο διατηρεί την καθαρότητα μιας συνεχούς επιφάνειας.

Eleni Adamidou | Power Bunks

A new "floating" slab transforms the formless skyline of Athens. This new structure contains, in the form of "power bunks", sleeping and resting areas. The roof-tops provide spaces for relaxation and gazing the urban landscape while the new upper level maintains the clarity of a continuous surface.

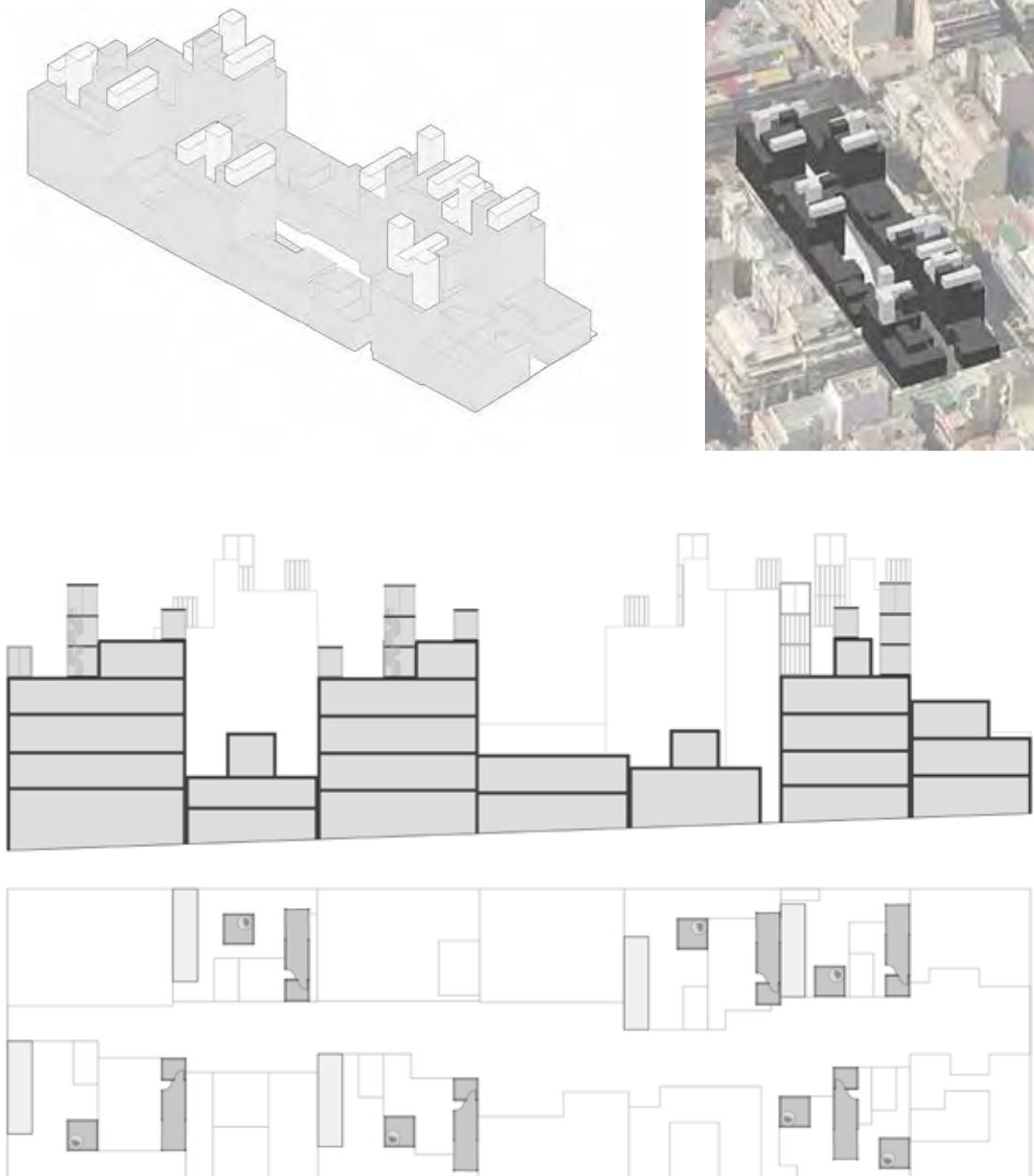
40

Δάφνη-Χριστίνα Παπαδοπούλου | Ιδεατό στερεό

Η πρόταση εισάγει τη μέγιστη κάλυψη των δωμάτων των πολυκατοικιών με περσίδες από cor-ten στο σχήμα του ιδεατού στερεού, υποστηρίζοντας μια νέα ημιυπαιθριά ζωή στο επίπεδο αυτό. Οι περσίδες cor-ten παραπέμπουν στην κεραμοσκεπή στέγη. Οι κύριες λειτουργίες κατοικησης συγκεντρώνονται σε ένα γυάλινο δωμάτιο κάτω από τις περσίδες.

Daphne-Christina Papadopoulou | Building Envelope

The project proposes the maximum covering of the rooftops of the polykatoikias with cor-ten louvers to support a new semi-outdoor life at this level. The cor-ten louvers give the impression of a tile roof. The basic functions for habitation are gathered in a glass volume below the louvers.

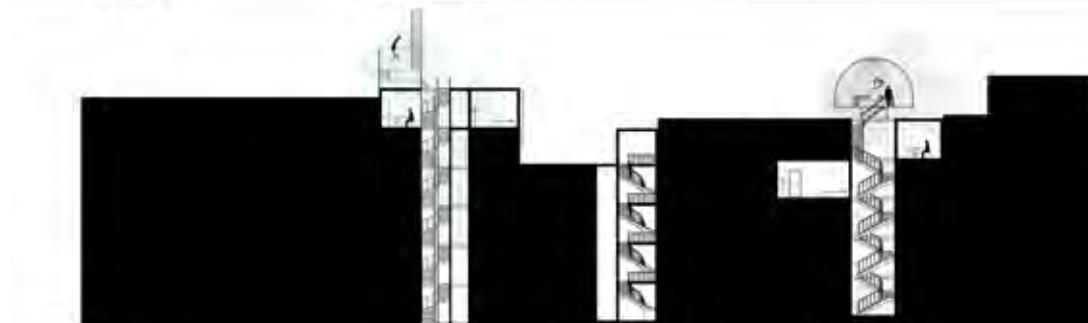
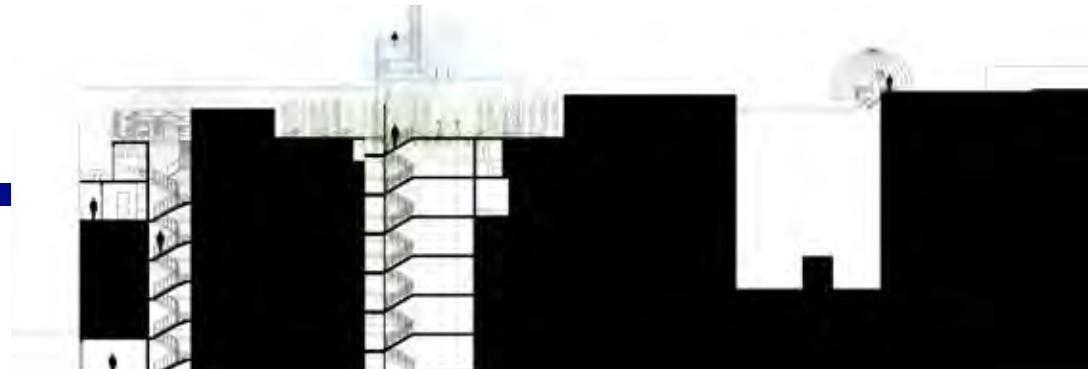
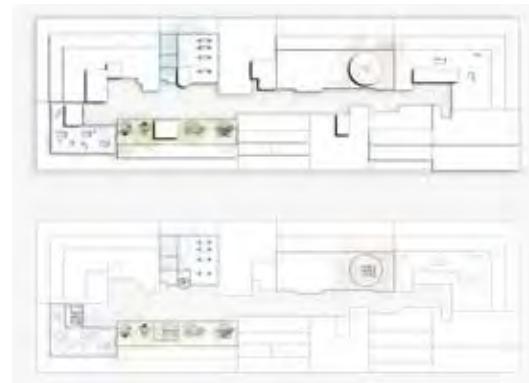
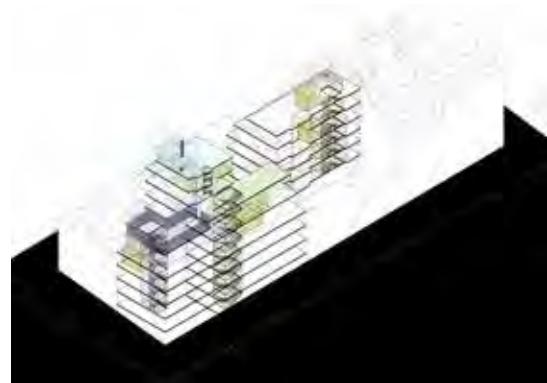
41

Δανάη Βλαχάκη | Η «άλλη» πόλη

Σκοπός της πρότασης είναι η αναδιοργάνωση των ρετιρέ ώστε να φιλοξενήσουν μονάδες εφήμερης κατοικησης. Μετά την πλήρη ή μερική αφαίρεση του υφιστάμενου κτιριακού όγκου των δωμάτων, εγκαθίστανται νέες μονάδες, οριζόντια ή κατακόρυφα, με γνώμονα την καλύτερη δυνατή θέα αλλά και τη δημιουργία νέων κοινόχρηστων χώρων ανάμεσά τους.

Danai Vlahaki | The "Other" City

The project proposes a new layout of the retirees volumes in order to create spaces for short-term living. Following the removal of all roof-top volumes, new units are installed, vertically or horizontally, that seek for the best available view and the creation of new outdoor common spaces.

Άννα-Μαρία Λιόγα | Ρετιρέ-άέρα

Η τουριστική κατοίκηση οργανώνεται γύρω από τον κοινόχροστο χώρο της πολυκατοικίας, τη σκάλα. Το κλιμακοστάσιο διατρυπάται και ανοίγεται στους χώρους των διαμερισμάτων με τα οποία γειτνιάζει. Ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει ελεύθερα τα δωμάτια, να κοινωνικοποιηθεί με τους μόνιμους κατοίκους και να γνωρίσει την αληθινή ζωή της αθηναϊκής πολυκατοικίας.

Anna-Maria Lioga | Retiré-Air

The tourist inhabitation is organized around the polykatoikia's common space, the staircase. The staircase volume is punched to connect to the adjacent apartment spaces. The visitor is free to use the different apartment spaces and socialize with the residents, getting to know the life that unfolds within an Athenian polykatoikia.

Κωστής Πανηγύρης | Costis Panayiris

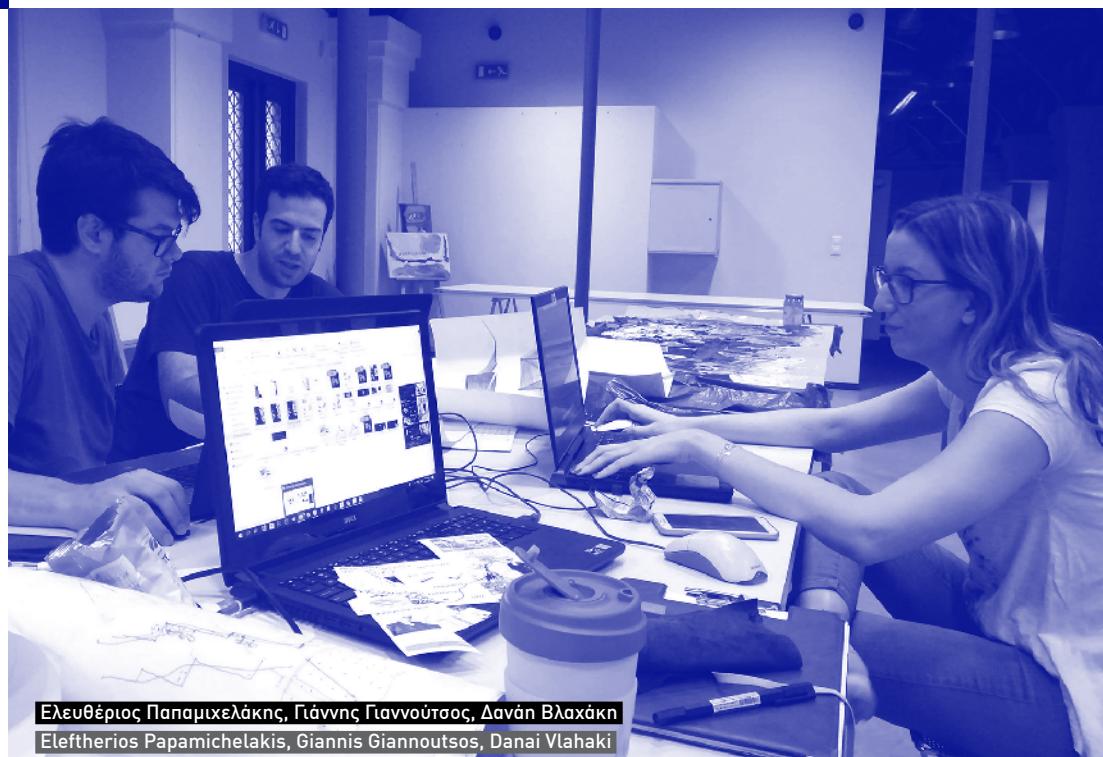
Κωστής Πανηγύρης, Πάνος Δραγώνας, Δημήτρα Κατσώτα, Γιάννης Αίσωπος
Costis Paniyiris, Panos Dragonas, Demetra Katsota, Yannis Aesopos

44

Έβελην Γαβρήλου, Γιώργος Μπτρούλιας, Ανδρέας Νικολοβγένης, Ελευθέριος Παπαμιχελάκης
Evelyn Gavrilou, Giorgos Mitroulias, Andreas Nikolovgenis, Eleftherios Papamichelakis

45

Ελευθέριος Παπαμιχελάκης, Γιάννης Γιαννούτσος, Δανάη Βλαχάκη
Eleftherios Papamichelakis, Giannis Giannoutsos, Danai Vlahaki

Κωστής Πανηγύρης, Ήλιας Ζέγγελης, Στέλλα Δαούτη, Ανδρέας Νικολοβγένης
Costis Paniyiris, Elia Zenghelis, Stella Daouti, Andreas Nikolovgenis

Η πόλη ως σημαντικό περιβάλλον: Το “Blue Line” Project στη Βηρυτό

Ηλίας Ζέγγελης

Αρχιτέκτων, Καθηγητής

Οι στόχοι του εργαστήριου ήταν, αφενός η ανταπόκριση στο παρεχόμενο πλαίσιο «Mediterranean Futures» του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών, και, αφετέρου, στους στόχους του διεθνούς διαγωνισμού «Η πόλη ως σημαντικό περιβάλλον», που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Casabella* το 1972.

Τα ζητούμενα του διαγωνισμού καλούσαν για προτάσεις για μια πόλη της επιλογής των συμμετεχόντων και την υπόδειξη ιδεών που να ερμηνεύουν «τις υποθέσεις που έχουν προαχθεί μέσω της θεωρητικής ανάλυσης της πόλης ... με σαφείς και συγκεκριμένες προτάσεις, σε μελέτες για το υπάρχον αστικό περιβάλλον». Το περιεχόμενο του προγράμματος εξήγγειλε πως στόχος του διαγωνισμού ήταν «να εκκινήσει νέες ιδέες, να ενθαρρύνει νέες θεωρίες και να προκαλέσει νέες προτάσεις για τη μετατροπή της πόλης ... με την ελπίδα να εδραιωθούν νέες σχέσεις ... για μια συλλογική κοινωνία».

Η άσκηση του εργαστήριου, καλούσε τους σπουδαστές να δώσουν μια νέα ερμηνεία των παραπάνω ζητουμένων, διάμεσου μελετών για την περιοχή της εκβολής του ποταμού της Βηρυτού. Ο ποταμός, που μετασχηματίστηκε σε κανάλι από σκυρόδεμα το 1968, διαχωρίζει την περιοχή της Karantina και τον λιμένα της Βηρυτού από τη γειτονιά της Bourj Hammoud. Η Karantina είναι μια περιοχή που περιλαμβάνει βιομηχανικές και εμπορικές χρήσεις καθώς και χρήσεις υποστηρικτικές του λιμένα αλλά και γκαλερί και νυχτερινά κλαμπ. Η Bourj Hammoud είναι μια χαμπλού εισοδήματος, πυκνοδομημένη περιοχή που συνδυάζει κατοικία και βιοτεχνία και περιλαμβάνει παλαιά στρατόπεδα προσφύγων. Η περιοχή των εμπορευματοκιβώτων του λιμένα αποτελεί την κύρια πύλη εισόδου αγαθών στον Λίβανο και τη Συρία. Στο σημείο που ο ποταμός της Βηρυτού φτάνει στη Μεσόγειο, σχηματίζεται ένας μεγάλος λόφος απορριμμάτων, ένα

The City as Significant Environment: The “Blue Line” Project in Beirut

Elia Zenghelis

Architect, Professor

The objectives of the project were to respond to the “Mediterranean Futures” framework provided by the MAUD program and to the objectives of the international competition “The City as Significant Environment,” launched by the magazine *Casabella* in 1972.

The brief of the competition asked for proposals for a city chosen by the contestants, and called for projects that interpreted “the hypotheses advanced by the theoretical analysis of the city ... into precise and concrete proposals for projects in the existing urban environment.” The brief further stated that the aim of the competition was “to stimulate new ideas, encourage new theories, and acquire new proposals for transforming the city ... in the hope of consolidating new relationships ... for a collective society.”

The exercise asked the students to provide a reinterpretation of the above requirements through projects for the mouth of Beirut River, The River, transformed into a concrete canal in 1968, separates the area of Karantina and the port of Beirut from Bourj Hammoud neighborhood. Karantina is an area that includes industrial and commercial uses and port services, but also art galleries and night clubs. Bourj Hammoud is a low-income, densely populated area that combines residential and manufacturing uses and includes old refugee camps. The container area located in the port of Beirut is the main entry of goods to Lebanon and Syria. At the point where Beirut River flows into the Mediterranean Sea, a large garbage hill rises; this is a highly polluted no man's land.

The objectives of the studio projects put together to make up the “Blue Line” project, were to:

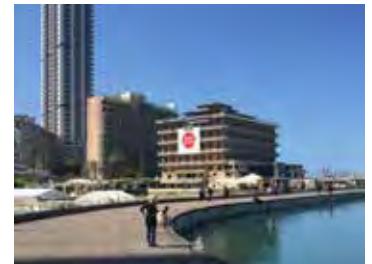
μη προσβάσιμο σημείο έντονης περιβαλλοντικής μόλυνσης.

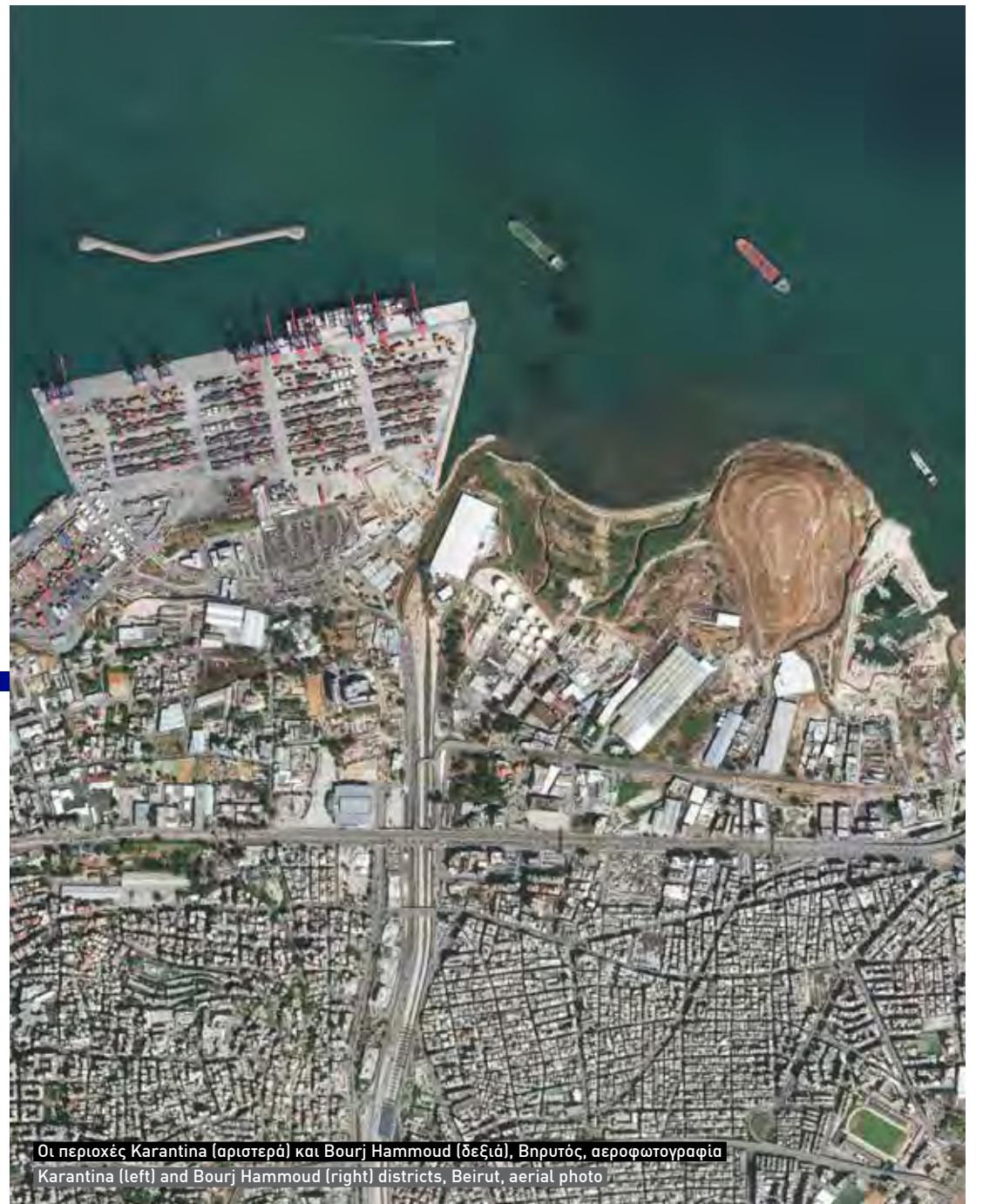
Αιτούμενα των εργασιών του εργαστήριου, που όλες μαζί θα συγκροτούσαν το “Blue Line” project, ήταν:

1. Ο επανασχεδιασμός και η ανάπτυξη των περιοχών της Karantina και της Bourj Hammoud, καθώς και του παράκτιου μετώπου μέσω της διαπλάτυνσης του δέλτα του ποταμού
2. Η δημιουργία μιας πορείας κατά μήκος του ποταμού με τη μορφή πράσινου δημόσιου χώρου με διαδρομές, πεζοδρόμους και γέφυρες καθώς και ποδόλατοδρόμους, που δίνει ιδιαίτερη έμφαση στο πράσινο που απουσιάζει από τη Βηρυτό
3. Η ανάπτυξη επτά διαφορετικών προτάσεων κατά μήκος του ποταμού που θα βοηθούσαν στην ενοποίηση του αστικού ιστού και την επανένωση των διαχωρισμένων τμημάτων της πόλης
4. Η αξιοποίηση του λόφου απορριμμάτων και η επίλυση του προβλήματος της μόλυνσης.

Teaching Assistant: Ioannis Karras

Βοηθός διδασκαλίας: Γιάννης Καρράς

Οι περιοχές Karantina (αριστερά) και Bourj Hammoud (δεξιά), Βηρυτός, αεροφωτογραφία
Karantina (left) and Bourj Hammoud (right) districts, Beirut, aerial photo

Για την επιτυχία του εργαστηρίου θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε ιδιαίτερα: τους καθηγητές Maroun El-Daccache και Hala Younes, του Lebanese American University της Βηρυτού, για τη βοήθειά τους και τις συμβουλές τους στην προετοιμασία του εργαστηρίου και τα εποικοδομητικά σχόλιά τους στη διάρκεια της επισκεψής μας στη Βηρυτό αλλά και

For the success of the studio, special thanks have to go to: Professors Maroun El-Daccache and Hala Younes, at the Lebanese American University, Beirut, for their help and consultation in the preparation of the studio material and their input during our visit to Beirut, as well as during the final review in Patras and Professor Adrian Lahoud,

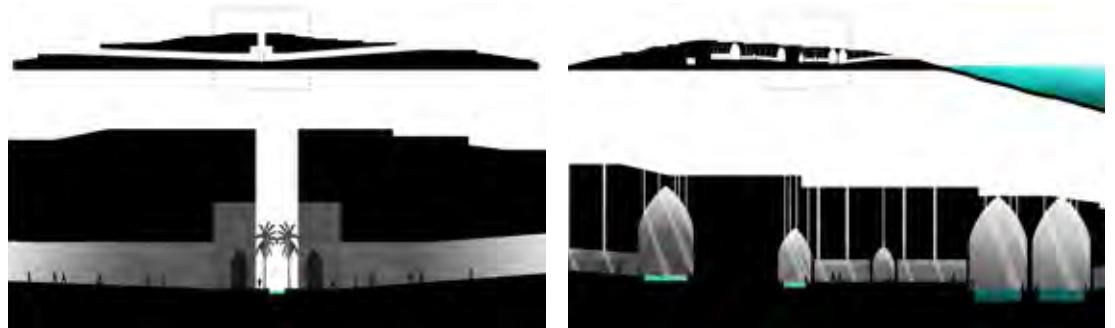
Blue Line Project, Master Plan

στην τελική παρουσίαση στην Πάτρα και τον καθηγητή Adrian Lahoud, Dean του Royal College of Art του Λονδίνου, για τη συμμετοχή του στις επισκέψεις μας στη Βηρυτό, το Baalbek και τη Διεθνή Έκθεση της Τρίπολης του αρχιτέκτονα Oscar Niemeyer, καθώς και για τα σχόλια και τις συμβουλές του για τις εργασίες των φοιτητών.

Dean of the Royal College of Art, London, for joining us in our visits around Beirut, Baalbek and architect Oscar Niemeyer's Tripoli International Fair, as well as for his input in the development of the student work.

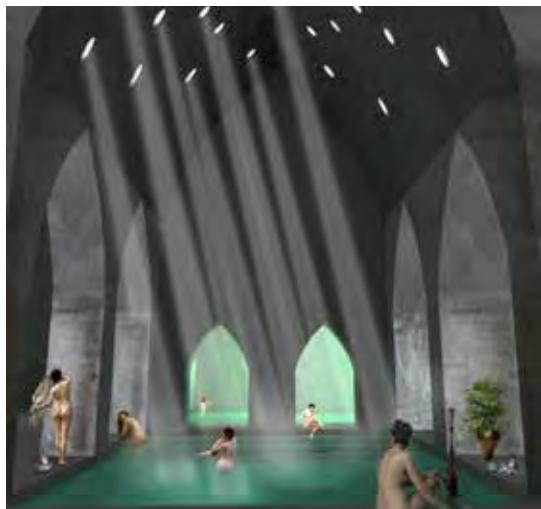
50

Δάφνη-Χριστίνα Παπαδοπούλου | Beirut Canyon

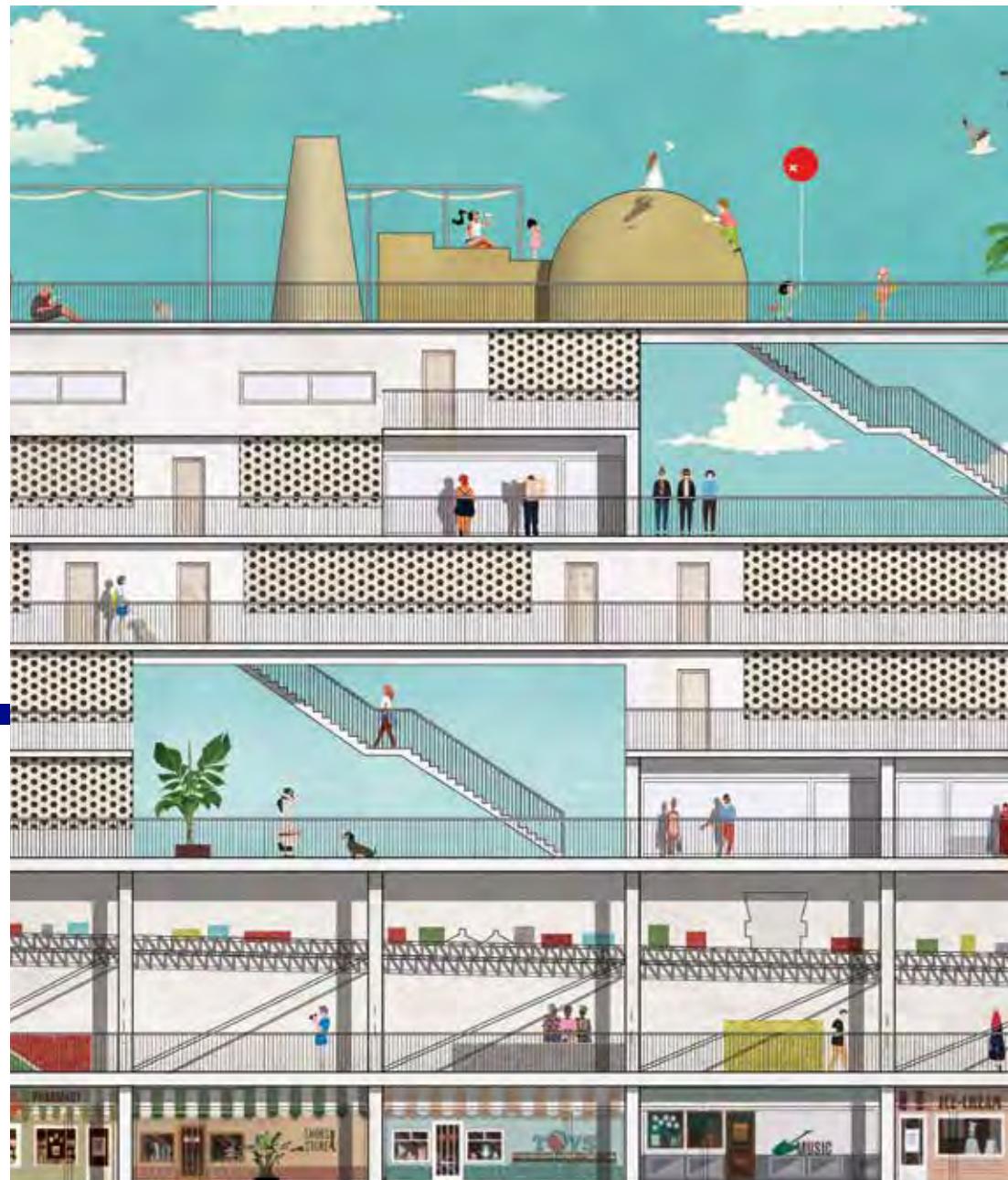
Μια κρυμμένη όσσα δημιουργείται μέσα στον υφιστάμενο λόφο απορριμμάτων-χωματερή στην ακτή της πόλης. Μια «ρωγμή» στο λόφο σχηματίζει ένα «φαράγγι» (canyon) που περιλαμβάνει παραδοσιακό ανατολιτικό παζάρι και υπόσκαφο κέντρο ευεξίας με λουτρά. Το Beirut Canyon συγκροτεί μια μοναδική εμπειρία απόλαυσης που συναντά κανείς απρόσμενα μέσα σε μια χωματερή.

Daphne-Christina Papadopoulou | Beirut Canyon

A hidden oasis is created inside an existing landfill at the waterfront of the city. A 'rift' in the hill is transformed into a 'canyon', which includes a traditional middle-eastern bazaar and a cave wellness center with baths. Beirut canyon offers a unique pleasure experience that one finds unexpectedly inside a landfill.

51

52

Αρετή Βασιλική Κατραμαδάκη | Πέρα από την ανακύκλωση

Η ανάγκη για τη δημιουργία ενός νέου μετώπου οδήγησε στο σχεδιασμό ενός γραμμικού κτιρίου με πολύ μεγάλο μήκος που λειτουργεί σαν μια μικρή κοινότητα. Ένα κτίριο πολλαπλών χρήσεων με κατοικίες, εκπαίδευση, ψυχαγωγία και ένα κέντρο ανακύκλωσης που καταλήγει με τελεφερίκ σε ένα τεχνητό νησί ανακύκλωσης και επαναχρησιμοποίησης υλικών.

Areti Vasiliki Katramadaki | Beyond Recycling

The need to create a new front led to the design of a linear, extra long building that operates as a small community. A multi-purpose residential building, with training, entertainment and a recycling center that extends, via a cable car, up to an artificial island where recycling and reuse of materials take place.

53

54

Ελίνα Ιωάννου | Meeting Tower

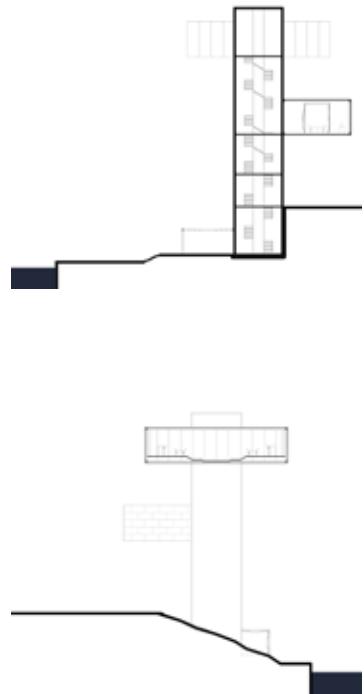
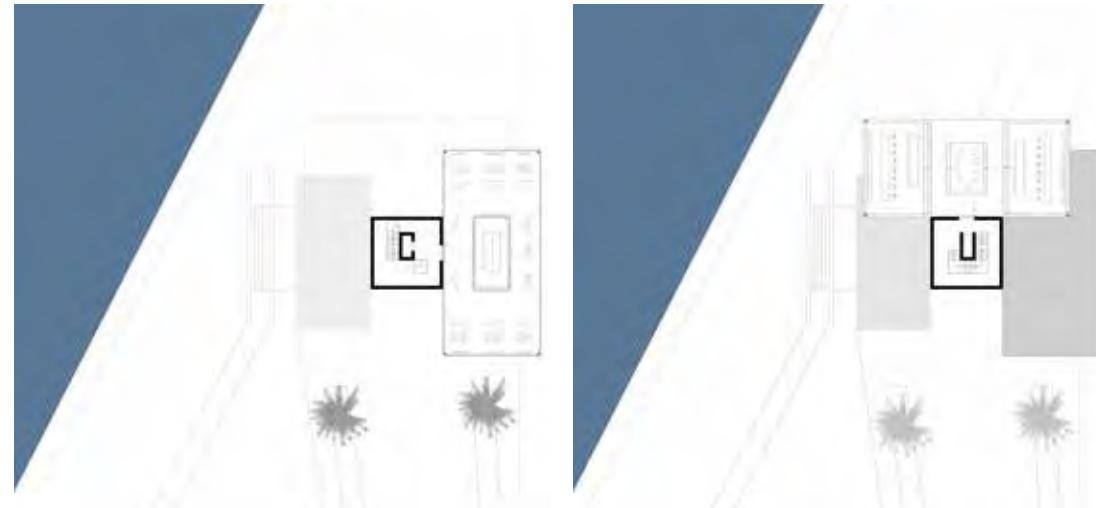
To Meeting Tower προτείνει τρεις όγκους, κάθε ένας από τους οποίους αναφέρεται σε ένα διαφορετικό περιβάλλον: στην περιοχή Bourj Hammoud, στην παραποτάμια όχθη και στο νέο παραλιακό μέτωπο. Οι τρεις όγκοι στηρίζονται σε έναν τέταρτο που περιλαμβάνει την κατακόρυφη κίνηση. Η τοπικότητα είναι ο παράγοντας που συνδέει τα διαφορετικά αστικά περιβάλλοντα.

Elina Ioannou | Meeting Tower

Meeting Tower proposes three volumes, each one referring to a different context: the Bourj Hammoud neighborhood, the riverfront and the new seafront. The three volumes are based on a fourth one that includes the vertical circulation. Locality is the factor that connects the different urban environments.

55

Ελένη Αδαμίδη | Mount Rayess: Κυβιστικός παροξυσμός

Τρεις πίνακες του Λιβανέζου ζωγράφου Aref el Rayess αποτελούν αφετηρία μιας τρισδιάστατης κυβιστικής σύνθεσης που μετασχηματίζει το λόφο απορριμμάτων-χωματερή σε ένα τοπίο διαφορετικών επιπέδων. Το τοπίο συντίθεται από πράσινες ζώνες και βεράντες με ποικίλες υφές. Ένα μονοάτιο οδηγεί τους επισκέπτες σε ανοιχτές πλατείες ή αδέξιδα με θέα και καθιστά την προηγουμένως αφιλόξενη και μολυσμένη περιοχή προσβάσιμη στο κοινό.

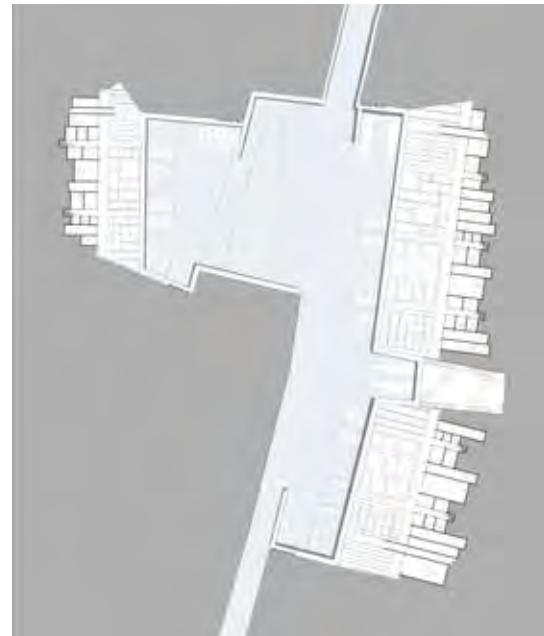
Eleni Adamidou | Mount Rayess: Cubist Paroxysm

Three cubist paintings by the Lebanese painter Aref el Rayess were used as the basis for the transformation of the existing garbage hill into a fragmented multi-level landscape. The landscape is made of different green areas and plateaus, all with varying textures. A path leads the visitors to open-air verandas or dead-end areas with views, making the previously inhospitable and polluted area accessible to the public.

58

Δανάη Βλαχάκη | Ανεστραμμένη μαρίνα

Μια νέα μαρίνα στο εσωτερικό της πόλης δημιουργεί ένα νέο παραποτάμιο μέτωπο. Η μαρίνα αναπτύσσεται σε δύο επίπεδα που καλύπτονται από περιοχές πρασίνου. Στο κατώτερο επίπεδο φιλοξενούνται εμπορικά καταστήματα και τρεις μεγάλες περιοχές περιπάτου. Η μαρίνα μπορεί να φιλοξενήσει ιστιοφόρα και άλλα σκάφη, μήκους έως 45 μέτρων.

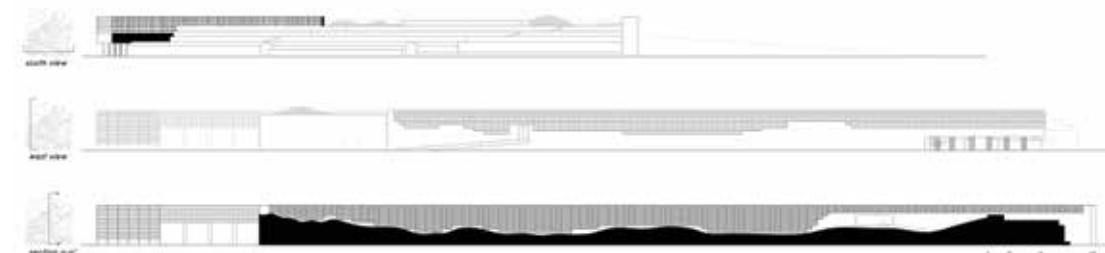
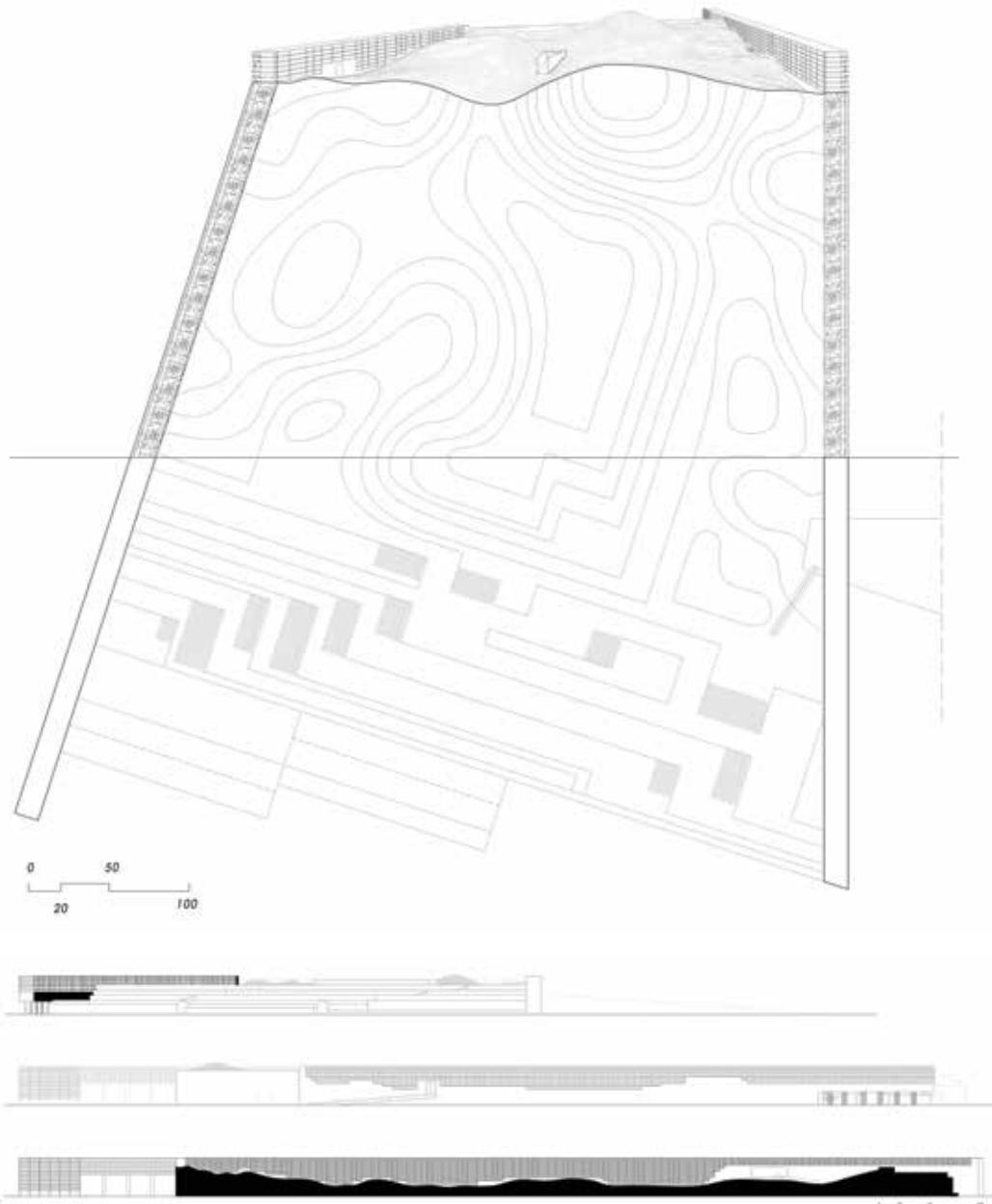
Danai Vlahaki | Inverted Marina

A new marina in the midst of the city generates a new urban riverfront. The marina develops in two levels that include green areas. The lower level houses commercial stores and three large areas for strolling. The marina can accommodate boats and sailing yachts up to 45 meters long.

59

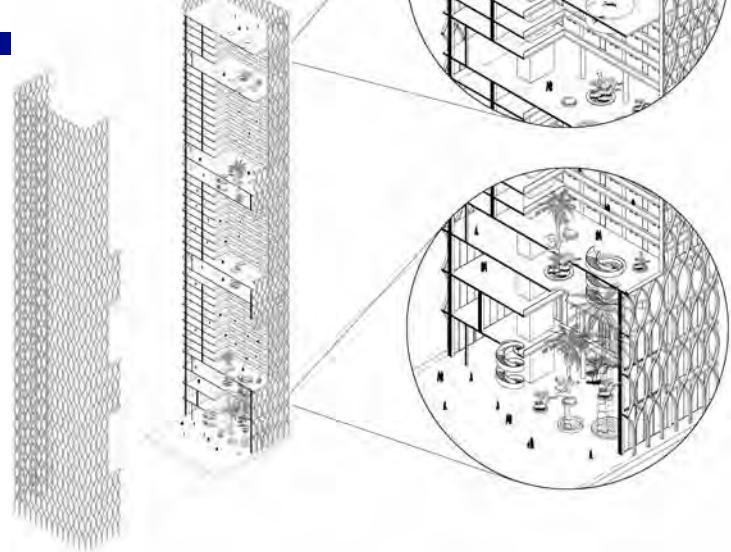
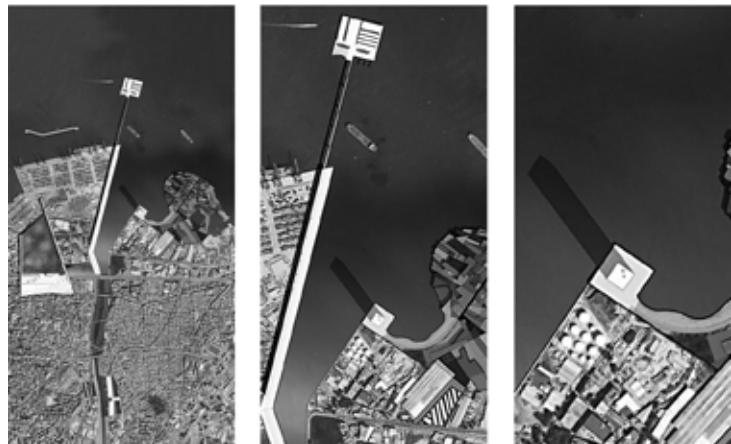

Ελευθέριος Παπαμιχελάκης | Beirut Oasis

Η πρόταση βασίζεται στην ιδέα του περιορισμού της αστικής εξάπλωσης. Δύο μνημεακοί τοίχοι αποτελούν ένα απόλυτο όριο για την περαιτέρω αστικοποίηση. Τα κτίρια εντός των ορίων μεταφέρονται στους τοίχους ενώ το εσωτερικό μετατρέπεται σε όσον που προσφέρει τη δυνατότητα διερεύνησης των σχέσεων πόλης και φύσης. Το άγριο φυσικό τοπίο αναπτύσσεται στο κέντρο, ενώ η αρχιτεκτονική καταλαμβάνει τα όρια.

Eleftherios Papamichelakis | Beirut Oasis

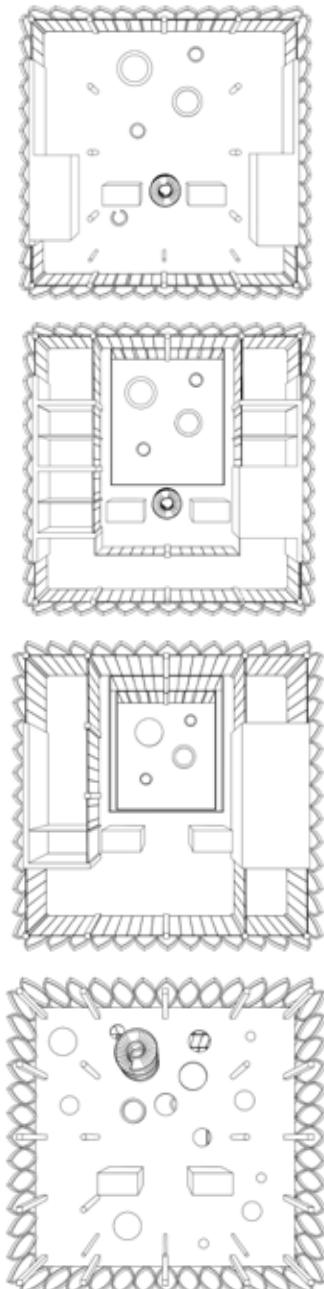
The project is based on the concept of limiting the urban sprawl. Two long walls create an absolute limit for the urban sprawl. All buildings inside the walls are removed and all living spaces are placed inside walls. The interior space appears as an oasis, an enclosed garden that offers an opportunity to investigate the relationship between city and nature. The "wild" nature develops within the center, while the architecture takes up the boundaries.

Άννα-Μαρία Λιόγα [W]hole 44

Η πρόταση για το νέο πύργο κατοικιών στη Βηρυτό εντάσσεται στο σχέδιο ανάπλασης του θαλάσσιου μετώπου της περιοχής Bourj Hammoud. Μελετώντας τους παραδοσιακούς τύπους κατοικιών της Μέσης Ανατολής και της αραβικής αρχιτεκτονικής, η ιδέα του αιθρίου, της κρυφής πράσινης «όασης» στο εσωτερικό της δομής, αποτέλεσε την κύρια σχεδιαστική πρόθεση.

Anna-Maria Lioga [W]hole 44

The proposal for a new residential tower in Beirut is part of the Bourj Hammoud redevelopment project. By studying the traditional Middle Eastern and Arab architectural housing typologies, the concept of the atrium, the hidden green "oasis" inside the structure, constituted the main design concept.

63

64

65

Hala Younes, Maroun El-Daccache, Γιάννης Αισωπος, Γεώργιος Α. Πανέτσος, Άλκηστις Ρόδη, Ηλίας Ζέγγελης

Hala Younes, Maroun El-Daccache, Yannis Aesopos, Georgios A. Panetsos, Alcestis Rodi, Elia Zenghelis

Μεσόγειος, σχηματισμοί στο τοπίο

Αθανάσιος Σπανομαρίδης

Καθηγητής, Τμήμα Αρχιτεκτόνων,
Πανεπιστήμιο Πατρών

Η αρχιτεκτονική πράξη πρέπει να αντιμετωπίζει με ιδιαίτερη ευαισθησία την ενσωμάτωσή της στο τοπίο, φυσικό ή αστικό. Ο συσχετισμός του Τοπίου και της αρχιτεκτονικής πράξης να μελετάται υπό το πρίσμα της διαπραγμάτευσης της υφής και του ανάγλυφου του εδάφους, αφού το έδαφος και οι μετα-σχηματισμοί του αποτελούν τον κοινό τόπο της Αρχιτεκτονικής και του Τοπίου. Ο όρος σχηματισμός αναφέρεται σε οποιασδήποτε μορφής διάπλαση (formation) και αφορά στην αναγνώριση και περιγραφή όλων των φυσικών και πολιτιστικών τοπίων, και στη συνέχεια στην αναζήτηση πρότυπων καταστάσεων στο τοπίο για τον καθορισμό της σχέσης μεταξύ του πολιτισμού και του τοπίου. Η αναγνώριση της εξέλιξης του αστικού χώρου, από ένα εδαφικά ολοκληρωμένο και σαφώς οριοθετημένο εννοιολογικό σύνολο χωρικών οντοτήτων (αστικός πυρίνας, περιαστικός χώρος, κα), σε μία ασαφή οντότητα διάχυσης της αστικότητας, και του αστικού περιθώριου, στην ευρύτερη γεωγραφική περιφέρεια, οδηγεί σε μια διαφορετική ανάγνωση της αστικής γεωγραφίας και επιτάσσει νέους τρόπους σχεδιαστικής προσέγγισης και αντίληψης. Το θέμα του εργαστηρίου αφορά στη συστηματική έρευνα και μελέτη των τρόπων με τους οποίους οι άνθρωποι κειρίστηκαν το φυσικό τοπίο και παράλληλα το πως το φυσικό τοπίο σχηματοποίησε την πολιτισμική τους δομή. Η έρευνα αφορά στη διαμόρφωση προτάσεων, στρατηγικών αναβάθμισης της περιοχής νότια του αρχαιολογικού χώρου των Δελφών, εστιάζοντας στα στοιχεία εκείνα που την χαρακτηρίζουν, ιστορικές μνήμες, λειτουργίες, δυναμικές και παράλληλα συγκροτούν τη σύγχρονη ταυτότητα της. Προτάσεις που αφορούν πρώτα στην αναγνώριση και στη συνέχεια στην αναζήτηση προτύπων καταστάσεων με ζητούμενο τον καθορισμό της σχέσης μεταξύ του πολιτισμού και του τοπίου. Ο στόχος είναι η δημιουργία σύνθετων

Formations in the Mediterranean Landscape

Athanasiос Spanomaridis

Professor, Department of Architecture,
University of Patras

The evolution of the urban space from a territorially integrated entity to a notion of a broader geographic periphery, which is spatially dispersed beyond traditional models of planning and design concerning primary urban centers leads to a different reading of urban geography. The recognition of this "landscape", which constitutes by now a new reality, must project alternative designs and strategies of spatial organization that will give priority to the «polis» itself that constitutes the ultimate frame of reference and foundation for any architectural meaning. The theme/subject of the workshop concerns the systematic study of the ways with which man has used the natural landscape and at the same time how the natural landscape configured its cultural structure. "Formation" involves describing all the physical and cultural landscapes, and then looking for formal patterns across landscapes to determine the connections between culture and the landscape. The goal is to create composite types, so that you can measure future landscapes against them. Landscape can also be viewed as a place of cultural exchange, a site in which practices and processes of cultural exchange become forms of cultural heritage. The natural landscape provides the materials, culture provides the shaping force, and the "mind of man" creates culture; however, it is man's record upon the landscape. What we perceive as cultural characteristics in a place consist, in the first place, of variations in skill (innate or acquired) that are developed and are incorporated into the human organism through his actions in forming the environment that he appropriates and inhabits. The Summer workshop investigates phenomena and processes of urban transformation of contemporary Landscapes and territories. The students are going to

«βιώσιμων» καταστάσεων, που θα συμβάλλουν καθοριστικά στη σύνταξη ενός νέου «Τοπίου», εξαντλώντας τις δυνατότητες μιας σύγχρονης αρχιτεκτονικής επέμβασης σ' ένα τόπο «οριακό», όπου το φυσικό υπόβαθρο και οι παλαιότερες ιστορικές εγγραφές συνδέονται.

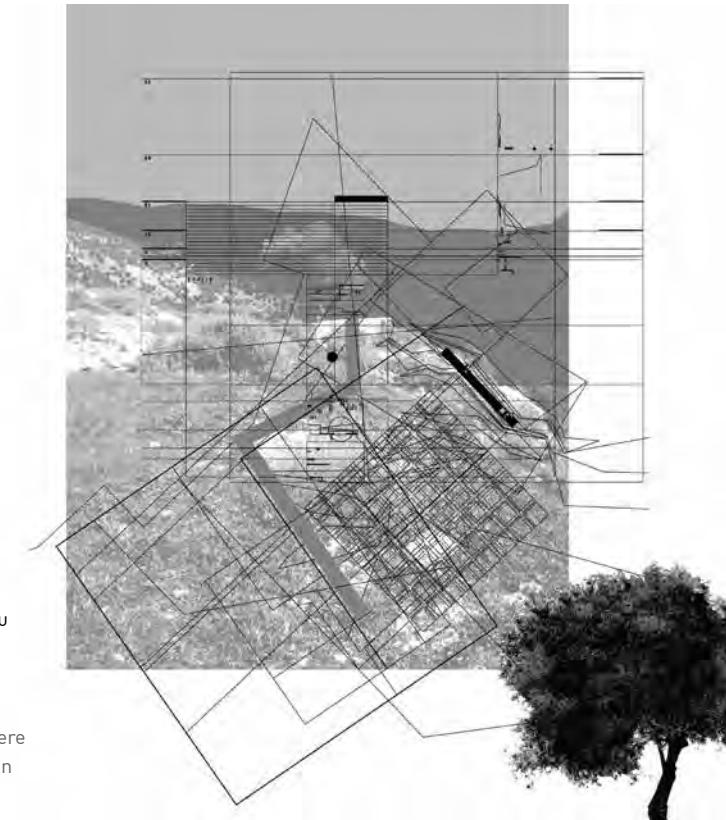
Οι φοιτητές καλούνται να εκπονήσουν προτάσεις που αφορούν στη διαμόρφωση στρατηγικών «κατοικησης» του Δελφικού τοπίου. Το χωρικό πλαίσιο στο οποίο περιλαμβάνονται τόσο το υπόβαθρο του φυσικού περιβάλλοντος, όσο και η παραγωγή του πολιτισμού, θα μπορούσαμε να το περιγράψουμε ως Τοπίο. Το τοπίο, ως πεδίο παρατήρησης και ερμηνείας, ως τόπος, οικοσύστημα και πολυδιάστατο σημείο αναφοράς, καθώς και τα φαινόμενα μετασχηματισμού της υπαίθρου, των αστικών, και περιαστικών περιοχών εμπλουτίζουν τη διερεύνηση αυτή. Με στόχο την συγκρότηση της αρχιτεκτονικής γνώσης δια του σχεδιασμού.

Βοηθός διδασκαλίας: Γιάννης Γιαννούτσος

examine the way in which architecture exists as landscape / topos by means of a new ground, in order to "inhabit" a very sensitive landscape, the south side of the archeological site of Delphi.

This approach may suggest a change of focus from cities to broader territorial frames, the so-called non-urban realm or the city's structure. Nowadays, architecture can be observed as a tendency to be more sensitive towards integration in the landscape, whether it is natural or urban. Landscape as well as architecture cannot be interpreted or approached unilaterally. In our research the correlation between landscape and architecture is to be studied under the prism of ground negotiation, as a key element of both landscape and architecture. The research is based on the continuity between research and design, where both of these modes of intellectual production are overlapping and reinforcing one another.

Teaching Assistant: Giannis Giannoutsos

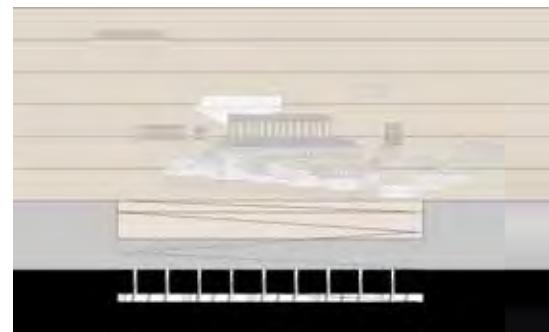

Γενικό Τοπογραφικό. Η περιοχή μελέτης βρίσκεται νότια του αρχαιολογικού χώρου των Δελφών και του χάσματος της Κασταλίας πηγής.

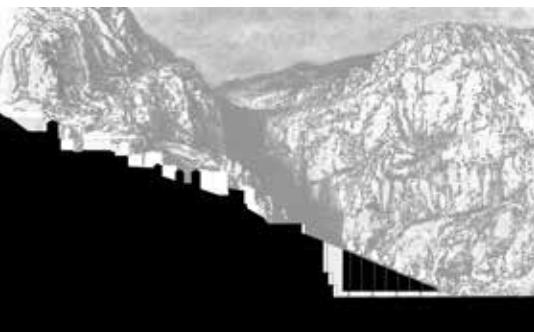
Site plan. The south side of Delphi, in a distance 750 m from the sanctuary, where the Castalian Spring is under the canyon that divides the mountain (Faidriades).

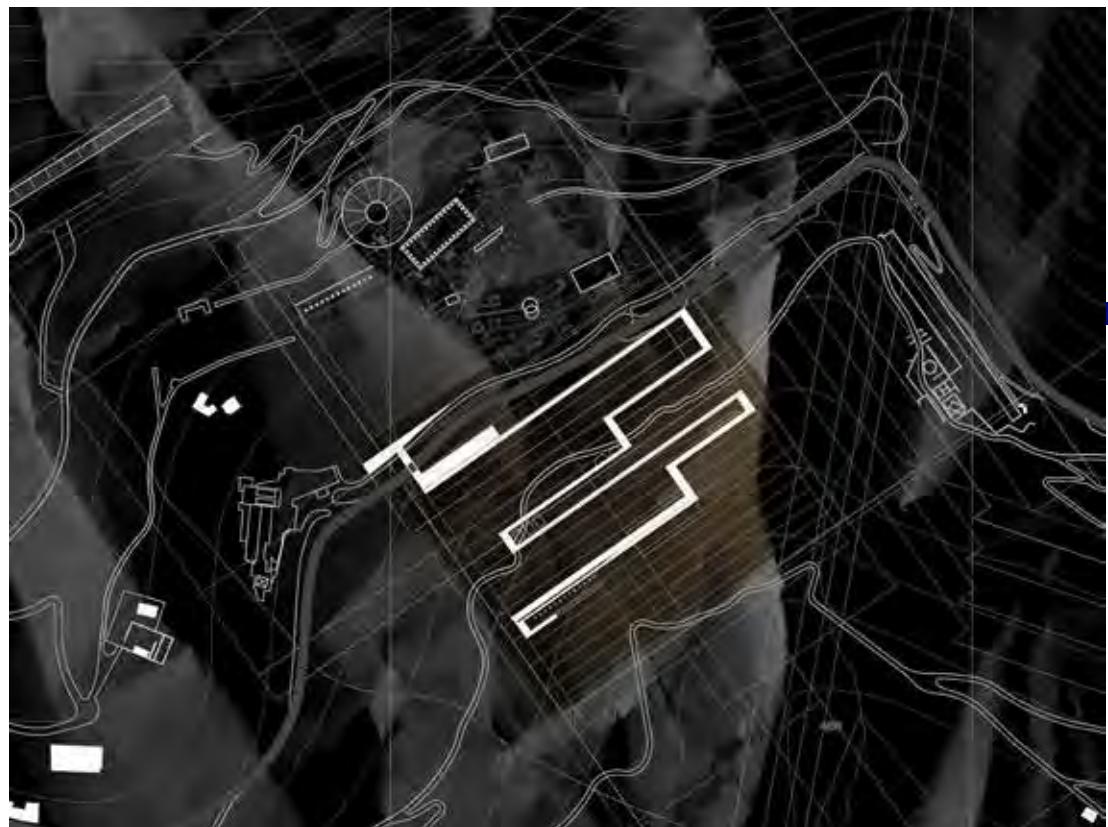
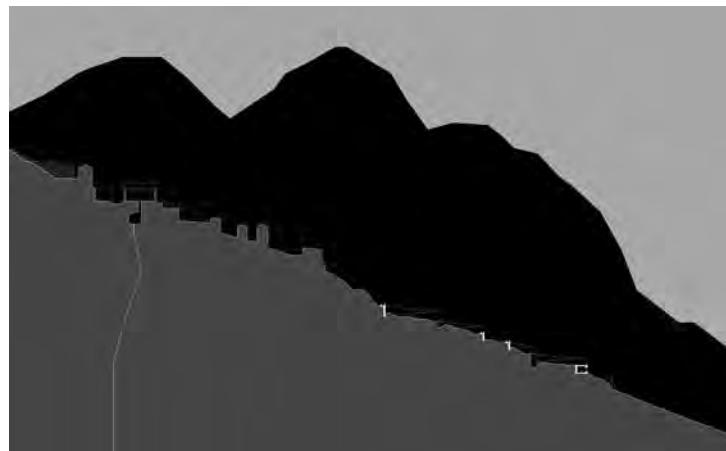
68

Αρετή Βασιλική Κατραμαδάκη | Ο αιώνιος διάλογος

Αφορμή για το σχεδιασμό αποτελεί το κείμενο του Γιώργου Σεφέρο για τους Δελφούς, στο οποίο ο ποιητής αναφέρεται στο δίπολο «ιερή γαλήνη» και «օργή της γης». Μέσω μιας διαδρομής που συντίθεται από τα δίπολα φως και σκιά, λευκό και μαύρο, σχισμή και έδαφος, ελιά και ρίζες, αναβαθμοί και άνδρο, ο επισκέπτης βιώνει αντικρουόμενα συναισθήματα, βιώνει το μύθο και ανακαλύπτει το τοπίο.

Areti Vasiliki Katramadaki | The Eternal Dialog

Influenced by George Seferis' text on Delphi that refers to the Sacred Serenity vs. the Wrath of the Earth, a path was designed where the visitor experiences conflicting feelings through the dipoles of light - shadow, white - black, slit - ground, olive tree - roots and terraces - terrain. One experiences the myth and re-discovers the landscape.

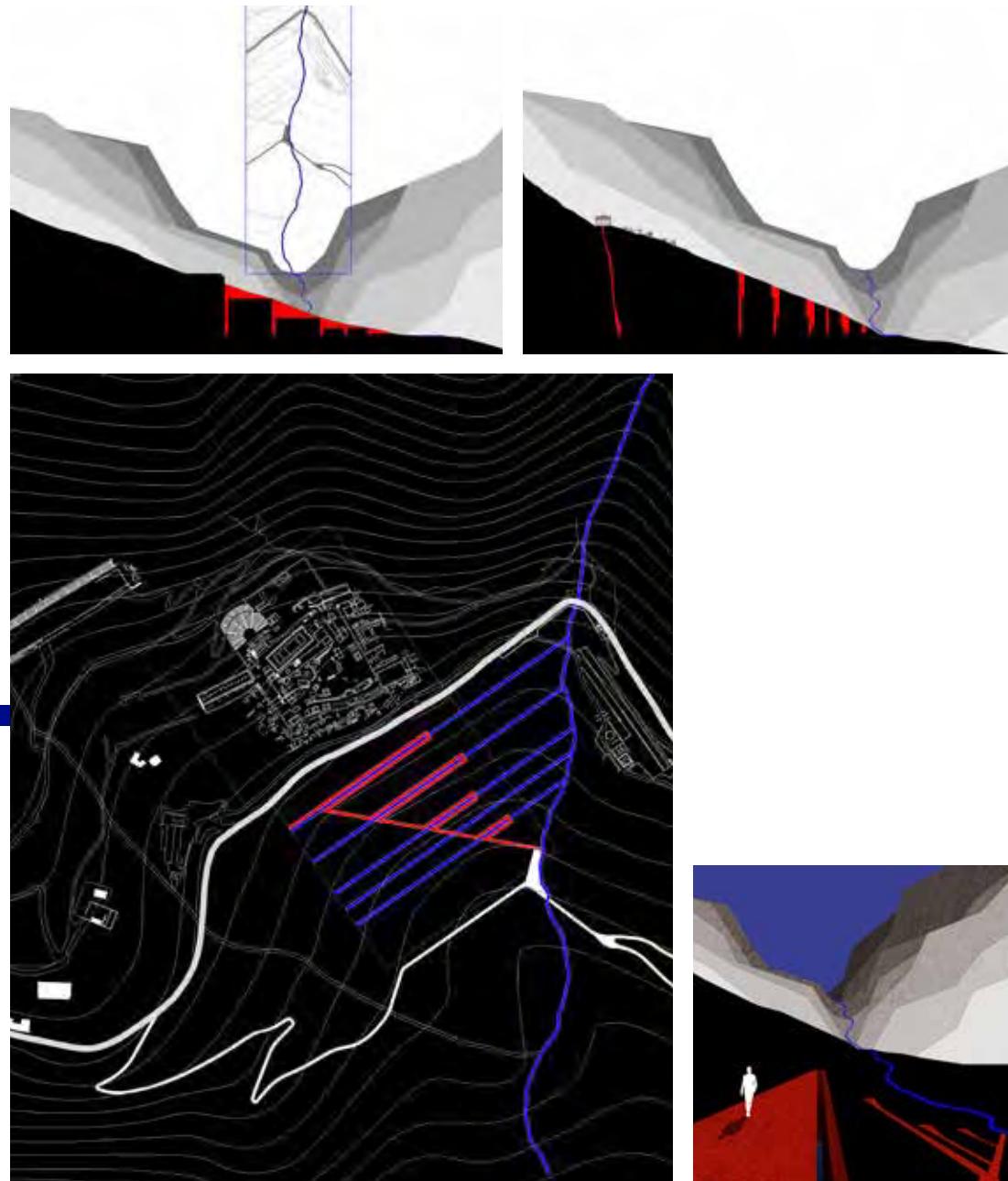
69

Δανάη Βλαχάκη | L[a/o]st in Time

Στην περιοχή κάτω από τον αρχαιολογικό χώρο των Δελφών, δημιουργείται ένας «άλλος κόπος», μια διαδρομή, η οποία λειτουργεί ως ένα «άλλο μουσείο» για το Δελφικό τοπίο. Η διαδρομή συντίθεται από το χώρο ενημέρωσης, ως αρχή, ευθύγραμμες πορείες διαφορετικών διευθύνσεων που εξυπηρετούν την ανάβασην και το πολιτιστικό κέντρο και παραπρότυρο, ως κορύφωση.

Danai Vlahaki | L[a/o]st in Time

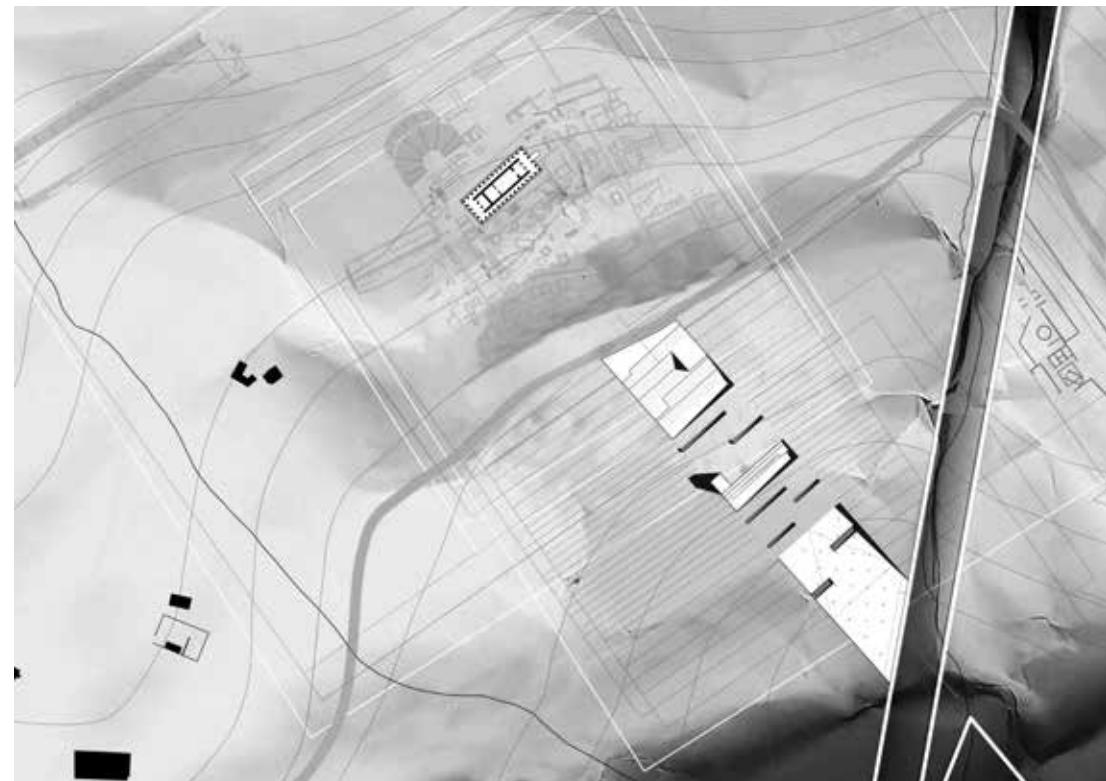
In the area below the archaeological site of Delphi a different garden is created, a walk that can be perceived as a "new museum" of the Delphic landscape. The walk is made up of an interior space that provides information, straight paths of different directions serving ascent and the cultural center and observatory as its climax.

Δάφνη-Χριστίνα Παπαδοπούλου | Αποκαλύπτοντας το έδαφος

Η πρόταση στοχεύει να αναδείξει το «αόρατο» υπέδαφος του Δελφικού τοπίου από Βωβήτη, σε συνδυασμό με τις υδάτινες ρωγμές που αποτέλεσαν την αφετηρία του Μαντείου. Οι ρωγμές που χαράσσονται στο έδαφος ώστε να αποκαλύψουν το Βωβήτη, και τα υδάτινα κανάλια που ανοίγονται από το ποτάμι, σχηματίζουν ένα νέο, κρυφό τοπίο κάτω από τον αρχαιολογικό χώρο.

Daphne-Christina Papadopoulou | Unveiling the Ground

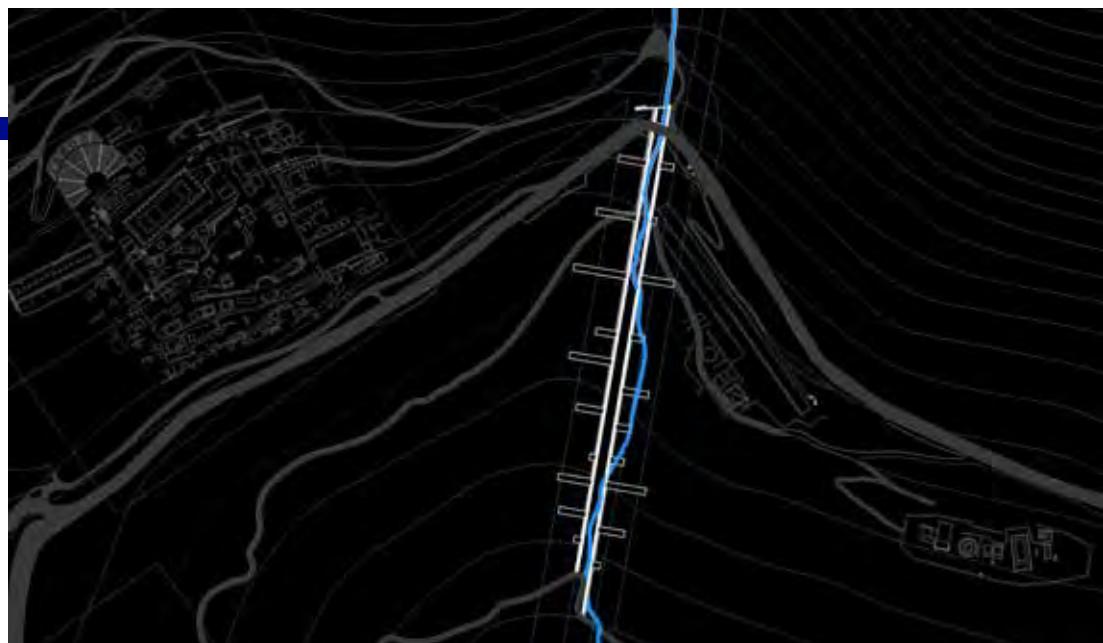
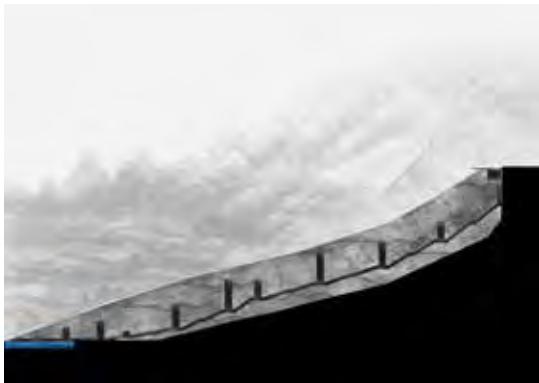
The project's aim is to reveal the 'invisible' bauxite subsoil under the Delphic landscape and the canals which are described as the beginnings of the Oracle. Deep rifts are carved in the ground, unveiling the layer of bauxite, while narrow canals are created: a new landscape is formed, hidden under the archaeological site.

Ελένη Αδαμίδου | Περικλειστός κήπος

Ο περικλειστός κήπος εκτείνεται από το ναό του Απόλλωνα μέχρι το φυσικό όριο του ρήγματος. Ένας περίπατος με αρχή, μέσον και τέλος, σχισμές, πλατώματα, σημεία στάσης και κίνησης, σκοτεινά ή φωτεινά, προτείνεται ως μια συνεχής, ρέουσα διαδρομή που παραπέμπει στα διάφορα λατρευτικά θραύσματα-ίχνη που μπορεί κανείς να εντοπίσει στο δελφικό τοπίο.

Eleni Adamidou | Enclosed Garden

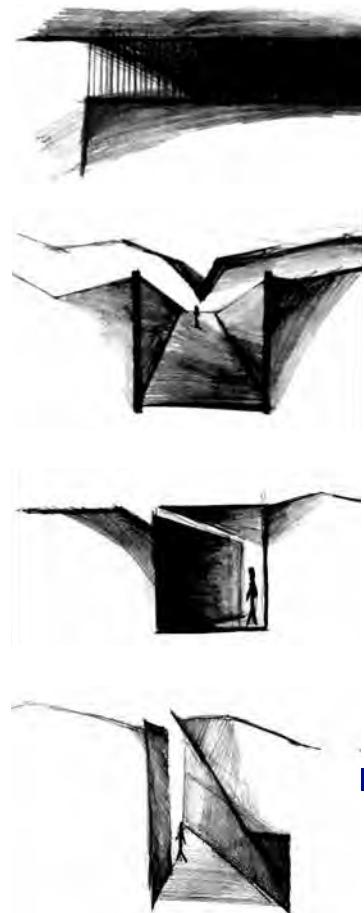
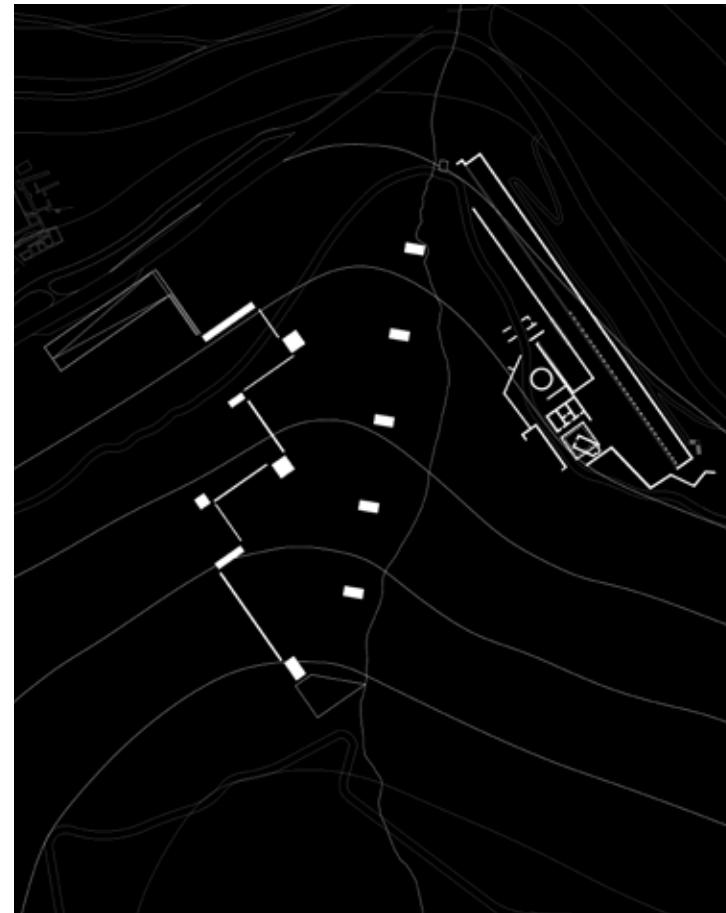
The enclosed garden extends from the Temple of Apollo all the way to the rift. A walk with a start, middle and ending point, slots, plateaus, stops and movement areas, darker or brighter, a continuous, flowing path which refers to the various religious fragments that can be traced in the Delphic landscape.

Ελίνα Ιωάννου | Ρωγμές

Οι σχηματισμοί του τοπίου εστιάζουν στη χαράδρα. Οι έννοιες ορατό, αόρατο και ανάδυση γίνονται εργαλεία σχεδιασμού ενός «μουσείου» που αναδεικνύει το φυσικό τοπίο και καλεί τον επισκέπτη να το θιάσει. Πρόκειται για ένα μονοπάτι «χαραγμένο» στο βράχο με αρχή και τέλος την Κασταλία πηγή και οριζόντιες «ρωγμές» ως ενδιάμεσες στάσεις.

Elina Ioannou | Cracks

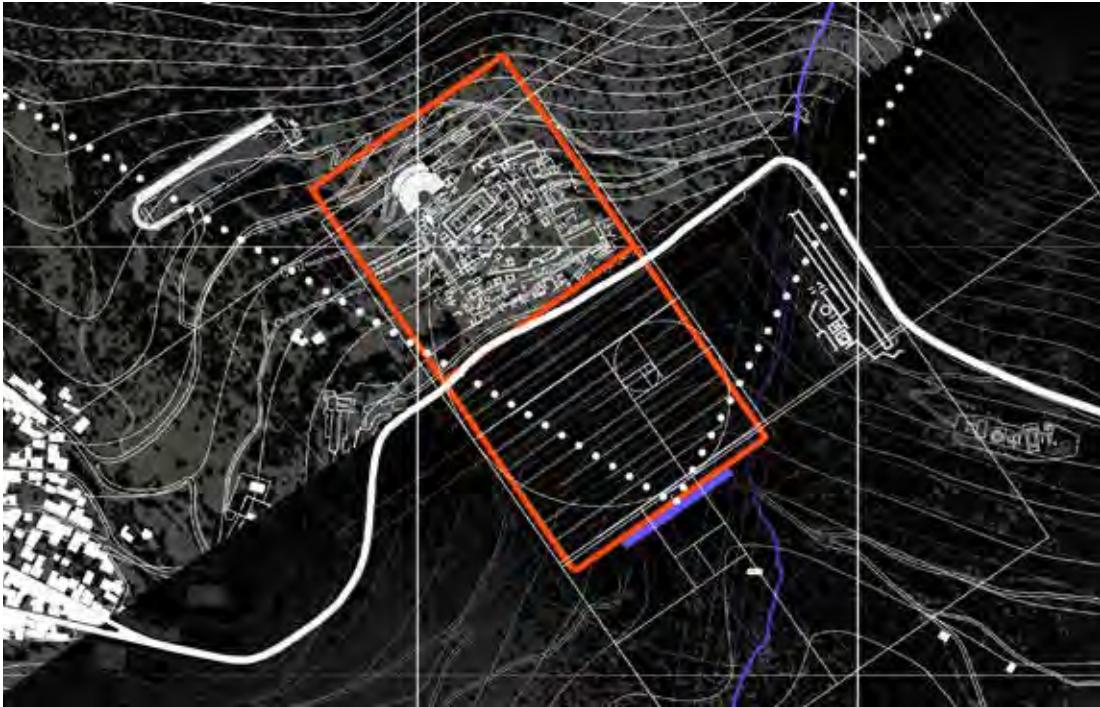
Landscape formations focus on the ravine. Visible, invisible and emergence become designing concepts for a "museum" that highlights the natural landscape and invites the visitor to experience it. It is a path "engraved" in the rock, beginning and ending at the Castalia fountain and intermediate stops as horizontal "cracks".

Ελευθέριος Παπαμιχελάκης | Δελφοί: Επί εδάφους τραύματα

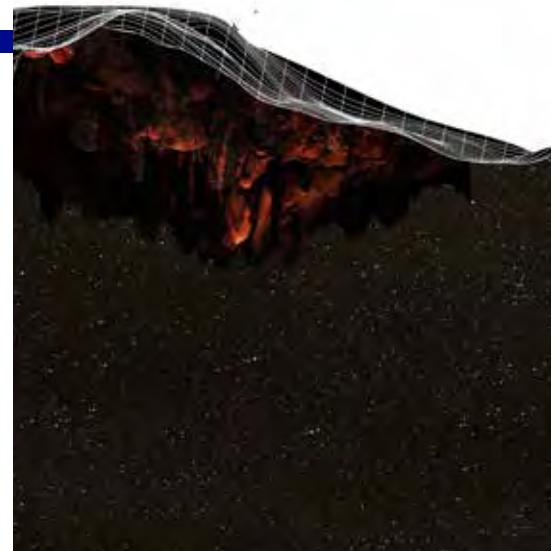
Ο τίτλος υπονοεί τη μετάλλαξη του Δελφικού τοπίου βασισμένη σε έναν επιθετικό σχηματισμό του εδάφους από τραύματα. Η σύνταξη νέων τραυμάτων στο τοπίο, δημιουργεί ένα νέο χωρικό πλαίσιο, «ενταφιασμένο» εντός του φυσικού υποβάθρου. Η βύθιση στο έδαφος αποκαλύπτει τον αόρατο κόσμο του εσωτερικού της γης. Το φως εισάγεται από σχισμές και υποδεικνύει υπόγειες διαδρομές.

Eleftherios Papamichelakis | A Traumatized Landscape

The title states the mutation of the Delphi landscape based on an aggressive re-formation of the landscape from traumas. The "syntax" of new traumas on the landscape, creates a new spatial framework "buried" inside the natural surface. An immersion into the ground reveals the invisible world of the earth's interior. The light passing through slits indicates underground routes.

74

Άννα-Μαρία Λιόγα | Lux Noctis

Το δελφικό τοπίο αποκαλύπτεται στον επισκέπτη με ένα διαφορετικό τρόπο τη νύχτα. Μια νυχτερική εγκατάσταση φωτός στο έδαφος δημιουργεί μια νέα συνθήκη. Γραμμικά αυλάκια με φωτισμό αποκαλύπτουν το πλούσιο υπέδαφος βωξίτη. Η κίνηση γίνεται στον ενδιάμεσο χώρο του βαθμιδωτού τοπίου και οδηγεί σε μια δεξαμενή νερού. Από εκεί το βλέμμα στρέφεται στον αρχαιολογικό χώρο, ο οποίος αποκαλύπτεται ξανά.

Anna-Maria Lioga | Lux Noctis

The Delphic landscape is revealed to the visitor in a different way during the night. A night-light installation creates a new condition. Linear grooves in the ground, with hidden lighting, reveal the rich subsoil of bauxite. The visitor moves through the stepped landscape and arrives at a water reservoir. From there, the visitor's gaze turns to the archaeological site, which is revealed again.

75

Enrique Walker, Ηλίας Ζέγγελης, Ελευθέριος Παπαμιχελάκης, Άννα-Μαρία Λιόγα, Αρετή Βασιλική Κατραμαδάκη,
Ελένη Αδαμίδου, Δανάη Βλαχάκη, Δάφνη-Χριστίνα Παπαδοπούλου, Ελίνα Ιωάννου, Θανάσης Μάνης

Enrique Walker, Elia Zenghelis, Eleftherios Papamichelakis, Anna-Maria Lioga, Areti Vasiliki Katramadaki,
Eleni Adamidou, Danai Vlahaki, Daphne-Christina Papadopoulou, Elina Ioannou, Thanassis Manis

Sirena

Mosè Ricci

Αρχιτέκτων, Καθηγούτης,
Πανεπιστήμιο Trento

Το Sirena MAUD Studio (S.M.S.) είναι εργαστήριο σχεδιασμού που στοχεύει να προσδιορίσει την καλύτερη πρόταση για την ολοκλήρωση του θεάτρου Sirena, το οποίο είναι χαρακτηρισμένο ως εθνικό μνημείο, μετά την κατεδάφιση του προγενέστερου κτιρίου, αλλά και το σχεδιασμό του περιβάλλοντος υπαίθριου χώρου στην πόλη Francavilla al Mare στην επαρχία Abruzzo της Ιταλίας.

Το εργαστήριο S.M.S. προσομοιώνει έναν πραγματικό αρχιτεκτονικό διαγωνισμό ιδεών. Οι φοιτητές καλούνται να δημιουργήσουν καινοτόμες λύσεις για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που παρουσιάζονται. Η νικήτρια πρόταση θα επιδείξει υψηλό βαθμό έκφρασης και δημιουργικότητας κατά την εκπλήρωση των απαιτήσεων του προγράμματος, σύμφωνα με τις ειδικές οδηγίες σχεδίασης που παρουσιάζονται.

Οι προτάσεις θα πρέπει να είναι στο επίπεδο των ιδεών και θα κριθούν από κριτική επιτροπή. Οι νικητές θα αποφασιστούν με κριτήριο την εννοιολογική αξία των έργων που θα υποβληθούν. Ενδεχομένως, τα νικητήρια σχέδια θα εκτεθούν στη Francavilla και θα δημοσιευθούν.

Η περιοχή επέμβασης είναι η πλατεία Sirena, μια από τις πιο δημοφιλείς πλατείες στο κέντρο της Francavilla al Mare, επάνω στην παραλία. Η περιοχή έχει εμβαδόν περίπου 2 εκτάρια με ένα αμφιθέατρο στη μέση. Η περιοχή είναι ελαφρώς κεκλιμένη προς τη θάλασσα, έχει ορθογώνιο σχήμα (120 επί 160 μέτρα) και φυσικά συνδέει την πλαγιά με τη θάλασσα.

Το κτίριο Kursaal «The Sirena» στο στυλ Liberty χτίστηκε στην περιοχή στις αρχές του 20ού αιώνα για να καθορίσει το μέτωπο της θάλασσας και την πλατεία προς τον λόφο. Στη συνέχεια, το κτίριο Βομβαρδίστηκε (όπως σχεδόν όλη η πόλη) από τους Γερμανούς κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και ανακατασκευάστηκε το 1947 σε ρασιοναλιστικό στυλ. Στη συνέχεια, μέσω αρχιτεκτονικού διαγωνισμού, προστέθηκε ένα θέατρο (1986-90). Το 2016 ο Δήμος αποφάσισε ότι το ορθολογιστικό κτίριο ήταν «λυπτρό και ύσχημο» και ότι η πλατεία στην πλευρά του λόφου θα

Sirena

Mosè Ricci

Architect, Professor,
University of Trento

Sirena MAUD Studio (S.M.S.) is a single stage studio class with the aim of identifying the best proposal for the completion of the Sirena Auditorium National Monument, after the pre-existing building body demolition, the re-design of the surrounding open space in Francavilla al Mare (Abruzzo, Italy).

S.M.S. program is conceived to simulate a real Architectural Ideas Competition. Students are invited to create innovative solutions to tackle the challenges presented. The winning design will demonstrate a high degree of expression and creativity in fulfilling the program requirements, in accordance with the specific design guidelines presented here.

All submitted projects should be for a concept design. All proposals will be reviewed by a jury. Winners will be decided according to the conceptual merit of the works submitted to the jury. Possibly, winning designs will be exhibited in Francavilla and published through MAUD Media Partners.

The S.M.S. site is the Sirena Square, one of the most popular squares in the center of Francavilla al Mare on the seafront. The area of the site is about 2 ha with a tower auditorium in the middle. The area is lightly inclined towards the sea has a rectangular shape (120 by 160 mt.) and it is physically connecting the hillside to the sea.

A Kursaal palace "The Sirena" in Liberty style was built on the site in the beginning of the twentieth century to define the sea front and the hillside square. Then the building was bombed (as almost all the city) by the Germans during the second world war and reconstructed in 1947 in a Italian -late rationalism- style. A tower auditorium was subsequently (1986-90) added with an architectural competition process. In 2016, the City Administration decided that the rationalist building was "sad and ugly" and that the public square on the hillside should be enlarged to guest concerts and other tourism activities and happenings. So in 2017 the City councilors

έπρεπε να διευρυνθεί για να φιλοξενεί συναυλίες και άλλες τουριστικές δραστηριότητες και εκδηλώσεις. Έτσι το 2017 το δημοτικό συμβούλιο αποφάσισε να κατεδαφίστε το κτίριο του 1947 αφήνοντας την πρόσφατη προσθήκη ως απομονωμένο και ακρωτηριασμένο αυτόνομο αρχιτεκτονικό σώμα. Το ιταλικό Υπουργείο Πολιτισμού χαρακτήρισε το Θέατρο Sirena ως Εθνικό Μνημείο δίνοντας το δικαίωμα στον δημιουργό του να αποφασίζει ή να αποτρέπει όποιες αλλαγές.

Πλέον ο πόλη έχει τοποθετήσει μια προσωρινή πρόσοψη στην πλευρά του λόφου, μια δομή από πλέγμα cor-ten που καλύπτει το ερείπιο και παρέχει μια προσωρινή κύρια είσοδο στο αμφιθέατρο. Ο Δήμος περιμένει μια βιώσιμη πρόταση ολοκλήρωσης του θεάτρου Sirena που θα αφορά σε νέα είσοδο προς την πλευρά του λόφου με σκάλες και ανελκυστήρες, τόσο για το θέατρο όσο και για το δώμα.

Το ερώτημα είναι αν πρέπει να επανέλθει το κτίριο στο αρχικό του σχέδιο ή αν θα ήταν καλύτερα να δημιουργηθεί μια νέα δομή που θα εκφράζει το πνεύμα της εποχής. Δημιουργικές και καινοτόμες προτάσεις τόσο στο σχεδιασμό της νέας δομής όσο και στην χρήση της περιοχής ενθαρρύνονται σε αυτό το μάθημα.

Το εργαστήριο επιδιώκει να μεταφέρει ένα σύντομο μήνυμα στους φοιτητές για τα αρχιτεκτονικά έργα της σημερινής εποχής: το υπάρχον είναι το νέο πλαίσιο!

Βοηθοί διδασκαλίας:
Maura Mantelli, Ανδρέας Νικολοβγένης

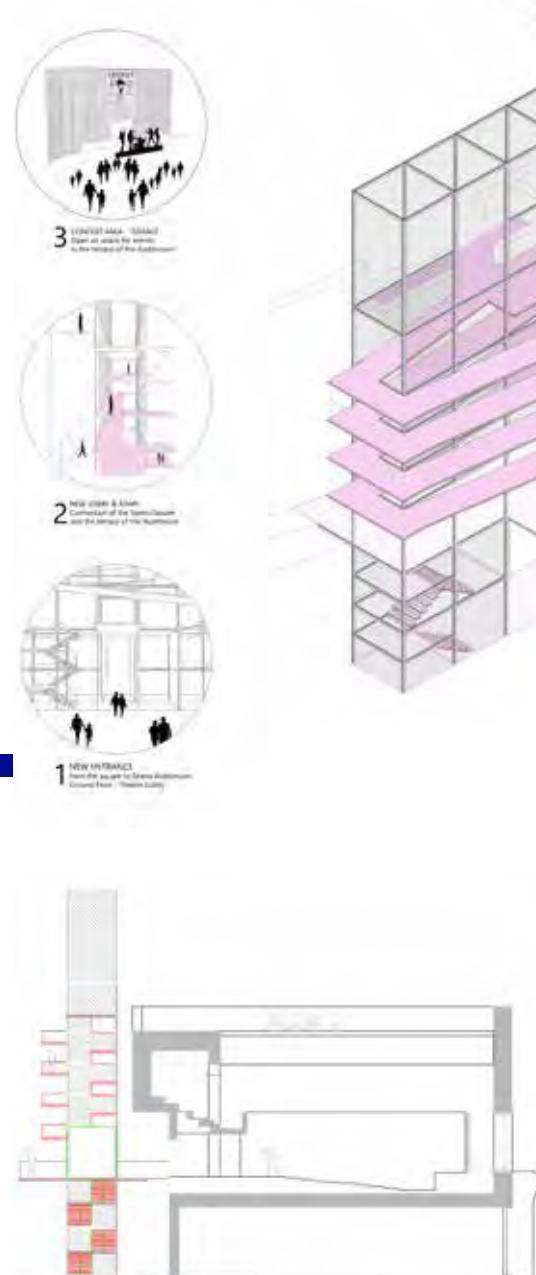
decided to demolish the 1947 building leaving the more recent addition like an insulated and mutilated autonomous architectural body. The Italian Ministry of Cultural Goods has awarded the Sirena Auditorium as National Monument with Author Rights to decide or avoid changes.

Now the city has realized a provisional hillside facade with a cor-ten steel net structure that covers the ruin and gives a provisional main entrance to the auditorium. The City is now waiting for a Sirena completion project related to an essential and sustainable budget (new hill side entrance with stairs and elevator to the theater and to the top terrace). The question is whether we should bring the building back to its original design, or if we would be better off to create a new structure that expresses the spirit of our time. Creative and innovative proposals regarding both the design of the new structure and the use of the site are encouraged in this course.

S.M.S. wants to be an instant message to the students about the architecture projects of the present time: the existing is the new context!

Teaching Assistants:
Maura Mantelli, Andreas Nikolovgenis

Άννα-Μαρία Λιόγα, | Ελευθέριος Παπαμιχελάκης
Μηχανή Θεάματος

Η νέα είσοδος του θεάτρου Sirena χρησιμοποιεί την υφιστάμενη προσωρινή μεταλλική σκαλωσιά με πλέγμα. Με την προσθήκη λειτουργίας και θεατρικότητας, η εφήμερη κατασκευή μετατρέπεται σε μόνιμη εγκατάσταση. Κύρια στοιχεία της «Μηχανής Θεάματος» είναι η ράμπα που ελίσσεται εντός και εκτός της

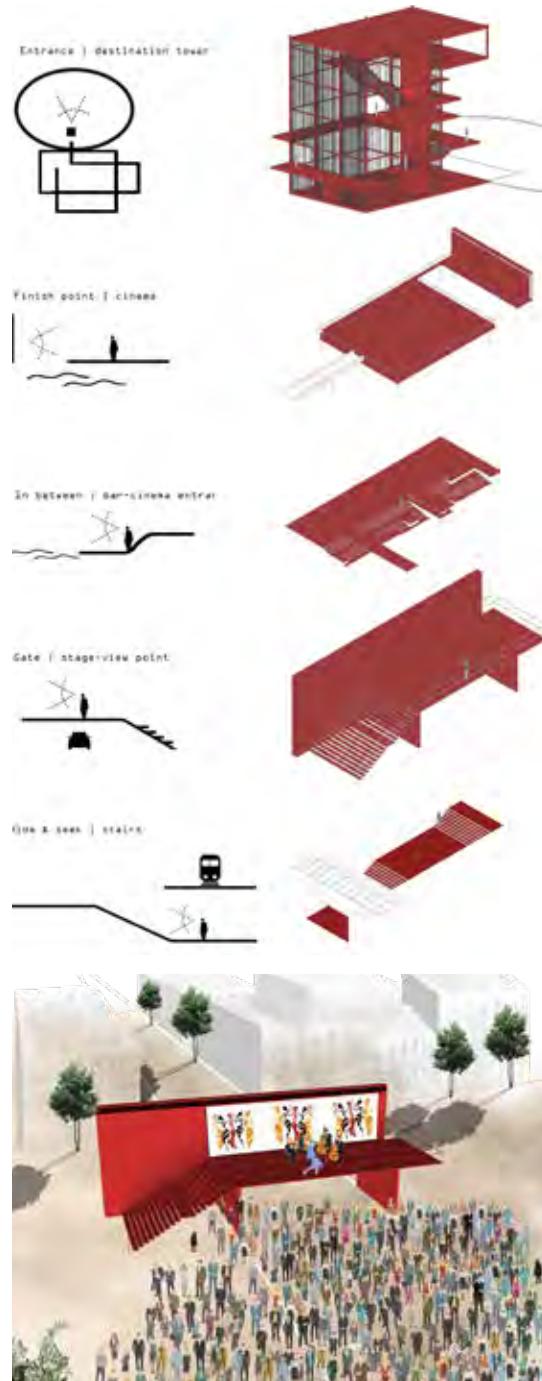
Anna-Maria Lioga, | Eleftherios Papamichelakis
Spectacle Machine

The new entrance to the Sirena Auditorium uses the existing metal structure and mesh that was supposed to be temporary. By adding function, concept and performance, the temporary structure becomes a permanent installation. The main feature of the "Spectacle Machine", a ramp moving

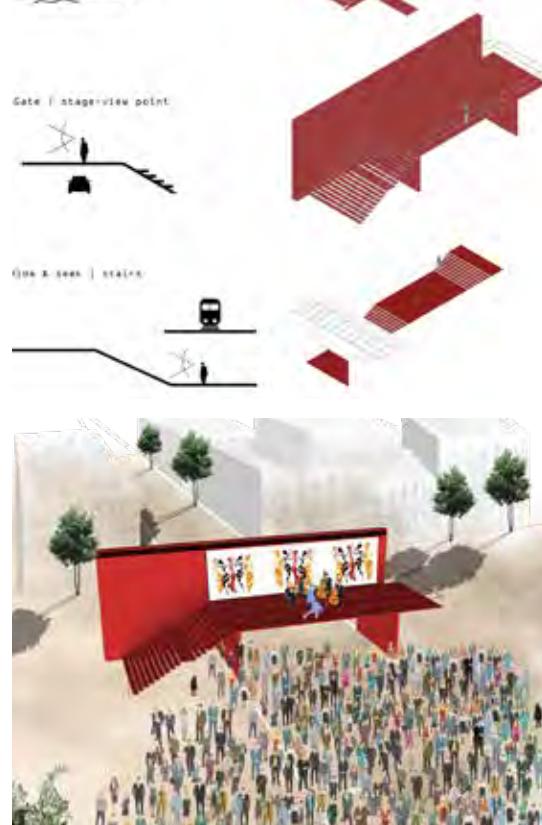
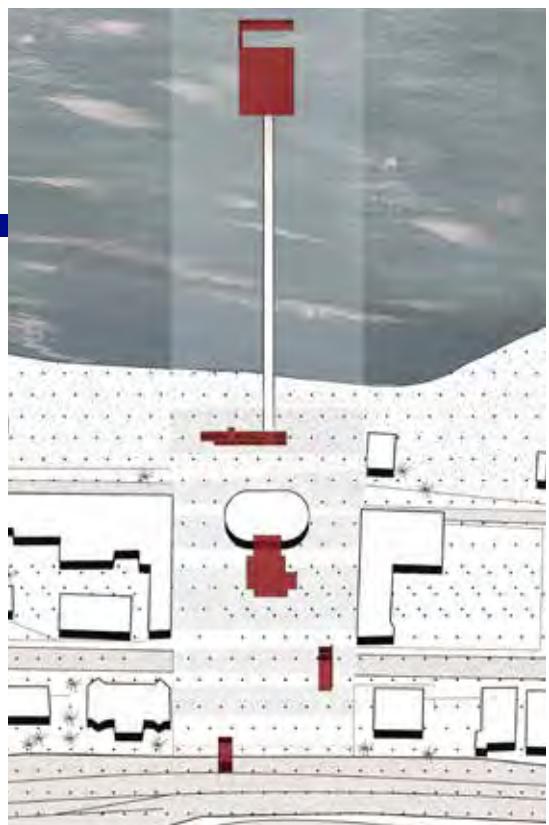

μεταλλικής σκαλωσιάς και οι ανθρώπινες φιγούρες που μετακινούνται μεταξύ των ερειπίων και του θεάτρου. Η διαρκής κίνηση εμφανίζεται ως θέαμα από την πλατεία.

inside and outside the metallic frame and mesh and the human figures moving between the ruins and the installation, serves as the spectacle for the visitors in the square.

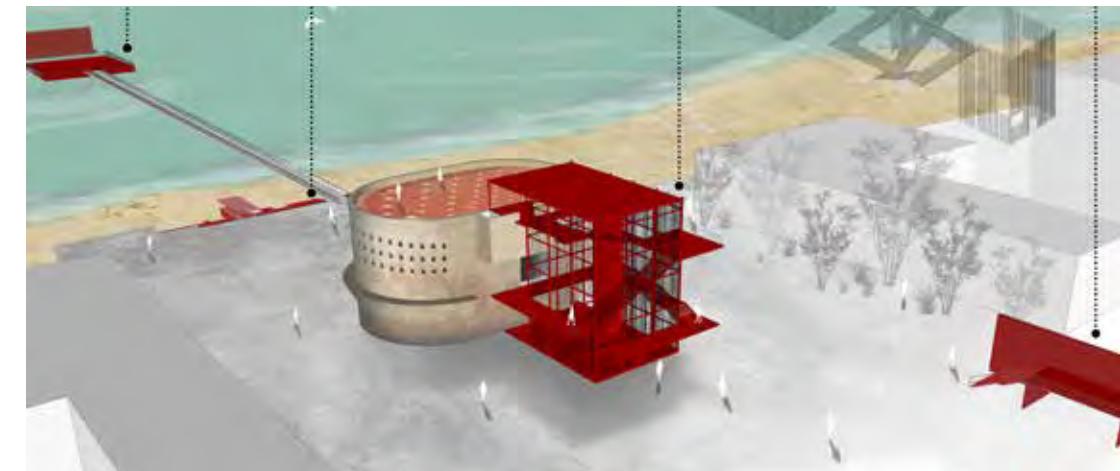
82

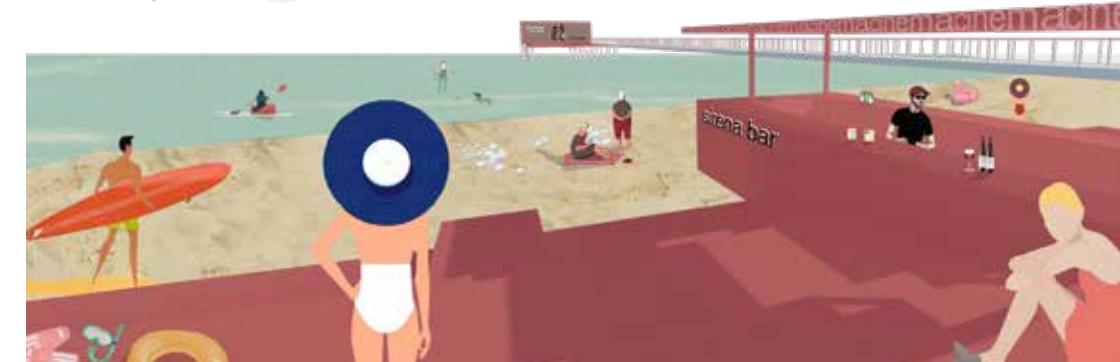
**Αρετή Βασιλική Κατραμαδάκη, Δανάη Βλαχάκη,
Ελένη Αδαμίδου | Οι αποπλανητικές Σειρήνες**
Η πότασον, που χρησιμοποιεί τη μεταφορά των Σειρήνων της ελληνικής μυθολογίας, στοχεύει στη διακοπή της κανονικότητας του αστικού ιστού ώστε να προσελκύσει τους

**Areti Vasiliki Katramadaki, Danai Vlahaki,
Eleni Adamidou | The Seducing Sirens**

The project seeks to "disrupt" the regularity of the urban fabric and to "seduce" the visitors, as the Sirens in Greek mythology did. Five different locations are selected; each

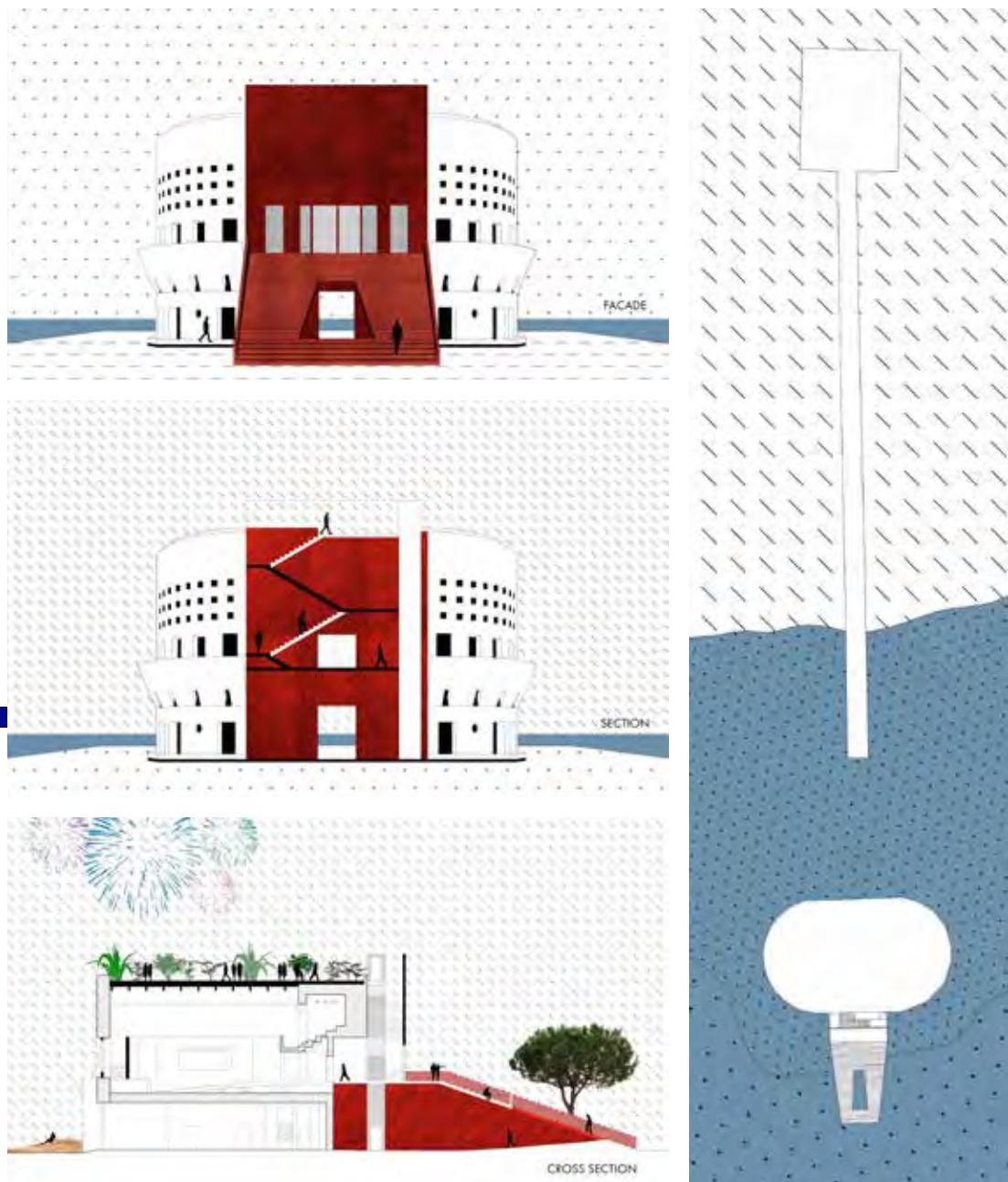

83

επισκέπτες. Οι επεμβάσεις τοποθετούνται σε 5 διαφορετικά σημεία που προσφέρουν διαφορετικές οπτικές της περιοχής και σχεδιάζονται είτε ψηλότερα είτε χαμηλότερα από το επίπεδο της πλατείας. Το κόκκινο χρώμα τονίζει τη διακοπή στην πόλη.

one has offers a different view of the area, at a higher or a lower level. The locations are realized in the same red color in order to make the disruption of the city more intensive.

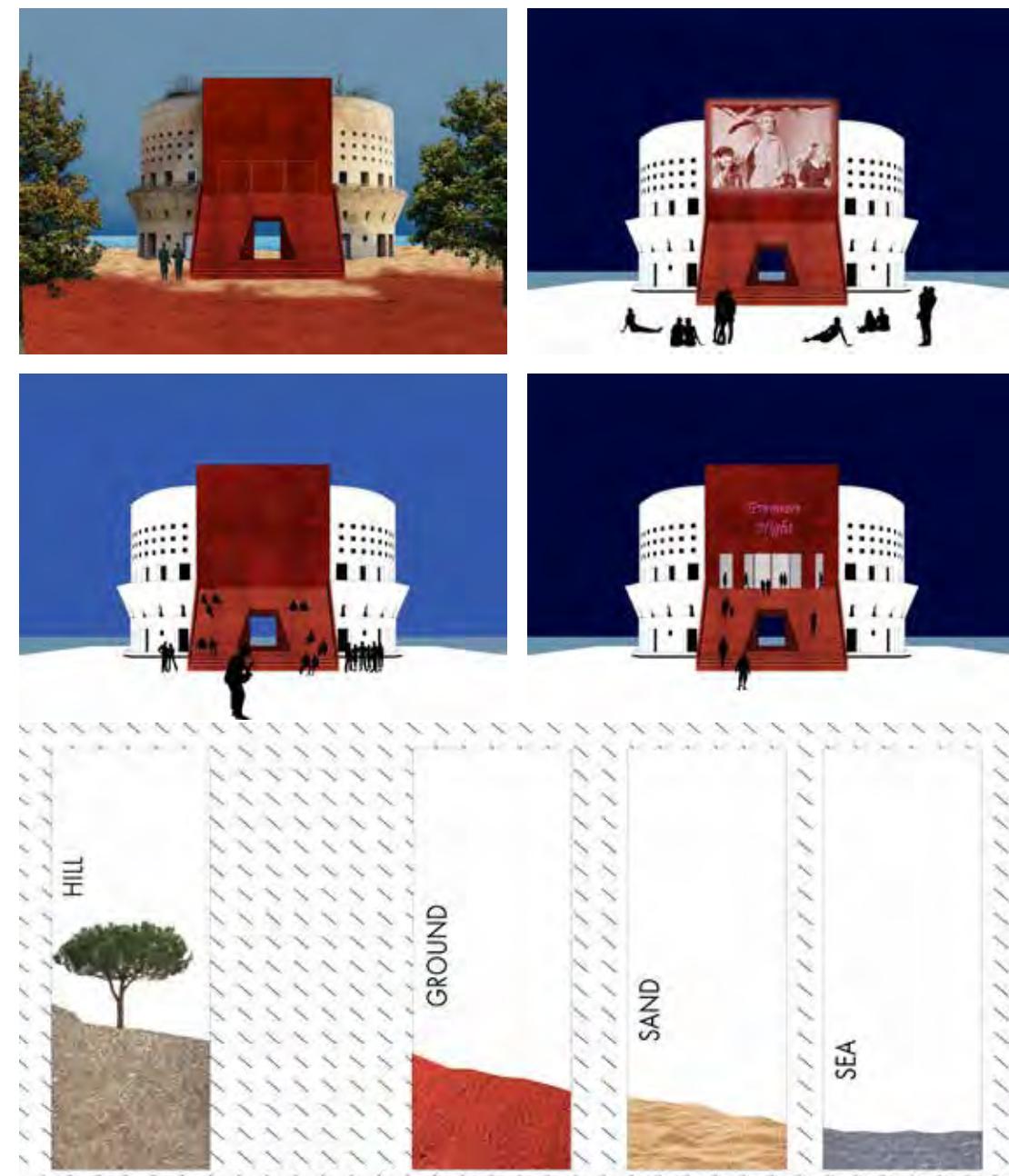

84

Δάφνη-Χριστίνα Παπαδοπούλου | Επιστροφή στη φύση
Σκοπός της πρότασης είναι η δημιουργία ενός συνεχούς φυσικού τοπίου, το οποίο ξεκινάει από το λόφο, συνεχίζεται στην πλατεία που καλύπτεται από κόκκινο χώμα, διαπερνάει το θέατρο Sirena και καταλήγει στη θάλασσα. Το τοπίο αυτό διακόπτει τον τετριμένο αστικό ύφος της πόλης Francavilla και συγκροτεί ένα δημοφιλή δημόσιο χώρο.

Daphne-Christina Papadopoulou | Back to Nature

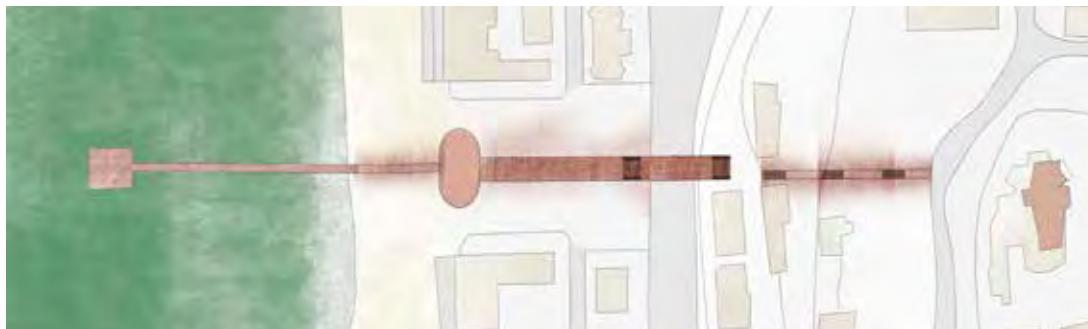
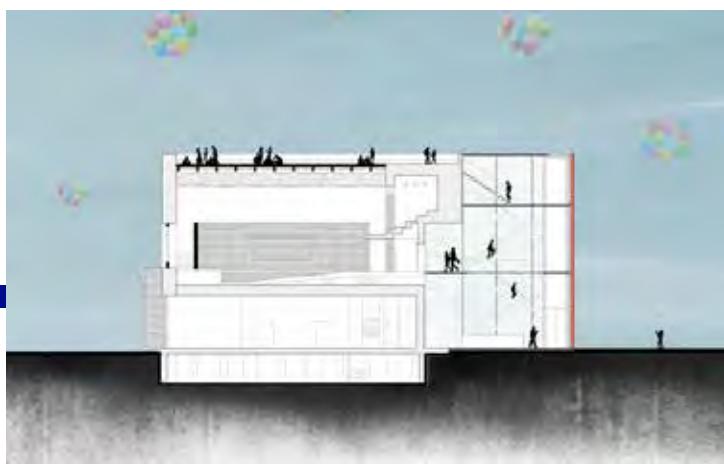
The idea is the creation of a continuous natural landscape, which starts from the hill, continues in the square which is covered with red soil, penetrates the Sirena auditorium and ends up at the sea. This landscape interrupts the 'banal' urban fabric of Francavilla and becomes a popular public space.

Μια μεγάλη κόκκινη σκάλα αντικαθιστά τη σημερινή πρωσωρινή κατασκευή και προσφέρει πρόσβαση στο θέατρο και το δώμα του ενώ, ταυτόχρονα, λειτουργεί ως σκηνή για την πλατεία.

A large red staircase replaces the current temporary structure and provides access to the theater and its roof-top while operating as a stage for the square.

85

Ελίνα Ιωάννου | Αστικά Θραύσματα

Η πρόταση αποπειράται να συνδέσει το νεώτερο με το παλαιότερο μνημείο, το θέατρο της Sirena με την εκκλησία, μέσω του δαπέδου από οπόπλινθους που αποτελεί υπότα το κοινό αποτύπωμά τους. Οι οπόπλινθοι χρησιμοποιούνται σε διαφορετικές εκδοχές, ως θραύσματα ενός περιπάτου, ο οποίος καλύπτει επίσης την πρόσοψη και την είσοδο του θεάτρου και καταλήγει στη θάλασσα.

Elina Ioannou | Urban Fragments

The project is inspired by the fragments of time in the city. Its aim is to connect the contemporary monument to the old one, Sirena to the church, through a floor of bricks which can be perceived as their common imprint. Bricks are used in different patterns, as pieces of a walk that makes up the façade and the entrance of the theater and leads all the way to the sea.

Δάφνη-Χριστίνα Παπαδοπούλου, νικήτρια του διαγωνισμού Sirena MAUD Studio (S.M.S.)
Daphne-Christina Papadopoulou, winner of the Sirena MAUD Studio (S.M.S.) competition

88

Maura Mantelli, Mosè Ricci, Agapi Proimou, Demetra Katsota

89

Έρευνα – Μεσογειακά Μέλλοντα

Research – Mediterranean Futures

ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ / SELECTED BIBLIOGRAPHY

Αισωπος, Γιάννης (επιμ.). *Tοπία τουρισμού: Ανακατασκευάζοντας την Ελλάδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Δομές, 2015.

Βαρβαρέσσος, Στέλιος. *Η χαμένη τέχνη του ταξιδιού, από τον ταξιδιώτη στον τουρίστα. Ένας εναλλακτικός οδηγός αναζήτησης*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2017.

Βαρβαύνης, Μανόλης, Γ. Ελληνικός λαϊκός πολιτισμός και τουρισμός. Σειρά: Λαϊκοί πολιτισμοί. επιμ. σειράς Αυδίκος, Ευάγγελος. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο, 2013.

Τσάρτας, Πάρις. *Ελληνική τουριστική ανάπτυξη*.

Χαρακτηριστικά, διερευνήσεις, προτάσεις. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική, 2010.

MacCannell, D. *Ο τουρίστας: Ανάλυση της σύγχρονης κοινωνίας*. επιμ. Ε. Θεοδωροπούλου. Αθήνα: Επιστημονικές εκδόσεις Παρισιανού, 2015.

Βασιλειάδης, Δ. *Θεώρηση της αιγαιοπελαγίτικης αρχιτεκτονικής υπό ανήσυχη οπτική γωνία*. Αθήνα: Οργανισμός Δοξιάδη, 1975.

Simmel, Georg. *Πόλη και ψυχή*. μτφ. Γ. Λυκιαρδοπούλου. Αθήνα: Εκδόσεις Έρασμος, 2013.

Αυθεντικές εμπειρίες τουρισμού: Η ανάδειξη και εξάπλωση της αισθητικής της παράδοσης

Αρετή Βασιλική Κατραμαδάκη

Επιβλέπων: Γιάννης Α. Αισωπος

Authentic Tourism Experiences: The Emergence and Expansion of the Aesthetics of Tradition

Areti Vasiliki Katramadaki

Supervisor: Yannis A. Aesopos

Η ερευνητική εργασία πραγματεύεται τη σχέση του τουρισμού με την αρχιτεκτονική και συγκεκριμένα με την ανώνυμη, λαϊκή, νησιωτική αρχιτεκτονική, ιδιαίτερα αυτή των Κυκλαδών.

Η εργασία αρχικά, μελετά την ιστορία του τουρισμού, τις κύριες τάσεις του και τη σχέση του με την αρχιτεκτονική της παράδοσης στην Ελλάδα. Ακολούθως, αναλύονται οι προσπάθειες του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού (ΕΟΤ) για τη διατήρηση, ανάδειξη και την τουριστική ανάπτυξη των διαφόρων παραδοσιακών οικισμών ανά τη χώρα (το πρόγραμμα του ΕΟΤ που ξεκινά το 1974 και ολοκληρώνεται τη δεκαετία του 1990) και τα αποτελέσματα του εγχειρήματος αυτού στην ανάδειξη και εξάπλωση της αισθητικής της παράδοσης.

Επιπλέον, αναλύονται οι έννοιες της αιθεντικότητας και της αυθεντικής εμπειρίας, διαχωρίζεται ο «ταξιδιώτης» από τον «τουρίστα» και διερευνάται η σχέση παράδοσης και τουρισμού σήμερα.

Η εργασία εστιάζει στη μελέτη και την καταγραφή μιας νέας αισθητικής που νιοθετείται στα σύγχρονα τουριστικά καταλύματα η οποία φέρει στοιχεία της παράδοσης. Μέσω της συγκριτικής μελέτης και ανάλυσης είκοσι σύγχρονων ξενοδοχείων επισημαίνονται και απομονώνονται στερεότυπα-clichés που επαναλαμβάνονται συστηματικά, είτε μιμούμενα στοιχεία και μορφές του παρελθόντος είτε εισάγοντας κάποιο βαθύμο πρωτοτυπίας, και, τελικά, συγκροτούν μια νέα κοινή αισθητική, τη σύγχρονη εκδοχή της αισθητικής της παράδοσης.

The research study deals with the relationship between tourism and architecture and, more specifically, with the anonymous, vernacular, island architecture.

The study examines the history of tourism, its main trends and its relationship with the architecture of tradition in Greece. It looks at the efforts of the Greek National Tourism Organization (GNTO) to preserve, promote and develop various traditional settlements in different locations around the country (the program by the GNTO commences in 1974 and is completed in the decade of 1990) and the consequences of this undertaking in the development and spreading out of the aesthetics of tradition.

Moreover, the concepts of authenticity and authentic experience are analyzed; the “traveler” is distinguished from the “tourist” and the current relationship between tradition and tourism is examined.

The study focuses on the documentation of a new aesthetics that is adopted by contemporary tourism accommodations and bears elements of tradition. A comparative analysis of twenty contemporary hotels highlights and isolates stereotypes-clichés that are systematically repeated, either mimicking elements or forms of the past or introducing degrees of originality, and, in the end, create a new common aesthetics, a contemporary version of the aesthetics of tradition.

ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ / SELECTED BIBLIOGRAPHY

- Αισωπος, Γιάννης (επιμ.). *Tonia tourismu*: Ανακατασκευάζοντας την Ελλάδα. Αθήνα: Εκδόσεις Δομές, 2015.
- Βλάχος, Άγγελος. «Το ελληνικό κράτος αντιμετωπίζει το τουριστικό φαινόμενο: Η θεσμική μετεξέλιξη του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού». Στο Ελληνική τουριστική αφίσα: Ένα ταξίδι μέσα από την έρχην. Αθήνα: Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης – Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, 2007.

ΜΠΟΝΑΡΟΥ, Χριστίνα. Οπτικός πολιτισμός και τουρισμός.

- Αναπαραστάσεις της Ελλάδας στις τουριστικές καρτ ποστάλ. Αθήνα: Παπαζήσης, 2012.
- Τσάρτας, Πάρις. *Touristes, ταξίδια, τόποι: Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις στον τουρισμό*. Αθήνα: Εξάντας, 1996.
- Urry, John. *The Tourist Gaze*. London: Sage Publications, 1990.
- Urry, John. *Consuming Places*. London: Routledge, 1995.

Το ζήτημα της αυθεντικότητας στον τουρισμό: Τα κλισέ των ελληνικών τουριστικών εικόνων

Ελίνα Ιωάννου

Επιβλέπων: Γιάννης Α. Αισωπος

Tourism Authenticity: The Clichés of Greek Tourism Images

Elina Ioannou

Supervisor: Yannis A. Aesopos

Στόχος της ερευνητικής εργασίας ήταν η αναζήτηση της αυθεντικότητας στον τουρισμό και η μελέτη των κλισέ στις τουριστικές εικόνες, με έμφαση στην ελληνική περίπτωση.

Αρχικά, περιγράφεται η διαδικασία μετάλλαξης του ταξιδιού στον τουρισμό και διερευνάται η συμβολή της οπτικής αντίληψης και του τουριστικού βλέμματος στην «κατασκευή» του τουριστικού τοπίου. Παρουσιάζονται διαφορετικοί τύποι τουριστών, με έμφαση στο μαζικό τουρισμό, καθώς και ο τρόπος εμπλοκής του τουρίστα με τη βιομηχανία της απόδρασης.

Εν συνεχείᾳ, παρουσιάζεται η σημασία της αναζήτησης της αυθεντικότητας στον τουρισμό και αποσαφηνίζεται ο όρος «κατασκευασμένη» ή «σκηνοθετημένη αυθεντικότητα», ενώ παράλληλα μελετάται η σύνδεση της με την κοινωνιολογία της κατανάλωσης.

Αναλύεται ο τρόπος δημιουργίας των εικόνων και των τουριστικών προϊόντων και περιγράφεται η εξέλιξη της τουριστικής εικόνας της Ελλάδας κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα.

Αναλύονται οι όροι «κοινοί τόποι», «στερεότυπα» και «κλισέ», έννοιες που προκύπτουν από την παραγωγή και την άκριτη, επαναλαμβανόμενη χρήση των τουριστικών εικόνων. Τέλος, επιτυγχάνεται μια σημειωτική ανάλυση χαρακτηριστικών ελληνικών τουριστικών εικόνων, κυρίως από επιλεγμένα ξενοδοχεία, αναλύονται και παρουσιάζονται, μέσω αφαιρετικών σχεδίων, τα κλισέ που αναπαριστούν και κατηγοριοποιούνται σε κύριες θεματικές ενότητες.

Η κατηγοριοποίηση αυτή μπορούσε να αποτελέσει την αρχή ενός «εγχειρίδιου κλισέ» των ελληνικών τουριστικών εικόνων.

The aim of the present research study was to explore the notion of authenticity in tourism and to study the presence of clichés in tourism images, focusing on the case of Greece.

The study started with the description of the mutation of the tourism travel and the understanding of the contribution of visual perception and of the “tourist gaze” to the “construction” of the tourism landscape.

The different types of tourists are presented, with emphasis on mass tourism, as well as on the way in which the tourist is the crucial element of the “industry of escape”.

The significance of authenticity in tourism is examined, the term “constructed” or “staged authenticity” is clarified, while its connection with the sociology of consumption is studied.

The development of tourism images of Greece during the 20th century is studied. The terms “stereotype” and “cliché”, concepts related to the production and the non-critical, repetitive use of tourist images, are analyzed.

Finally, a semiotic analysis of characteristic Greek tourism images is attempted, mostly using images of selected Greek hotels; the clichés featured in these images are analyzed and presented, through the use of abstract drawings, and are divided into thematic categories.

This categorization could be understood as the beginning of a “manual of clichés” of Greek tourism images.

ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ / SELECTED BIBLIOGRAPHY

- Αισωπος, Γιάννης (επιμ.). *Tonia touρισμού: Ανακατασκευάζοντας την Ελλάδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Δομές, 2015.
- Αρτινός, Αποστόλης. *Η επεροτοπία της καλύβας*. Αθήνα: Εκδόσεις Σμύλη, 2014.
- Αρτινός, Αποστόλης (επιμ.). *Η ελάχιστη δομή - Σκηνές της καλύβας*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική, 2014.

- Aureli, Pier Vittorio. *Less Is Enough: On Architecture and Asceticism*. Moscow: Strelka Press, 2013.
- Δουκέλλης, Παναγιώτης (επιμ.). *Το ελληνικό τοπίο: Μελέτες ιστορικής γεωγραφίας και πρόσληψης του τόπου*. 3η έκδοση. Αθήνα: Εστία, 2009.

Τουριστική κατοίκηση: Αναζητώντας το ελάχιστο ίχνος

Δάφνη-Χριστίνα Παπαδοπούλου
Επιβλέπων: Γιάννης Α. Αισωπος

Tourism Inhabitation: Seeking the Minimum Trace

Daphne-Christina Papadopoulou
Supervisor: Yannis A. Aesopos

Στην Ελλάδα του σήμερα, μετά την κρίση, σε μια εποχή περιορισμένων οικονομικών πόρων και σε ένα επιβαρυμένο από την ανοικοδόμηση τοπίο, καλούμαστε να επαναπροσδιορίσουμε την αρχιτεκτονική της τουριστικής κατοίκησης. Η έρευνα αυτή, αναζητά την «ουσία του κατοικείν» μέσω μιας αρχιτεκτονικής οποία κατευθύνεται στο «ελάχιστο», στο ανεπιπλέοντο, στο ασκητικό. Αρχικά, διερευνάται η πνευματική αναζήτηση του ανθρώπου για το «λιγότερο», μέσα από πράξεις ασκητισμού, από την επιστροφή του στη φύση μέσω της εξοχικής κατοικίας, αλλά και από την αφισιούτηση των «συνηθικών άνεσης» που παρέχουν οι συμβατικοί όροι διαβίωσης. Στη συνέχεια, εξετάζονται συνθήκες «ελάχιστης» κατοίκησης, όπως η κατοίκηση του «άκτιστου» –δηλαδή της ιδιαίς της γης χωρίς να μεσολαβεί η αρχιτεκτονική–, η κατοίκηση της καλύβας –όχι ως μια νοσταλγική εικόνα, αλλά ως μια εκδοχή εφίμερης πρωταρχικής διαβίωσης απαλλαγμένης από ανέσεις–, αλλά και η κατοίκηση υφιστάμενων μεταβιομηχανικών αντικειμένων, ως πράξη ανακύκλωσης του «απόθεματος», η οποία ενδέχεται να προσφέρει μια μη αναμενόμενη τουριστική εμπειρία. Ο σύγχρονος τουρίστας ταξιδεύει στην Ελλάδα αναμένοντας να επιστρέψει στον παγκόσμιο αυτό τόπο καταγωγής και να συναντήσει την αυθεντική ιδιοσυντασία του «ελληνικού» που έχει στο νου, η οποία ωστόσο βρίσκεται κρυμμένη κάτω από βαριές τουριστικές υποδομές, μέσα σε ένα ανακατασκευασμένο τοπίο. Η νέα αυτή αρχιτεκτονική με το «ελάχιστο ίχνος», θα μπορούσε ίσως να προσδώσει πνευματική αξία στην τουριστική κατοίκηση, να νοηματοδοτήσει την έννοια του παραθερισμού, αλλά και να δημιουργήσει αυτή την «αυθεντική» εμπειρία του «ειδυλλιακού» ελληνικού τόπου: ο τουρίστας θα κατοικεί τη φύση, απολαμβάνοντας το φυσικό κάλλος και τις ιδανικές συνθήκες του ελληνικού τοπίου, σε ένα ενδοσκοπικό ταξίδι καταγωγής και αυτογνωσίας.

ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ / SELECTED BIBLIOGRAPHY

Rodi, Alcestis. «Creating the Creative Block: Towards a Design Tool for Urban Regeneration.» PhD diss., School of Architecture, Delft University of Technology, 2008.

Buergerl, Guy. *Η σύγχρονη ευρωπαϊκή πόλη 2. Από τον 'B' Παιγκόσιο Πόλεμο έως σήμερα*, Αθήνα: Εκδόσεις Πλέθρον, 2007.

Canella, Guido. «Ιδεολογίες και μορφές στην ιταλική

αρχιτεκτονική από το 1945 ως τα χρόνια του '60.» *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, αρ. 15 (1981).

Tentori, Francesco. «Τα πολεοδομικά σταθερότυπα θα δολοφονήσουν άραγε την αρχιτεκτονική; Μερικές σκέψεις για την ιταλική αρχιτεκτονική από το 1945 ως τις μέρες μας». *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, αρ. 15 (1981).

Φιλιππίδης, Δημήτρης. «Πολυκατοικία και σύγχρονη ζωή». *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, αρ. 12 (1978).

Παράλληλες αναγνώσεις: Η πολυκατοικία στην Ιταλία και την Ελλάδα στα χρόνια του Μοντέρνου

Δανάη Βλαχάκη

Επιβλέπουσα: Άλκηστις Ρόδη

Parallel Readings: The Apartment Building in Italy and Greece during Modernism

Danai Vlahaki

Supervisor: Alkestis Rodi

Αντικείμενο της ερευνητικής εργασίας αποτελεί η ανάλυση και η σύγκριση του κτιριακού τύπου της πολυκατοικίας της Ιταλίας και της Ελλάδας. Η έρευνα εστιάζει στον τυπικό όροφο και την δομή των διαμερισμάτων των πολυκατοικιών που επηρεάστηκαν από το Μοντέρνο κίνημα. Συγκεκριμένα, επιλέχθηκαν 17 παραδείγματα ιταλικών πολυκατοικιών, τα οποία ανεγέρθηκαν στο διάσπορο 1930-1975, και αναλύθηκαν ως προς τη διαρρύθμιση των χώρων, το εμβαδόν τους, την πρόσβαση στους ορόφους και την εσωτερική τους κυκλοφορία.

Ο κτιριακός τύπος της πολυκατοικίας υπήρξε ο πιο διαδεδομένος τύπος αστικής κατοικίας στη διάρκεια του 20ού αιώνα, τόσο στην Ιταλία όσο και στην Ελλάδα. Η απότομη αύξηση του πληθυσμού, κυρίως στις πόλεις, σε συνδυασμό με την άμεση ανάγκη για στέγαση, είχαν ως αποτέλεσμα την εξάπλωση της πολυκατοικίας στις δύο χώρες. Μέσω της συγκριτικής ανάλυσης των παραδειγμάτων παρατηρούνται κοινά χαρακτηριστικά στο σχεδιασμό και τη δομή των διαμερισμάτων, αλλά και διαφορές, κυρίως στον τρόπο φωτισμού και αερισμού των βιοπθυτικών χώρων, γεγονός που αποδίδεται κυρίως στους διαφορετικούς οικοδομικούς κανονισμούς.

Η Ελλάδα και η Ιταλία, αποτελούν δύο χώρες με ισχυρή μεσογειακή ταυτότητα και αρκετά κοινά χαρακτηριστικά εξαιτίας της έντονης αλληλεπίδρασης μεταξύ τους διαχρονικά. Η ανταλλαγή στοιχείων και προτύπων κατά την περίοδο του Μοντέρνου κινήματος, και η πολυκατοικία, ως το κοινό, βασικό εργαλείο ανάπτυξης των αστικών τους κέντρων, οδήγησε στην ομοιότητα του αστικού ιστού των πόλεών τους.

The subject of this research is the analysis and comparison of the apartment building type in Italy and Greece. The research focuses on the typical floor and the structure of apartment buildings built during the Modern movement. Seventeen examples of Italian apartment buildings, built between 1930 and 1975, were collected and analyzed in terms of the layout of the apartments, their surface, their access to each floor and their interior circulation.

The apartment building was the most popular type of urban inhabitation during the 20th century in both Italy and Greece. The rapid population increase in the cities, combined with the urgent need for housing, resulted in the proliferation of the apartment buildings in the two countries. Through the analysis of case studies and of the reasons for the development of the apartment buildings in Italy and Greece, it was concluded that there are common features in their design and structure, as well as differences, mainly in the way of lighting and ventilation of secondary spaces, due to different building regulations.

Greece and Italy are countries with a strong Mediterranean identity which share numerous common characteristics. The apartment buildings were the main means for the development of their urban centers and resulted in similar urban fabrics.

ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ / SELECTED BIBLIOGRAPHY

- Edensor, Tim. *Industrial Ruins. Spaces, Aesthetics and Materiality*. Oxford/ New York: Berg, 2005.
- Glasser, Marie Antoinette. *Construction Site: Metamorphoses in the City*, Baden: Lars Muller Publishers, 2008.
- Ignasi De Sola-Morales, Rubio. "Terrain Vague." In *Anyplace*, Cynthia Davidson (ed.). Cambridge, MA: MIT Press, 1995.

- Jonas, Marieluise, Rahmann, Heike. *Tokyo Void, Possibilities in Absence*. Berlin: Jovis, 2014.
- Lahoud, Adrian, Rice, Charles, Burke Anthony. "Post-Traumatic Urbanism." *Architectural Design*, Vol. 80, No. 5 [2010].
- Leys, Ruth. *Trauma: A Genealogy*. London: The University of Chicago Press, 2000.

Η παρουσία της απουσίας στην πόλη: Ερμηνεύοντας το αστικό κενό

Ελευθέριος Παπαμιχελάκης

Επιβλέπων: Γεώργιος Α. Πανέτσος

Η εργασία εστιάζει στην ερμηνεία και την καταγραφή του αστικού κενού χώρου, που καταστράφηκε ή διαγράφηκε από τον πολεοδομικό ιστό. Πρόκειται για μια μελέτη του κενού και όχι του δομημένου χώρου της πόλης, ως κρίσιμη μάζα προς επανερμηνεία. Αφορά στα νοήματα που δημιουργεί η απουσία των αντικειμένων-αρχιτεκτονημάτων και στις νέες ταυτότητες που ορίζουν στον αστικό χώρο.

Για την πλήρη κατανόηση των αστικών κενών μελετήθηκε η ιδιότητά τους ως χώροι ατελείς και ανοιχτοί, αλλά και η χωρική πολιτική τους, η οποία τους προσδίδει τη δυνατότητα να ενέχουν τη διαφορετικότητα. Αφού προσδιορίστηκε ο χαρακτήρας του αστικού κενού, καταγράφηκε ο ρόλος του ως παράγοντα μεταβολής της σχέσης πόλης και αρχιτεκτονικής.

Το αστικό κενό δεν αποτελεί μόνο προϊόν σχεδιασμού, αλλά και μη προβλέψιμων μετασχηματισμών της πόλης. Συνεπώς, τα κενά διακρίνονται σε πέντε ενότητες: τα κενά ως προϊόντα σχεδιασμού θετικών δράσεων στην πόλη, τα κενά ως ενεξιλίξει εργοτάξια, τα κενά ως προϊόντα απαξίωσης και εγκατάλειψης νοούμενων ως παθητικών διαδικασιών στην πόλη, τα κενά ως αστικά τραύματα, τα οποία αποτελούν παράγωγα της αστυκτονίας και τα κενά ως υπολείμματα κατεδάφισης από φυσικές καταστροφές.

Πέραν όμως των διαφορετικών εκδοχών των αστικών κενών, διερευνώνται και οι μετασχηματισμοί που προσδίδουν μια νέα μορφή στους χώρους αυτούς και διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες: τα κενά ως σχεδιασμένα προϊόντα αρχιτεκτονικής πράξης, τα κενά ως αποτέλεσματα εγκατάστασης και τα επανασχεδιαζόμενα κενά. Η μελέτη των αστικών κενών αφορά στην ανάγνωσή τους ως αστικές οντότητες που ενέχουν πολύπλοκα και διαφορετικά νοήματα και που η αρχιτεκτονική πράξη καλείται να προσδιορίσει και να εντάξει στην εμπειρία της πόλης.

The Presence of Absence in the City: Interpreting the Urban Void

Eleftherios Papamichelakis

Supervisor: Georgios A. Panetsos

This research study focuses on the definition and the recording of urban void spaces, destroyed or erased from the urban fabric. It is a study of the void as a critical mass to be reinterpreted. It concerns the meanings created by the absence of objects-architecture and new identities defined in the urban space. In order to fully understand the urban voids, their capacity as unspecified and open spaces was developed, as well as their spatial politics, which allows them to introduce diversity. Following the identification of the character of the urban void, its role as a factor of change in the relation between city and architecture was recorded.

The urban void is not only a product of architectural design but also of unpredictable transformations of the city. Therefore, the voids were distinguished in five types: voids as design products of positive actions in the city, voids as construction sites, voids as disused and abandoned elements (as passive processes in the city), voids as urban trauma, produced by the phenomenon of Urbicide, and voids as demolition leftovers from natural disasters.

Apart from the different forms of urban voids, the urban transformations that give new forms to these spaces were analyzed and distinguished in three categories: voids as designed architectural forms, voids as results of installation and the redesigned voids. The research of urban voids focused on their reading as urban entities that have complex and different meanings; architectural design must define and make them part of the experience of the city.

102

ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ / SELECTED BIBLIOGRAPHY

- Αλεξανδρή, Γεωργία. «Χωρικές και Κοινωνικές Μεταβολές στο κέντρο της Αθήνας: Η περίπτωση του Μεταουργείου». Διδακτορική διατριβή, Αθήνα, 2013.
- Αφιέρωμα στην πολυκατοικία. Αρχιτεκτονικά Θέματα, αρ. 12 (1978): σσ. 102-161.
- Δραγώνας, Πάνος, Σκιάδα, Άννα. *Made in Athens*, 13n Διεύθυνσης Έκθεσης Αρχιτεκτονικής – La Biennale di Venezia, 2013.
- Παπανικολάου, Δημήτρης. «Κάτι τρέχει με την οικογένεια», *The Books' Journal*, τ. 1 [Νοέμβριος 2010]: σσ. 96-98.

ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ / SELECTED BIBLIOGRAPHY

- Cacciari, Massimo. *Αρχιπέλαγος*. μτφ. Νάσος Κυριαζόπουλος. Αθήνα: Εκδόσεις Τραύλος, 1999.
- Woditsch, Richard. *Plural: Public and Private Spaces of the Polykatoikia in Athens*. PhD diss., TU Berlin, 2009.
- Arapoglou, Vassilis, Maloutas, Thomas. «Segregation, Inequality and Marginality in Context: The Case of Athens». *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών* 136 (2011): σσ. 135-155.

396 ημέρες Αθήνα: Παρατηρώντας τα κελύφων κατοίκησης, συναρτήσει των ανθρώπινων δραστηριοτήτων

Ελένη Αδαμίδου

Επιβλέπουσα: Άλκηστις Ρόδη

396 Days, Athens: Observing the Housing Cells, as a Function of Human Activities

Eleni Adamidou

Supervisor: Alcestis Rodi

Κατοικώντας σε ένα ρετιρέ στο κέντρο της Αθήνας αντιλαμβάνεται το χρόνο, τις εποχές, τον κόσμο που αλλάζει. Τα πάντα από το διαμέρισμά στον 6ο όροφο φρίνονται να έχουν κάτι να πουν. Ακόμη και οι δορυφορικές κεραίες που σκοπτίζονται βίαια όπου κοιτάζει το μάτι. Βγαίνοντας στο μπαλκόνι βλέπεις τη ζωή της Αθήνας σαν από ένα παρατηρητήριο. Από εκεί παρατηρείς τους γείτονες στα απέναντι μπαλκόνια, τα φώτα που ανάβουν, τα κρυμμένα από φυτά διαμερίσματα, τις τέντες, τον ήλιο που δύει και ανατέλλει ξανά.

Η έρευνα εκκινεί από την περιέργεια του νέου αρχιτέκτονα ως παρατηρητή του αθηναϊκού τοπίου που αντιλαμβάνεται τη σημασία και το ρόλο της αστικής πολυκατοικίας στη διαμόρφωσή του. Η εργασία λαμβάνει υπόψιν της τρεις παραμέτρους: την πόλη ως ζωντανό οργανισμό και υποδοχέα της πολυκατοικίας, την πολυκατοικία ως πυρήνα της ελληνικής οικογένειας και υποδοχέα ζωής, και τον κάτοικο ως τον κεντρικό ήρωα κάθε δραστηριότητας που διαδραματίζεται στο αθηναϊκό τοπίο. Το διαμέρισμα αντιδιαστέλλεται με το εξωτερικό περιβλήμα και η ταράτσα, ως το νέο αστικό έδαφος, γίνεται υποδοχέας της ανθρώπινης εκτόνωσης.

Με έναν ιδιαίτερα προσωπικό και ποιητικό τρόπο περιγράφονται οι ανθρώπινες δραστηριότητες που εντοπίζονται πέραν των ορίων του οικείου χώρου ενός διαμερίσματος, στους γύρω εξώστες και τα δώματα. Καταγράφονται τα συστατικά που απαρτίζουν τα κελύφων των κτιρίων κατοίκησης με στόχο να δειχθεί πώς ο σύγχρονος κάτοικος αντιλαμβάνεται τι τον περιβάλλει και έχει την ευκαιρία να το εκμεταλλευτεί για να εξελίξει το δικό του προσωπικό «good living».

Living in a penthouse in the center of Athens, you perceive time, seasons, the world that is changing. Everything from that point of view seems to have something to say. Even the antennas that are scattered violently all around. From the balcony, you observe Athens as if from a watch tower. From there you can see the neighbors on the surrounding balconies, the lights, the hidden -full of plants- apartments, the canopies, the sun setting and rising again.

The research study is based on the curiosity of the young architect as an observer of the Athenian landscape, one who comprehends the important role of the polykatoikia (the apartment building) in its constitution. This study is based on three approaches: the city as a living organism that receives the polykatoikia, the polykatoikia as a life receptacle, the cell of Greek family and, finally, the inhabitant as the main actor of every activity that takes place within the Athenian landscape. The apartment is opposed to its outer surface, its envelope. The rooftops, as a new urban terrain, become spaces for decompression.

The study describes, in a highly personal and poetic manner, human activities that take place beyond the apartment surface, on the surrounding balconies and rooftops. It records, without explaining them, the parts that make up the cells of the polykatoikias. This was done intentionally, to present ways in which the modern inhabitant perceives all that surrounds him and seeks to use it in order to develop his own “good living”.

103

104

ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ / SELECTED BIBLIOGRAPHY

- Ábalos, Iñaki, Snetkiewicz, Renata. "Thermodynamic Beauty." In *Essays on Thermodynamics, Architecture and Beauty*. New York: Actar, 2015.
- Bergdoll, Barry. "Foreword" in *Modern Architecture and the Mediterranean: Vernacular Dialogues and Contested Identity*. Jean-François Lejeune and Michelangelo Sabatino (eds.). New York: Routledge, 2010.
- Broug, Eric. *Islamic Geometric Patterns*. London: Thames & Hudson, 2008.
- Bucci, Federico, Mulazzani, Marco. *Luigi Moretti: Works and Writings*. New York: Princeton Architectural Press, 2000.
- Burry, Mark. *AD Primer: Scripting Cultures: Architectural Design and Programming*. London: Wiley, 2011.
- Critchlow, Keith. *Islamic Patterns: An Analytical and Cosmological Approach*. New York: Schocken Books, 1976.
- El-Said, Issam, Parman, Asye. *Geometric Concepts in Islamic Art*. London: Interlink Publication, 1991.

Σχηματισμοί της Μεσογείου

Άννα-Μαρία Λιόγα

Επιβλέπων: Γιάννης Α. Αισωπος

Formations of the Mediterranean

Anna-Maria Lioga

Supervisor: Yannis A. Aesopos

The current research studies the way in which several formations of the Mediterranean landscape and tradition can be investigated and redefined through contemporary architecture, after being digitally represented.

The developments of the last 60 years, including the digital revolution and the introduction of the first digital design tools, set the foundation for the contemporary perception of architectural design process and the development of knowledge. The early parametric design acted as a field of expression for many different views and practices, while the models of Antoni Gaudi and Frei Otto set the foundation for a variety of relevant types of quest, regarding the configuration of a new experimental process.

A range of formations that are located in the broader Mediterranean region and represent the Mediterranean landscape, traditional building processes and the decorative arts, is selected as a field of experimentation on the acquired theoretical knowledge. These formations reveal a repetition, thus they can be analyzed through mathematical functions and represented digitally with the aid of parametric models. Through the repetitions, the proportions, the systems and the networks, some correlations between forms and structures emerge through instances, which set the basis for further research and future concerns.

Parametric design is approached in various ways, while its contemporary applications attempt to innovatively render elements of the Mediterranean architectural tradition.

105

Ηλίας Ζέγγελης, Ελένη Αδαμίδου, Δάφνη-Χριστίνα Παπαδοπούλου, Άννα-Μαρία Λιόγα, Αρετή Βασιλική Κατραμαδάκη,
Ελευθέριος Παπαμιχελάκης, Ελίνα Ιωάννου, Δανάη Βλαχάκη, Γιάννης Καρράς
Elia Zenghelis, Eleni Adamidou, Daphne-Christina Papadopoulou, Anna-Maria Lioga, Areti Vasiliki Katramadaki,
Eleftherios Papamichelakis, Elina Ioannou, Danai Vlahaki, Ioannis Karras

Σεμινάρια

Seminars

Προσεγγίσεις του κοινωνικού διαχωρισμού και η κοινωνική γεωγραφία της Αθήνας

Θωμάς Μαλούτας

Καθηγητής,
Τμήμα Γεωγραφίας,
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Το σεμινάριο περιλάμβανε τρεις πτυχές:

1. Την παρουσίαση των θεωριών για τον κοινωνικό (στεγαστικό) διαχωρισμό, όπως αναπτύχθηκαν από τη Σχολή του Σικάγου κατά τη δεκαετία του 1920 και διαδοχικά αναπροσαρμόστηκαν μέχρι σήμερα.

2. Την παρουσίαση της κοινωνικής γεωγραφίας της Αθήνας, με έμφαση στην περίοδο μετά το 1950 και με ιδιαίτερη αναφορά σε τρία ιδιαίτερα στοιχεία της:

a. Τον χωρικό «εγκλωβισμό» της ενδογενούς κοινωνικής κινητικότητας στις παραδοσιακές εργατικές συνοικίες της πόλης, β. Την περιορισμένη ανάπτυξη φαινομένων «εξευγενισμού» (gentrification) και γ. Τον κάθετο κοινωνικό διαχωρισμό στις πολυκατοικίες της αντιπαροχής που δεσπόζουν στο δομημένο χώρο της πόλης.

3. Την παρουσίαση δύο ερευνητικών εργαλείων, με ελεύθερη πρόσβαση στο διαδίκτυο, που έχουν αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια και υποβοηθούν με διαφορετικό τρόπο τη μελέτη των κοινωνικών διαστάσεων της πόλης: α. Πανόραμα Απογραφικών Δεδομένων 1991–2011¹ και β. Κοινωνικός Άτλας της Αθήνας².

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. ><https://panorama.statistics.gr/><.

2. Βλ. ><http://www.athenssocialatlas.gr/><.

Athens Social Atlas

Approaches of Urban Segregation and the Social Geography of Athens

Thomas Maloutas

Professor,
Department of Geography,
Harokopio University

The seminar was made up of three main modules:

1. The discussion about theories of urban (residential) segregation since their inception by the Chicago School in the 1920s and their subsequent transformations.

2. The presentation of the social geography of Athens after 1950 with a particular emphasis on three important features:
a. The spatial 'entrapment' of social mobility in the city's traditional working-class neighbourhoods, b. The limited development of gentrification processes, and c. The vertical social differentiation within the apartment buildings ('polykatoikias') produced between 1950 and 1980 that dominate the city's built environment.

3. The presentation of two research tools –available online in English and Greek– that enable the study of the city's social dimensions:
a. Panorama of Greek Census Data 1991–2011¹ and b. Athens Social Atlas².

NOTES

1. See ><https://panorama.statistics.gr/><.

2. See ><http://www.athenssocialatlas.gr/><.

Βιώσιμη ανάπτυξη και ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού

Πάρις Τσάρτας

Καθηγητής,
Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και
Οικολογίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Το σεμινάριο παρουσίασε τις σύγχρονες τάσεις του Βιώσιμου τουρισμού. Αυτές εστιάζουν στον τουρισμό ως κοινωνικό αγαθό και ως «προϊόν» του κοινωνικού κράτους τη στιγμή κατά την οποία τα τουριστικά ταξίδια αποτελούν ανελαστικό τμήμα των σύγχρονων οικογενειακών δαπανών. Με έμφαση στην ελληνική περίπτωση, εξετάστηκε η μετάβαση από την οικονομική διάσταση στη συστηματική διάσταση της ανάπτυξης, η σχέση ελεύθερου χρόνου και τουρισμού, η πολιτική ενίσχυσης της Βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και οι επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης ως βάση μιας άλλης προσέγγισης για τον σύγχρονο τουρισμό.

Η τμηματοποίηση του σύγχρονου τουριστικού προϊόντος περιλαμβάνει ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού όπως ο αγροτουρισμός, ο οικοτουρισμός, ο χιονοδρομικός και ορεινός τουρισμός, ο πολιτισμικός και θρησκευτικός τουρισμός, ο συνεδριακός, ο ιαματικός/θεραπευτικός, ο ιατρικός, η επισκεψιμ θεματικών πάρκων, η συμμετοχή σε mega events, ο τουρισμός ατόμων τρίτης πλικιάς κ.ά.

Μεταξύ των θεματικών χαρακτηριστικών των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού για την ελληνική τουριστική ανάπτυξη περιλαμβάνονται το ισχυρό κίνητρο, οι συνέργειες σε τοπικό επίπεδο, τα ικανοποιητικά εισοδήματα, η προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος και του πολιτισμού, η ανταπόκριση και η σύνδεση με όλα τα υπόλοιπα τουριστικά προϊόντα, η μακροπρόθεσμη δυναμική ζήτηση και η ανταπόκριση σε χρηματοδοτήσεις και πολιτικές βιωσιμότητας.

EOT / GNTO 1950-59

Sustainable Development and Forms of Alternative Tourism

Paris Tsartas

Professor,
Department of Home Economics
and Ecology, Harokopio University

The seminar presented the contemporary trends in sustainable tourism. They focus on tourism as a social asset and as a "product" of the welfare state at a time when tourist trips are a fixed cost of contemporary families.

Focusing on the case of Greece, the seminar examined the transition from the economic dimension to the systemic dimension of growth, the relationship between leisure and tourism, the policies to support sustainable tourism development and the impact of tourism development as a basis for a different approach to contemporary tourism.

The segmentation of the modern tourist product includes forms of special and alternative tourism such as: agrotourism, ecotourism, skiing and mountain tourism, cultural and religious tourism, educational tourism, urban, congress, expo and medical tourism, theme park visits, participation in mega events, senior tourism etc.

Among the thematic features of special and alternative forms of tourism for Greek tourism development are the strong motivation, local synergies, reasonable incomes, the protection and promotion of the environment and culture, the correspondence and the connection to other tourism products, long-term dynamic demand and responsiveness to funding and sustainability policies.

Σημειώσεις για τη φωτογραφία τοπίου

Πάρις Πετρίδης

Φωτογράφος

Notes on Landscape Photography

Paris Petridis

Photographer

Στο σεμινάριο συζητήθηκαν τρεις θεματικές: η οντολογία της φωτογραφικής εικόνας, η θεωρία και πρακτική του τοπίου και ειδικά θέματα τοπιογραφίας.

Αρχικά, τέθηκε το ιστορικό πλαίσιο μέσα στο οποίο εμφανίστηκε η φωτογραφία, οι κώδικες και η ρητορική της εικόνας, η ρεαλιστική και η σημειολογική ερμηνευτική. Η θεωρία και πρακτική του τοπίου περιελάμβανε την έννοια του υψηλού (sublime), τις αισθητικές του πικτοριαλισμού και του μοντερνισμού και τις σχολές f64, Νέων Τοπογράφων και Ντύσελντορφ. Στα ειδικά θέματα εξετάστηκαν οι σχέσεις του τοπίου με τη συλλογική μνήμη, τις πολεμικές συγκρούσεις και τον τουρισμό.

Από τους φοιτητές ζητήθηκε η ερμηνευτική ανάλυση δύο εικόνων - είτε δικών τους είτε εικόνων από την ιστορία της φωτογραφίας και του τοπίου.

Πάρις Πετρίδης, Αθήνα 2005, πάνω / Μάνη 2000, κάτω.
Paris Petridis, Athens 2005, top / Mani 2000, bottom.

The seminar was premised upon three discourses: the ontology of the photographic image, theory and practice of the landscape photography and contemporary issues. The sociopolitical context within which photography was invented, the codes and the rhetoric of the photographic image as well as the realistic and the semiotic hermeneutics were discussed in the first session. The following sessions examined the theory and practice of landscape photography, the aesthetics of pictorialism and modernism and the schools of f64 (purism), New Topographics and Dusseldorf. Particular issues addressed the relation between landscape, collective memory, war conflicts and tourism.

Students were asked to interpret two photographs - either their own or pictures from the history of photography and landscape.

Υπερδομή: Συστήματα χαρτογράφησης, κατανόσης και προβολής

James Bridle

Εικαστικός, Συγγραφέας

Amazon, πάνω / Κέντρο δεδομένων Telehouse, Λονδίνο, κάτω.
Amazon, top / Telehouse Datacentre, London, bottom.

Suprastructure: Mapping, Understanding, and Projecting Systems

James Bridle

Artist, Writer

This seminar examined three aspects of contemporary digital networks, and the ways in which they manifest as architecture, legal codes, political projects, and social relationships.

“Infrastructure space” investigated the physical reality of the “virtual” cloud, from the design of datacenters to the cartography of undersea cables and high-frequency trading, and the associated affordances of logistics spaces and new forms of mobility.

“Citizenship and Sovereignty” explored border zones and new regimes of citizenship, identity, and social exclusion made possible by digital technologies.

“Speculative futures” projected these investigations into the near future, with particular reference to climate change, new network forms, and shifts in capital, while inviting the students to present their own research and designs based on the subjects covered.

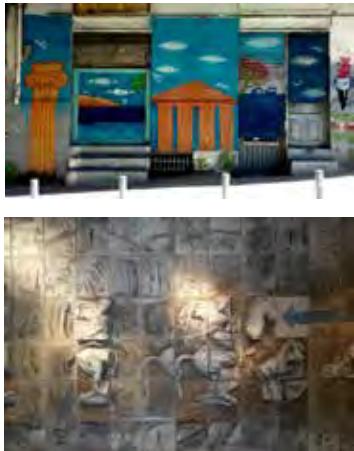
Το αποτύπωμα του κλασικού παρελθόντος στο νεοελληνικό παρόν: Ουτοπικές χωρικότητες

Δημήτρης Πλάντζος

Αναπληρωτής Καθηγητής,
Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας,
Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η κλασική κληρονομιά συνιστά κεντρικό πυλώνα του νεοελληνικού εθνικού αφηγήματος, καθορίζοντας τόσο τη δημόσια πρόσληψη του εθνικού χρόνου όσο και τη βιωματική διάδραση με τον εθνικό χώρο. Η συγκεκριμένη σειρά τεσσάρων μαθημάτων του σεμιναρίου διερεύνησε τους τρόπους με τους οποίους οι θεσμικές και δημόσιες αντιλήψεις περί κλασικής αρχαιότητας κατασκεύάζουν τον αστικό δημόσιο χώρο και τους ρόλους που καλούνται να διαδραματίσουν οι αρχαιολόγοι και οι αρχιτέκτονες σε αυτήν τη διάδικασία.

Με αφετηρία τον λόγο περί κλασικής αρχαιότητας στο νεωτερικό παρόν, και ειδικότερα τις νεωτερικές προσλήψεις της κλασικής αρχαιότητας, το σεμινάριο προχώρησε στην ανάλυση του κλασικού ως επερτοπικής τεχνολογίας στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες. Αξιοποιώντας, στη συνέχεια, την ψυχαναλυτική προσέγγιση στο τραύμα ως βιωματική και πολιτισμική αξία, επικεντρωθήκαμε στη διάδραση του νεωτερικού αρχαιολογικού χώρου με τον θεατή/επισκέπτη. Τέλος, μελετήσαμε τον «τόπο μνήμης» ως τεχνοπολιτική κατασκευή, και τον τρόπο με τον οποίο η πρόσληψη των υλικών καταλοίπων της κλασικής κληρονομιάς από το συλλογικό φαντασιακό ενεργοποιεί ουτοπικές χωρικότητες, οι οποίες εμφανίζονται ζωντανές και ενσώματες ακριβώς λόγω της υλικότητας που φέρει η αισθητηριακή σχέση με το ελληνικό παρελθόν.

Dimitris Plantzos

Associate Professor,
Department of History and Archaeology,
University of Athens

Classical heritage has been systematically used to support modern-Greek national(ist) narratives, in many ways defining public receptions of national time as well as experiential interaction with national space. The seminar's four meetings investigated how state and public perceptions of classical antiquity construct urban public space and the roles archaeologists and architects are called to play in this process.

The seminar started with an overview of modern discourses on classical antiquity and the strategies of classical reception in contemporary societies. We then focused on heterotopic technologies and their implementation through classical templates (and the materialities they deploy). The seminar then moved on to a psychoanalytical investigation of the archaeological site as a site of trauma (experiential as well as cultural) within contemporary Greek society. Finally, through the study of such "lieux de memoire" as technopolitical constructions, we studied how the reception of classical heritage and its material remains by the collective imaginary, generates what we may call "utopian spatialities": embodied landscapes brought to life through the materialities of the classical past and our sensorial interaction with it.

Το κινηματογραφημένο διαμέρισμα

Πάνος Δραγώνας

Καθηγητής, Τμήμα Αρχιτεκτόνων,
Πανεπιστήμιο Πατρών

To seminarario διερεύνησε την εισαγωγή και διάδοση των προτύπων κατοίκησης στην ελληνική πόλη από τον μεσοπόλεμο μέχρι τις πημέρες μας. Εστιάζοντας στην εξέλιξη της αθηναϊκής πολυκατοικίας και των αναπαραστάσεων της στον ελληνικό κινηματογράφο, εξετάστηκε η διαδικασία αφομοίωσης των μοντέρνων προτύπων διαβίωσης από την ελληνική κοινωνία.

Η διερεύνηση ξεκίνησε από την επινόηση της αθηναϊκής πολυκατοικίας στον μεσοπόλεμο. Κατά την περίοδο της μεταπολεμικής ανοικοδόμησης και του εμπορικού κινηματογράφου, διαμορφώνονται τα κυρίαρχα πρότυπα διαβίωσης με βασικό όχημα την πολυκατοικία της αντιπαροχής. Ο πρώτος κύκλος ανάπτυξης κλείνει τη δεκαετία του 1980 σε μια περίοδο υπαρξιακών αγωνών και κριτικής διάθεσης απέναντι στο νέο αστικό περιβάλλον. Μετά το 1989 ξεκίνησε ένας δεύτερος κύκλος εκσυγχρονισμού και εισαγωγής νέων προτύπων με έμφαση στον καταναλωτισμό, ο οποίος φτάνει στην κορύφωση του το 2004. Με το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης και την αναστολή της οικοδομικής ανάπτυξης ακολούθει μια νέα περίοδος αμφισβήτησης των μεταπολεμικών προτύπων. Το νέο ελληνικό κύμα στον κινηματογράφο επικεντρώνει την κριτική ματιά του στην ελληνική οικογένεια και αποκαλύπτει την ένταση που κρύβεται στο εσωτερικό των αθηναϊκών διαμερισμάτων.

Το σεμινάριο περιελάμβανε την προβολή επιλεγμένων αποσπασμάτων από κινηματογραφικές ταινίες και συζήτηση γύρω από τους τρόπους αναπαράστασης του οικιακού χώρου.

The Filmed Apartment

Panos Dragonas

Professor, Department of Architecture,
University of Patras

The seminar investigated the introduction and dissemination of lifestyles in the Greek city from Interwar to nowadays. The assimilation of modernist cultural norms in the Greek society is examined by focusing on the evolution of the Athenian polykatoikia and its representation in Greek cinema.

The investigation had as its starting point the invention of the polykatoikia during Interwar. The dominant lifestyles are shaped during the post-war years through the flats-for-land system of reconstruction and the blooming of the local film industry. The first cycle of development ends in the 1980s during a period that people become critical of the new urban environment amid existential concerns. A new cycle of modernism begins in the 1990s with the introduction of new consumerist lifestyles that are dominant during the years of Olympic preparation. The outburst of the economic crisis and the suspension of urban development bring a new period of criticism which puts the post-war cultural norms into question. The new wave of Greek cinema becomes critical of the institution of family by revealing the hidden tensions inside the Athenian apartments.

The seminar included the screening of selected film scenes and discussion on the filmic representations of domestic space.

Ροβήρος Μανθούλης, Πρόσωπο με πρόσωπο, 1966, πάνω / Flux Office, Μακέτα για τη σκηνική της ταινίας Miss Violence, 2013, κάτω.
Rovilos Manthoulis, Face-to-Face, 1966, top / Flux Office, Model for the stage-set of Miss Violence, 2013, bottom.

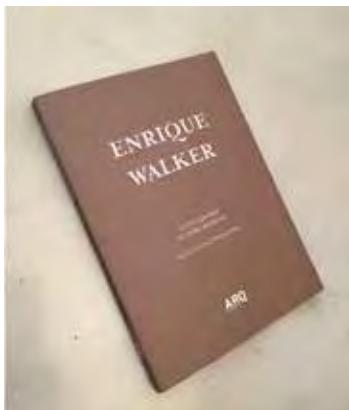
Το λεξικό των κοινών τόπων / Υπό περιορισμό

Enrique Walker

Αναπληρωτής Καθηγητής,
Graduate School of Architecture,
Planning and Preservation,
Πανεπιστήμιο Columbia

Το σεμινάριο, που οργανώθηκε με βάση το βιβλίο *The Dictionary of Received Ideas / Under Constraint* (ARQ, 2017), διερεύνησε δύο κύκλους εργαστηρίων αρχιτεκτονικού σχεδιασμού στο Graduate School of Architecture, Planning and Preservation του Πανεπιστημίου Columbia. Το εργαστήριο *Υπό περιορισμό (Under Constraint)* (2003-2006) εξέτασε τη χρήση αυτοειβαλλόμενων περιορισμών ως κριτικού εργαλείο αρχιτεκτονικού σχεδιασμού, τόσο για το άνοιγμα απρόβλεπτων παραγωγικών δρόμων όσο και για τη μετατόπιση έτοιμων ιδεών. Με τη σειρά του, το εργαστήριο *Το λεξικό των κοινών τόπων (The Dictionary of Received Ideas)* (2006-2015), διερεύνησε κοινούς τόπους (ή έτοιμες, παραδεδεγμένες ιδέες) στη σύγχρονη αρχιτεκτονική κουλτούρα, δηλαδή στρατηγικές σχεδιασμού που εξάντλησαν την αρχική τους σημασία λόγω της επανάληψής τους, αλλά και στρατηγικές που συνέχισαν να εφαρμόζονται παρόλο που τα προβλήματα τα οποία είχαν κληθεί να αντιμετωπίσουν είχαν εκλείψει.

Με βάση το πιμελές βιβλίο του Gustave Flaubert, *Το λεξικό των κοινών τόπων (Le dictionnaire des idées reçues)*, αυτό το δεκαετές πρόγραμμα πρότεινε τον εντοπισμό κοινών τόπων (ή έτοιμων ιδεών) που κυριαρχούσαν στο πεδίο της αρχιτεκτονικής στη διάρκεια της προηγούμενης δεκαετίας και την καταγραφή τους με τη μορφή εγχειρίδιων χρήστη, αλλά και την ενεργοποίησή τους ως *tuxiaia eurhymata (found objects)* -ή ως περιορισμοί- για τη διαμόρφωση εναλλακτικών στρατηγικών σχεδιασμού και σχεδιαστικών επιχειρημάτων.

Enrique Walker, *The Dictionary of Received Ideas / Under Constraint*, 2017.

The Dictionary of Received Ideas / Under Constraint

Enrique Walker

Associate Professor,
Graduate School of Architecture,
Planning and Preservation,
Columbia University

The seminar, organized around the book of conversations, *The Dictionary of Received Ideas / Under Constraint* (ARQ, 2017), traced the trajectory of two series of advanced architectural design studios at Columbia University Graduate School of Architecture, Planning and Preservation. *Under Constraint* (2003-2006) examined the use of self-imposed constraints as a critical tool for architectural design, both to open up otherwise unexpected paths of production and to potentially displace *received ideas*. *The Dictionary of Received Ideas* (2006-2015), in turn, surveyed received ideas in contemporary architecture culture; that is, design strategies that exhausted their original intensity due to recurrence, but also strategies that outlived the problems they originally addressed. Based on Gustave Flaubert's unfinished book, *Le dictionnaire des idées reçues*, this decade-long project proposed to detect received ideas prevalent in the field of architecture over the previous decade, and record them as user's manuals, but also to mobilize them as *found objects* -or as *constraints*- towards the formulation of alternative design strategies and design arguments.

Αθήνα τώρα: Πολιτισμός και πολιτική στον αστικό χώρο

Έφη Ρέντζου

Αναπληρωτρια Καθηγήτρια,
Πανεπιστήμιο Princeton

Το σεμινάριο διερεύνησε τη σύγχρονη Αθήνα και τον πολιτισμό της σε ανταπόκριση με την ολοένα και πιο σύνθετη πολιτική και κοινωνική δυναμική της και ως χαρακτηριστικό παράδειγμα αστικής κουλτούρας του 21ου αιώνα. Η Αθήνα έχει διαχρονικά θρέψει την ανθρώπινη φαντασία, συνήθως ως κέντρο του κλασικού κόσμου, ή ως τόπος όπου τα αρχαία ιδανικά αναβίωσαν στη σύγχρονη εποχή. Ενώ η Ελλάδα στον 20ό αιώνα ταυτίζοταν με ειδυλλιακά στιγμιότυπα νησιών και θάλασσας, στην Αθήνα εμφανίστηκε μια νέα, ισχυρή αστική κουλτούρα. Από το 2008 και μετά, η οικονομική, πολιτική και κοινωνική κρίση, και, πιο πρόσφατα, η προσφυγική κρίση, έχουν μετασχηματίσει ριζικά την πόλη και τον πολιτισμό που παράγει. Το σεμινάριο προσδιόρισε τα στοιχεία που συνέβαλαν σε μια ανανεωμένη πολιτισμική σκηνή. Πώς επηρεάζουν οι νέες τοπικές και παγκόσμιες συνθήκες την παραγωγή και τη διάδοση του πολιτισμού; Γιατί ορισμένα μέσα έχουν αποκτήσει νέα ζωή; Πώς έχουν αλλάξει οι χώροι και τα ακροατήρια; Το σεμινάριο αυτό διερεύνησε τη σύγχρονη πολιτισμική ζωή της Αθήνας μέσα από συγκεκριμένα έργα με διάφορα μέσα αλλά και μέσα από ιδρύματα που διαχειρίζονται και διαδίδουν τον πολιτισμό στο κοινό, τόσο παραδοσιακά όσο και νέα που προέρχονται από το σημερινό κοινωνικοπολιτικό τοπίο.

Στα πλαίσια του σεμιναρίου, οι Γιάννης Αισωπος, Πάνος Δραγώνας και Αγάπη Πρώτου, καθηγητές του Τμήματος Αρχιτεκτόνων του Πανεπιστημίου Πατρών, έδωσαν διαλέξεις με θέμα τους αστικούς μετασχηματισμούς της σύγχρονης Αθήνας.

Athens Now: Culture and Politics in the Urban Space

Effie Rentzou

Associate Professor,
Princeton University

Renzo Piano Building Workshop, Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχου, φωτ.: Y. Yerolymbos & ΚΠΙΣΝ, Αθήνα, 2017.

Renzo Piano Building Workshop, Stavros Niarchos Foundation Cultural Center, photo: Y. Yerolymbos & SNFCC Athens, 2017.

This seminar explored contemporary Athens and its culture as a response to increasingly complex political and social dynamics and ultimately as a characteristic example of 21st century urban culture. Athens has long nourished the human imagination, usually as a center of the Classical world, or as a place where ancient ideals were revived in modern times. While Greece in the 20th century came to be identified with idyllic snapshots of islands and the sea, a potent new urban culture emerged in Athens. From 2008 and on, the financial, political, and social crisis, as well as, more recently, the refugee crisis, have radically transformed the city and the culture it produces. The course identified the elements that have contributed to a renewed cultural scene, beyond the impact of the crisis on content of works alone. How have new local and global conditions affected the production and diffusion of culture? Why certain media have gained new traction? How venues and audiences have changed? This seminar explored Athens' contemporary cultural life through specific works in different media but also through institutions that manage and disseminate culture to audiences, both traditional ones and new ones emerging from the current sociocultural landscape.

As part of the seminar, Yannis Aesopos, Panos Dragonas and Agapi Proimou, professors at the Department of Architecture, University of Patras, lectured on the urban transformations of contemporary Athens.

Θωμάς Μαλούτας | Thomas Maloutas

Πάρις Τσάρτας | Paris Tsartas

Δημήτρης Πλάντζος | Dimitris Plantzos

Ηλίας Ζέγγελης, James Bridle
Elia Zenghelis, James Bridle

Πάρις Πετρίδης | Paris Petridis

Αγάπη Πρώμου, Ανδρέας Νικολοβγένης, Mosè Ricci, Γεώργιος Α. Πανέτσος
Agapi Proimou, Andreas Nikolovgenis, Mosè Ricci, Georgios A. Panetsos

Μεσογειακή πόλη

Mediterranean
City

Η πόλη της Μέσης Θάλασσας

Mosè Ricci

Αρχιτέκτων, Καθηγητής,
Πανεπιστήμιο Trento

Ας σκεφτούμε τη Μεσόγειο ως πόλη. Με την κυριολεκτική έννοια του όρου, παρότι δεν αναφέρεται σε έναν παραδοσιακό αστικό τύπο. Δεν είναι ένα κενό μεταξύ περιών γεμάτο με νερό, αλλά μια πόλη με επιβλητικό τοπίο στο κέντρο της που μαγνητίζει. Μια πραγματική πόλη χωρίς σύνορα, οργανωμένη γύρω από το κενό κέντρο της.

Σε αυτή την πόλη της Μέσης Θάλασσας, τίποτα δεν λειτουργεί καλά. Σε αντίθεση με τη Βόρεια Ευρώπη, δεν υπάρχει διοικητική αποτελεσματικότητα. Η δυνατότητα διαχείρισης και αλλαγής διαδικασιών ή ακόμα και η πραγματοποίηση συνθηκισμένων διαδικασιών της αστικής ζωής συχνά εξαρτάται από την ικανότητα διατήρησης ενός συστήματος διαπροσωπικών και ιδιωτικών σχέσεων. Η συμπεριφορά επικρατεί συχνά των κανόνων και των κανονισμών και καθιερώνει νέους αυτοματισμούς στους τρόπους διαβίωσης των κατοίκων. Η παρακμή στην πόλη είναι φυσιολογική. Αφήνει μια αίσθησην του ημιτελούς στους αστικούς χώρους η οποία συγκρούεται με τη μεγαλοπρέπεια του τοπίου και αυξάνει τη γοητεία του. Είναι έτσι. Η ελκυστικότητα της Πόλης της Μέσης Θάλασσας είναι απεριόριστη.

Η Μεσόγειος είναι ένας τεράστιος υδάτινος χώρος γύρω από τον οποίο αναπτύσσεται ένα πολύπλοκο οικιστικό σύστημα, το οποίο έχει διαφορετικές εντάσεις στις εσωτερικές σχέσεις του και όπου η θεατρικότητα του τοπίου αποτελεί τον κύριο αστικό καταλύτη.

Middle Sea City

Mosè Ricci

Architect, Professor,
University of Trento

Let's think of the Mediterranean as a city in the literal sense of the term, even though not referring to a traditional urban figure. Not a void between continents filled with water, but a city with an imposing central magnetic landscape. A real borderless city organized around its empty center.

In this Middle Sea City nothing works well. As opposed to Northern Europe, administrative efficiency does not exist. The possibility to manage and change processes or even to carry out the normal procedures of urban life is often conditioned by the capacity of maintaining a system of interpersonal and private relations. Behavior often prevails over rules and regulations and establishes new automatisms in the inhabitants' life-styles. The decay of the city is physiological. It leaves a sense of the unfinished in urban spaces that

clashes with the magnificence of the landscape and increments its charm. That is how it is. The attractiveness of the Middle Sea City is unlimited.

The Mediterranean is an immense aquatic space around which a complex system of settlements disposes itself. It has diverse intensities of internal relations; the theatricality of the landscape represents the main urban catalyst.

Σημεία φυγής: Σκέψεις σχετικά με την οριζοντιότητα της ισραηλινής πολεοδομίας

Els Verbakel

Αρχιτέκτων, Διευθύντρια,
Graduate Program in Urban Design,
Bezalel Academy of Arts and Design

'Όταν κανείς θεωρεί, με κυριολεκτικούς όρους, την οριζοντιότητα ως την οπτική γωνία εξέτασης των σύγχρονων πόλεων, μπορεί να φανταστεί μια ομοιογενώς κατανεμημένη, εξαπλωμένη, χαμηλή σε ύψος, χωρίς σύνορα πόλη, που «σέρνεται» στη γη, ακολουθώντας τις δυνάμεις της αγοράς και αναπτύντας ευνοϊκά εδάφη για να ευημερήσει και να πολλαπλασιαστεί. Τα οριζόντια χαρακτηριστικά αυτού του τύπου πόλης γίνονται εμφανή μόνο όταν κανείς απομακρυνθεί και κοιτάξει το συνολικό πεδίο.

Ωστόσο, μια βαθύτερη κατανόηση καταδεικνύει μια διαφορετική κατάσταση οριζοντιότητας, όπου οι αστικές στρώσεις, που προστέθηκαν στα προηγούμενα στρώματα που οργάνωσαν το πεδίο, -όπως οι υποδομές, η βιομηχανία, η τοπογραφία, η γεωργία, ακόμη και οι συγκρούσεις- αλληλεπιδρούν μεταξύ τους, όπως στην περίπτωση της μετατόπισης των τεκτονικών πλακών. Αυτή η βαθύτερη και πιο σύνθετη κατανόηση μας προκαλεί να αναπτύξουμε περιγραφικά μοντέλα τα οποία ερμηνεύουν λιγότερο τη σύγχρονη πόλη ως έναν ομοιογενή, χαμηλού ύψους εξαπλωμένο χώρο, αλλά μάλλον ανατέμουν την αστική σφαίρα ως σαν να αποτελείται από οριζόντιες στρώσεις που αλληλεπιδρούν μεταξύ τους, είτε αμοιβαία προσφροτούμενες είτε αντιστοκόμενες μια στην άλλη.

Σε μια αμφιλεγόμενη περιοχή όπως το Ισραήλ, η οριζοντιότητα έχει γίνει ένα ισχυρό εργαλείο για την ανθεκτικότητα της νέας ισραηλινής πόλης, παρά τις αστικές στρώσεις που προϋπήρχαν.

Vanishing Points: Thoughts on the Horizontality of Israeli Urbanism

Els Verbakel

Architect, Director,
Graduate Program in Urban Design,
Bezalel Academy of Arts and Design

When considering in literal terms horizontality as a viewpoint by which we look at contemporary cities we may imagine a homogeneously distributed, spread out, low rise city without borders, crawling across the territory, following market forces and seeking benign grounds for it to prosper and multiply. The horizontal characteristics of this type of city become apparent only when zooming out and looking across the terrain.

Yet in parallel, a more profound, understanding points at a different condition of horizontality, whereby urban layers, added upon previous layers that organized the territory -such as infrastructure, industry, topography, agriculture and even conflicts- interact with one another not unlike the shifting of tectonic plates. This deeper and more complex understanding challenges us to develop descriptions and models that are less literally interpreting the contemporary city as a homogeneous, low-rise and spread out space, but rather dissecting the urban realm as made up of layers that interact with one another, either by mutual adaptation or resistance.

In a contested territory such as Israel, horizontality has become a powerful tool for a new Israeli city to endure, despite the urban layers that existed before.

Μεσόγειος: Σύνορα, ταυτότητες, μετακινήσεις

Αντώνης Μόλχο

Ομότιμος Καθηγητής, Brown University,
Ευρωπαϊκό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο,
Φλωρεντία

Το επίκεντρο των συζητήσεων γύρω από τη Μεσόγειο έχει μετακινηθεί από την εξέταση του φυσικού περιβάλλοντος σε αυτό της ανθρώπινης συμπεριφοράς – ατομικής ή συλλογικής. Το έργο του γεωγράφου, του κλιματολόγου, του στατιστικολόγου, και του πληθυσμολόγου, τώρα συμπληρώνονται από αυτό του πολιτισμικού ανθρωπολόγου και, περιέργως, από αυτό του παραδοσιακού ιστορικού.

Η μελέτη των συνόρων της Μεσογείου έχει στραφεί προς μια διπλή κατεύθυνση. Από τη μια πλευρά, τώρα, ολοένα και περισσότερη προσοχή αφιερώνεται στον καθορισμό των εσωτερικών συνόρων της θάλασσας της Μεσογείου, αν και είναι κοινώς αποδεκτό ότι αυτά άλλαζον και ήταν συχνά πορώδη. Από την άλλη, πρόσφατες έρευνες δείχνουν ότι η Μεσόγειος θάλασσα συχνά επηρεαζόταν από εξωγενείς παράγοντες και δυνάμεις, που προέρχονταν από άλλα μέρη του κόσμου, από τη Συρία και την Ινδία ως την Αγγλία και τις Κάτω Χώρες.

Εν τέλει, για μια σωστή ιστορική κατανόηση του Μεσογειακού κόσμου, πρέπει να εξερευνήσουμε τις μορφές που πήρε η συχνά έντονη σχέση μεταξύ αυτών των ατόμων και δυνάμεων, που επιθυμούσαν να επιτρέψουν μεγαλύτερη ευελιξία στις επαφές και σε θέματα αμοιβαίς αναγνώρισης, και αυτών που προτιμούσαν να υψώσουν ή να διατηρήσουν τείχη στους άλλους. Με άλλα λόγια, χρειάζεται να υπάρξει μια αντίληψη που λαμβάνει υπόψη της τις σχέσεις εξουσίας σε διάφορα επίπεδα της κοινωνικής και πολιτικής ζωής.

The Mediterranean: Borders, Identities, Movement

Anthony Molho

Professor Emeritus, Brown University,
European University Institute,
Florence

Λεπτομέρεια του Καταλανικού Άτλαντα του Cresques, Μαγιόρκα, 1375.
Detail of the Catalan Atlas of Cresques, Mallorca, 1375.

The center of discussions about the Mediterranean has shifted from an analysis of the physical environment to that of human—individual or collective—behavior. The work of the geographer, of the climatologist, of the statistician, and of the population expert is now complemented by that of the cultural anthropologist and, perhaps somewhat strangely, of the traditional historian.

The study of the Mediterranean borders now follows a double direction. On the one side, increasingly attention is devoted to the definition of the Mediterranean Sea's internal borders, even though it is generally acknowledged that these changed, and that they were often porous. On the other side, recent studies show that the Mediterranean Sea was often influenced by exogenous trends and powers, which originated in other parts of the world, from Syria and India, all the way to England and the Low Countries.

In the final analysis, a correct historical understanding of the Mediterranean world requires an inquiry into the forms of the often tense relations between those people and forces that strove toward a greater flexibility in the contacts and the mutual recognition of the region's diverse peoples, and those who preferred to raise or to maintain walls separating them from others. In other words, it is necessary to develop an understanding that takes into account the relationships of power at different levels off social and political life.

Mosè Ricci

Αντώνης Μόλχο | Anthony Molho

Γιάννης Αισωπος, Αρετή Βασιλική Κατραμαδάκη, Ελένη Αδαμίδου, Ελευθέριος Παπαμιχελάκης, Άννα-Μαρία Λιόγα,
Ελίνα Ιωάννου, Δάφνη-Χριστίνα Παπαδοπούλου, Adrian Lahoud, Διεθνής Έκθεση, Τρίπολη, Λίβανος,
arch. Oscar Niemeyer

Yannis Aesopos, Areti Vasiliki Katramadaki, Eleni Adamidou, Eleftherios Papamichelakis, Anna-Maria Lioga,
Elina Ioannou, Daphne-Christina Papadopoulou, Adrian Lahoud, International Fair, Tripoli, Lebanon,
arch. Oscar Niemeyer

Ηλίας Ζέγγελης, "The Dome" Experimental Theater, Διεθνής Έκθεση, Τρίπολη, Λίβανος, arch. Oscar Niemeyer
Elia Zenghelis, "The Dome" Experimental Theater, International Fair, Tripoli, Lebanon, arch. Oscar Niemeyer

Ελευθέριος Παπαμιχελάκης, Adrian Lahoud, Ηλίας Ζέγγελης, Αρετή Βασιλική Κατραμαδάκη, Βηρυτός
Yannis Aesopos, Elia Zenghelis, Adrian Lahoud, Areti Vasiliki Katramadaki, Beirut

Ελένη Αδαμίδου, Ελίνα Ιωάννου, Αρετή Βασιλική Κατραμαδάκη, Δάφνη-Χριστίνα Παπαδοπούλου,
Ηλίας Ζέγγελης, Hala Younes, Maroun El-Daccache, Lebanese American University, Βηρυτός
Eleni Adamidou, Elina Ioannou, Areti Vasiliki Katramadaki, Daphne-Christina Papadopoulou,
Elia Zenghelis, Hala Younes, Maroun El-Daccache, Lebanese American University, Beirut

Αννα-Μαρία Λιόγα, Ελίνα Ιωάννου, Ελευθέριος Παπαμιχελάκης, Δάφνη-Χριστίνα Παπαδοπούλου, Γιάννης Αἰσωπος,
Adrian Lahoud, Ήλιας Ζέγγελης, Αρετή Βασιλική Κατραμαδάκη, Ελένη Αδαμίδου, Baalbek, Λίβανος
Anna-Maria Lioga, Elina Ioannou, Eleftherios Papamichelakis, Daphne-Christina Papadopoulou, Yannis Aesopos,
Adrian Lahoud, Elia Zenghelis, Areti Vasiliki Katramadaki, Eleni Adamidou, Baalbek, Lebanon

Ελίνα Ιωάννου, Ελένη Αδαμίδου, Δάφνη-Χριστίνα Παπαδοπούλου, Ήλιας Ζέγγελης, Αρετή Βασιλική Κατραμαδάκη,
Αννα-Μαρία Λιόγα, Ελευθέριος Παπαμιχελάκης, Γιάννης Αἰσωπος, Μαρίνα Βηρυτού
Elina Ioannou, Eleni Adamidou, Daphne-Christina Papadopoulou, Elia Zenghelis, Areti Vasiliki Katramadaki,
Anna-Maria Lioga, Eleftherios Papamichelakis, Yannis Aesopos, Beirut Marina

George Arbid, Ήλιας Ζέγγελης, Arab Center for Architecture, Βηρυτός
George Arbid, Elia Zenghelis, Arab Center for Architecture, Beirut

Αννα-Μαρία Λιόγα, Ελίνα Ιωάννου, Αρετή Βασιλική Κατραμαδάκη, Ελευθέριος Παπαμιχελάκης,
Δάφνη-Χριστίνα Παπαδοπούλου, Ελένη Αδαμίδου, Δανάη Βλαχάκη
Anna-Maria Lioga, Elina Ioannou, Areti Vasiliki Katramadaki, Eleftherios Papamichelakis,
Daphne-Christina Papadopoulou, Eleni Adamidou, Danai Vlahaki

AREA, Architecture Research Athens

Η Στυλιανή Δαούτη [Αθήνα, 1978], σπούδασε αρχιτεκτονική στη σχολή αρχιτεκτονικής Paris – Belleville στη Γαλλία (DPLG, 2002) και εργάστηκε σε αρχιτεκτονικά γραφεία στο Παρίσι πριν λάβει το δίπλωμα Master of Science Degree in Advanced Architectural Design στο Πανεπιστήμιο Columbia της Νέας Υόρκης το 2005. Στη Νέα Υόρκη εργάστηκε στο γραφείο του Gordon Kipring, G-Tects LLC. Το 2004 κέρδισε το τρίτο βραβείο στο διεθνή αρχιτεκτονικό διαγωνισμό του Μητροπολιτικού Πάρκου και Πολεοδομικής Ανάπτυξης Ελληνικού στην Αθήνα. Επίσης έχει διδάξει Αρχιτεκτονικό Σχεδιασμό στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων του Πανεπιστημίου Πατρών. Είναι ιδρυτικό μέλος του γραφείου AREA, Architecture Research Athens.

Ο Γώρας Μητρούλας [Αθήνα, 1978], σπούδασε αρχιτεκτονική στο Θερινό Μετσόβιο Πολυτεχνείο [1996-2002] και ακολούθως εργάστηκε στο γραφείο Κοκκίνου-Κούρκουλας στην Αθήνα και Van de Broek en Bakema στο Ρότερνταμ. Ως υπότροφος του Ιδρύματος Fullbright έλαβε το δίπλωμα Master of Science Degree in Advanced Architectural Design στο Πανεπιστήμιο Columbia της Νέας Υόρκης το 2004, πριν εργάστηκε στο αρχιτεκτονικό γραφείο του Steven Holl. Από το 2014 είναι Επίκουρος Καθηγητής στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Είναι ιδρυτικό μέλος του γραφείου AREA, Architecture Research Athens.

Ο Μιχάλης Ραυτόπουλος [Αθήνα, 1978], έλαβε το Bachelor of Arts στην Ιστορία της Τέχνης [Αριστούχος] από το Πανεπιστήμιο του Michigan, Ann Arbor [1995-1999]. Το 2002 ολοκλήρωσε το Master of Architecture στο Πανεπιστήμιο Berkeley της Καλιφόρνια όπου και συνεργάστηκε στενά με τον Greig Crysler σε ερευνητικά προγράμματα και εκδόσεις. Στη Νέα Υόρκη δύολεψε στο αρχιτεκτονικό γραφείο Jaklitsch Gardner Architects. Από το 2013 διδάσκει Αρχιτεκτονικό Σχεδιασμό στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων του Πανεπιστημίου Πατρών. Είναι ιδρυτικό μέλος του γραφείου AREA, Architecture Research Athens.

Ο Γάννης Α. Αιώνων είναι Καθηγητής Αρχιτεκτονικού και Αστικού Σχεδιασμού στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Πανεπιστημίου Πατρών και Διευθυντής του Π.Μ.Σ. «Αρχιτεκτονική και Αστικός Σχεδιασμός». Έλαβε το Δίπλωμα Αρχιτέκτονα Μηχανικού από το Ε.Μ.Π. [1989] και το Master in Architecture από το Πανεπιστήμιο Harvard [1991]. Ήταν Επικέντρης Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Columbia [2015 και 2014] και στο Bartlett School of Architecture, University College London [2012-13] και Επικέντρης Ερευνητής στο Πανεπιστήμιο Princeton [2009]. Εργάστηκε στο γραφείο Bernard Tschumi Architects, Νέα Υόρκη [1992-95]. Ήταν Εθνικός Επίτροπος και Επιμελητής της επίσημης ελληνικής συμμετοχής Τοπία τουρισμού: Ανακατασκευάζοντας την Ελλάδα στην 14η Διεθνή Έκθεση Αρχιτεκτονικής Biennale Βενετίας 2014. Είναι διευθυντής του γραφείου Αιώνων, Αρχιτεκτονική στην Αθήνα.

Ο James Bridle είναι καλλιτέχνης και συγγραφέας που εργάζεται διεπιστημονικά και με διάφορες τεχνολογίες. Τα έργα τέχνης του αποτελούν αναθέσεις εκθεσιακών χώρων και ιδρυμάτων και εκτίθενται παγκοσμίως και στο διαδίκτυο. Το συγγραφικό του έργο, που αφορά στη λογοτεχνία, τον πολιτισμό και τα δίκτυα, δημοσιεύτηκε σε περιοδικά και εφημερίδες, σε έντυπη μορφή και στο διαδίκτυο. Δινει τακτικά διαλέξεις σε συνέδρια, πανεπιστήμια και άλλες εκδηλώσεις. Το βιβλίο του *New Dark Age*, που αφορά στην τεχνολογία, τη γνώση και το τέλος του μέλλοντος, δημοσιεύθηκε από τις εκδόσεις Verso (Ηνωμένο Βασίλειο & ΗΠΑ) το 2018.

Ο Πάνος Δραγώνας είναι Καθηγητής Αρχιτεκτονικού και Αστικού Σχεδιασμού στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Πανεπιστημίου Πατρών. Έλαβε το Δίπλωμα Αρχιτέκτονα Μηχανικού από το Ε.Μ.Π. [1992] και το Master in Advanced Architectural Design από το Πανεπιστήμιο Columbia [1993] ως υπότροφος Fulbright. Το 2016 ήταν Επικέντρης Ερευνητής στο Πανεπιστήμιο Princeton. Έχει επιμελητή ειδικά αφιερώματα και έχει δημοσιεύσει εκτεταμένα σε θέματα νέας ελληνικής αρχιτεκτονικής, δημοσίου χώρου και της προβληματικής της σύγχρονης πόλης. Ήταν Εθνικός Επίτροπος και Επιμελητής της επίσημης ελληνικής

AREA, Architecture Research Athens

Styliani Daouti [Athens, 1978] studied architecture at the Paris Belleville Architecture School, France (DPLG, 2002) and worked for several firms in Paris before receiving her MsAAD at Columbia University, NY (2005). In New York she worked in the office of Gordon Kipping, G-Tects LLC. In 2004 she was awarded third prize in the international competition for the Hellinicon Metropolitan Park. She has also taught a design studio at the University of Patras, Department of Architecture. She is founding member of AREA, Architecture Research Athens.

Giorgos Mitroulias [Athens, 1978] studied architecture at the National Technical University of Athens (1996-2002) and worked for Kokkinou+Kourkoulas in Athens and Van de Broek en Bakema in Rotterdam. Awarded a Fulbright Scholarship in 2003, he received his MsAAD at Columbia University, NY (2004), before working in the office of Steven Holl Architects. Since 2014 he is a Associate Professor at the University of Thessaly, Department of Architecture. He is founding member of AREA, Architecture Research Athens.

Michaeljohn Raftopoulos [Athens, 1978] acquired the Bachelor of Arts in the History of Art (Class Honors) from the University of Michigan, Ann Arbor, 1995-1999. In 2002 he completed his MArch at the University of California at Berkeley, where he collaborated with Greig Crysler in research and publication projects. In New York he worked for Stephan Jaklitsch Architects. Since 2013 he has taught architectural design at the University of Patras, Department of Architecture. He is founding member of AREA, Architecture Research Athens.

Yannis A. Aesopos is Professor of Architecture and Urban Design at the Department of Architecture, University of Patras and Director, Master in Architecture and Urban Design Program. He received the Diploma of Architecture from the National Technical University of Athens [1989, summa cum laude] and the Master in Architecture from Harvard University (1991). He was Visiting Professor at Columbia University (2015 and 2014) and the Bartlett School of Architecture, University College London (2012-13) and a Stanley J. Seeger Visiting Research Fellow at Princeton University (2009). He worked for Bernard Tschumi Architects, New York (1992-95). Aesopos was the Commissioner and Curator of *Tourism Landscapes: Remaking Greece*, the Greek participation to the 14th International Architecture Exhibition-Venice Biennale, 2014. He is principal of Aesopos Architecture in Athens.

James Bridle is an artist and writer working across technologies and disciplines. His artworks have been commissioned by galleries and institutions and exhibited worldwide and on the internet. His writing on literature, culture and networks has appeared in magazines and newspapers, in print and online. He lectures regularly at conferences, universities, and other events. *New Dark Age*, his book about technology, knowledge, and the end of the future, was published by Verso (UK & US) in 2018.

Panos Dragonas is Professor of Architecture and Urban Design at the Department of Architecture, University of Patras. He received the Diploma of Architecture from the National Technical University of Athens (1992) and the Master in Advanced Architectural Design from Columbia University (1993), as a Fulbright scholar. In 2016 he was a Stanley J. Seeger Visiting Research Fellow at Princeton University. He has edited reviews and has published extensively on contemporary Greek architecture, public space, and the contemporary city. Dragonas was the Commissioner and Curator of *Made in Athens*, the official Greek participation to the 13th International Architecture Exhibition-Venice Biennale, 2012. In 2001, he established dragonas christopoulou architects together with Varvara Christopoulou. Their design projects have won several awards and have been internationally published.

συμμετοχή Made in Athens στη 13η Διεθνή Έκθεση Αρχιτεκτονικής Biennale Βενετίας, 2012. Το 2001 δημούρησε μαζί με τη Βαρβάρα Χριστοπούλου το γραφείο dragonas christopoulou architects. Οι μελέτες τους έχουν διακριθεί και δημοσιεύθηκαν στην ίδια περίοδο.

Ο Ηλίας Ζέγγελης είναι αρχιτέκτων και Καθηγητής Αρχιτεκτονικής. Σπούδασε και δίδαξε στην Architectural Association School of Architecture, Λονδίνο από το 1956 έως το 1986. Είναι επίκουρη Καθηγητής στην Αρχιτεκτονική του Μετρόπολης της Αθήνας από το 1987, όποτε και ίδρυσε με την Έλενη Τσιάγκη το γραφείο Gigantes Zenghelis Architects στην Αθήνα. Διετέλεσε Καθηγητής Αρχιτεκτονικής στην Ακαδημία Καλών Τεχνών του Dusseldorf (1989-2002) και την Ακαδημία Αρχιτεκτονικής του Mendrisio (2002-2008). Διδάξει μεταξύ άλλων στη Berlage Institute Rotterdam, το Πανεπιστήμιο Columbia, το Πανεπιστήμιο Princeton, το UCLA, τη EPFL, το ETH και το Πανεπιστήμιο Yale. Το 2018-19 διδάξει στην Architectural Association στην Λονδίνο.

Ο Θωμάς Μαλούτας είναι Καθηγητής στο Τμήμα Γεωγραφίας του Χαροκόπειου Πανεπιστημίου στην Αθήνα. Διετέλεσε Διευθυντής του Ινστιτούτου Αστικής & Αρχιτεκτονικής Κοινωνιολογίας του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών (EKKE) και Καθηγητής του Τμήματος Χωρατάξιας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Πρόσφατα διετέλεσε Γενικός Γραμματέας Έρευνας & Τεχνολογίας. Το έργο του αφορά στις κοινωνικές δομές στις μεγάλες πόλεις και τις μεταβολές τους κατά την περίοδο της παγκοσμιοποίησης. Επικεντρώνεται σε ζητήματα κοινωνικού διαχωρισμού σε συνάρτηση με τα στεγανικά και ευρύτερα προνοιακά συστήματα, κυρίως στη Νότια Ευρώπη και, ιδιαίτερα, στην Αθήνα.

Ο Αντώνης Μόλχος είναι Ομότιμος Καθηγητής Ιστορίας και Πολιτισμού στο Ευρωπαϊκό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο της Φλωρεντίας, και Ομότιμος Καθηγητής Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Brown, όπου διδάξει από το 1966 έως το 2000. Ήταν Επισκέπτης Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Φλωρεντίας, Directeur d' études invité, Ecole des hautes études en sciences sociales, Paris, Directeur d' études invité, Maison des Sciences de l'homme, Paris, Visiting Professor, University of Athens and Global Distinguished Professor, New York University. His scholarly interests encompass the history of Italy from the fourteenth to seventeenth centuries, with special emphasis on the history of Florence in the Renaissance; the Mediterranean world in the age of the great empires (from the fifteenth century to the rise of the national states in the early nineteenth century), with a focus on the transcultural commercial networks, especially in the sixteenth to eighteenth centuries. In recent years he has been drawn to the study of the histories of those European scholars, mostly Jews, who were forced to leave their homes in the 1930s, to settle in the United States. In 2010, Molho was awarded the Galileo Galilei Prize.

Georgios A. Panetsos is Professor of Architecture and Urban Design and Chair of the Department of Architecture, University of Patras. He has been advisor on architecture and urban design to the Mayor of Athens (1991-94), the City of Rotterdam (1993-95) and the Greek Government (2003-04). He received the Diploma of Architecture from the National Technical University of Athens (1984, summa cum laude) and the Master in Architecture from Harvard University (1986). His architecture firm, founded in 1986, has received numerous honors for design projects. His architectural and urban design work has been exhibited and published internationally. He is the editor of the international architecture review DOMES, the founder of DOMES Architecture Awards and DOMES INDEX, a digital archive of Greek architecture.

Costis Paniyiris is Professor of Architectural Design at the Department of Architecture, University of Thessaly. He received the Diploma of Architecture from the National Technical University of Athens (1990) and the Master in Architecture from Harvard University (1992). He co-founded Bertaki/Loukopoulos/ Paniyiris architectural office in Athens (1994-2017) which has undertaken various public and private projects and has participated and received prizes and distinctions in several national architectural competitions. Their work has been shown and published in international architectural group exhibitions and publications.

Elia Zenghelis is an architect and teacher of architecture. He studied and taught from 1956 to 1986 at the Architectural Association School of Architecture in London. He is one of the original founders of O.M.A. (Office for Metropolitan Architecture) in partnership with Rem Koolhaas until 1987, when he established Gigantes Zenghelis Architects in Athens, Greece with Eleni Gigantes. He has been tenured Professor of Architecture at the Dusseldorf Academy of Fine Arts (1989-2002) and at the Accademia di Architettura in Mendrisio (2002-2008). He has taught among others at the Berlage Institute Rotterdam, Columbia University, Princeton University, UCLA, EPFL, ETH, and Yale University. During the year 2018-19 he taught at the Architectural Association, London.

Thomas Maloutas is Professor at the Department of Geography, Harokopio University, Athens. He was Director of the Institute of Urban and Rural Sociology of the National Centre for Social Research (EKKE) and Professor at the Department of Planning, University of Thessaly. He recently served as General Secretary for Research & Technology. His work is related to the changing social structures in metropolitan areas in the era of capitalist globalization with a focus on issues of segregation and gentrification related to housing and broader welfare regimes. His research and published work refer mainly to the South European urban context and especially to Athens.

Anthony Molho is Professor Emeritus of History and Civilization at the European University Institute, Florence and the David Herlihy University Professor Emeritus at Brown University, where he taught from 1966 to 2000. He was Visiting Professor at the University of Florence, Directeur d' études invité, Ecole des hautes études en sciences sociales, Paris, Directeur d' études invité, Maison des Sciences de l'homme, Paris, Visiting Professor, University of Athens and Global Distinguished Professor, New York University. His scholarly interests encompass the history of Italy from the fourteenth to seventeenth centuries, with special emphasis on the history of Florence in the Renaissance; the Mediterranean world in the age of the great empires (from the fifteenth century to the rise of the national states in the early nineteenth century), with a focus on the transcultural commercial networks, especially in the sixteenth to eighteenth centuries. In recent years he has been drawn to the study of the histories of those European scholars, mostly Jews, who were forced to leave their homes in the 1930s, to settle in the United States. In 2010, Molho was awarded the Galileo Galilei Prize.

in Architecture από το Πανεπιστήμιο Harvard (1992). Συνίδρουσε το αρχιτεκτονικό γραφείο Λουκοπούλου / Μητράκη / Πανηγύρη στην Αθήνα (1994–2017), το οποίο έχει εκπόνησει μελέτες ιδιωτικών και δημοσιών κτηριακών έργων και έχει τιμηθεί με διακρίσεις και πρώτα βραβεία σε πανελλήνιους αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς. Έργα του γραφείου έχουν παρουσιαστεί σε σημαντικές εκθέσεις αρχιτεκτονικής και έχουν δημοσιευτεί σε αρχιτεκτονικά περιοδικά στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Ο Πάρις Πετρίδης σπούδασε οικονομικές επιστήμες στη Θεσσαλονίκη (ΑΠΘ) και στη Νέα Υόρκη (New York University) και φωτογραφία στο Πανεπιστήμιο του Sunderland (PhD). Η δουλειά του έχει εκτεθεί ευρέως στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Έχουν εκδοθεί τα βιβλία του: *Καθ' οδόν* (Ιστός, 1998), *Γαρύλο άλματος* (Ιστός, 2002), *Σμερώσεις στην άκρη του δρόμου* (Άγρα, 2006), *Τα ρωμαϊκά σκολεία της Πόλης* (Άγρα, 2007), *Εδώ: Τόποι βίας στη Θεσσαλονίκη* (με επιμέλεια κειμένων Σάκη Σερέφα - Άγρα, 2012), *Λεπτομέρειες στο κέντρο της πόλης* (Ιστός, 2016), *The Void and the Country* (Blue Sky Books, 2016), *Άτομικό ανανηποτικό* (Άγρα – University Studio Press, Athens, Thessaloniki, 2017). Η δουλειά του συμπεριλαμβάνεται σε πολλές ιδιωτικές και δημόσιες αυλαγόζες. www.parispetridis.com

Ο Δημήτρης Πλάντζας είναι Αναπληρώτης Καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Είναι πικούνιος του ίδιου Τμήματος, με Μάστερ και Διδακτορικό στην Κλασική Αρχαιολογία από το Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης. Έχει δημοσιεύσει μονογραφίες, μελέτες και άρθρα πάνω στην κλασική τέχνη, την αρχαιολογική θεωρία, και τις νεωτερικές προσλήψεις της ελληνορωμαϊκής αρχαιότητας. Διευθύνει το Διδυμοτικό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών «Διαχείριση Μνημείων: Αρχαιολογία, Πόλη και Αρχιτεκτονική», και την Πανεπιστημιακή Ανασκαφή Άργους Ορεστικού.

Η Έφη Ρέντζου είναι Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Γαλλικών στο Πανεπιστήμιο Princeton. Μελέτη τη λογοτεχνία και τη σκέση της με άλλες τέχνες, με ιδιαίτερη έμφαση στα ιστορικά πρωτοποριακά κινήματα και τον μοντερνισμό. Τα ενδιαφέροντά της περιλαμβάνουν την ποιητική, τη σκέση μεταξύ εικόνας και κειμένου, την κοινωνική ανάλυση της λογοτεχνίας, της ποιητικής και τη λογοτεχνίας και τη διεθνοποίηση της πρωτοπορίας. Αφού έλαβε το πτυχίο στις Κλασικές Σπουδές από το Πανεπιστήμιο της Αθήνας, έλαβε επίσης πτυχίο (*Maitrise*) στη Γαλλική Λογοτεχνία στο Πανεπιστήμιο του Παρισιού IV-Σορβόννη, όπου και ολοκλήρωσε το DEA και το PhD (2002). Το πρώτο βιβλίο της, *Littérature malgré elle: Le surréalisme et la transformation du littéraire*, κυκλοφόρησε το 2010, ενώ ολοκλήρωνε το δεύτερο βιβλίο της, *Concepts of the World: The Avant-Garde and the Idea of the International*. Είναι επίσης συνεργάτη του Βιβλίου *1913: The Year of French Modernism* [αναμένεται, Manchester University Press].

Ο Mosè Ricci είναι Καθηγητής Αρχιτεκτονικού Σχεδιασμού και Πολεοδομίας στο Πανεπιστήμιο του Trento. Έχει λάβει τον τίτλο του Επίτιμου από την Ιταλική Δημοκρατία για την Τέχνη και Πολιτισμό (2003). Διετέλεσε υπότροφος Fulbright στο GSD, Πανεπιστήμιο Harvard, ΗΠΑ (1996-97). Ήταν επισκέπτης καθηγητής στο U-Moderna στη Λισσαβόνα (2006-2007), στο TU στο Μόναχο (2008-2009) και στο IAAC στη Βαρκελώνη (2015). Είναι μέλος του Διεθνούς Διδακτορικού Villard. Στα βιβλία του περιλαμβάνονταν τα *Νέα παραδείγματα* (2012), *UniverCity* (2010), και *RISCHIO/PAESAGGIO* (Meltemi, 2003). Τα έργα του έχουν λάβει βραβεία σε διεθνείς διαγωνισμούς και συμμετείχαν στην Μπιενάλε Αρχιτεκτονικής της Βενετίας (1996, 2012). Το έργο της Ghella Headquarters στην Ρώμη κέρδισε το Ευρωπαϊκό Βραβείο Ηλιακής Ενέργειας (2015).

Η Άλκαστης Ρόδη είναι Επίκουρη Καθηγήτρια στο Τμήμα Αρχιτεκτονών του Πανεπιστημίου Πατρών. Σπούδασε στο ΕΜΠ (1994) και το Harvard Graduate School of Design (MAUD, 1997). Απέκτησε Διδακτορικό από το Delft University of Technology (2008). Το 2018-9 ήταν Επισκέπτρια

Paris Petridis studied economics at the Aristotle University of Thessaloniki (BA) and New York University (MA) and photography at the University of Sunderland, UK (PhD). His work has been exhibited widely internationally. He is the author of several books such as: *En Route* (Istos, Athens, 1998), *Wedding Album*, (Istos, Athens, 2002), *Notes at the Edge of the Road*, (Agra, Athens, 2006), *The Rum-Orthodox Schools of Istanbul* (Agra, Athens, 2007), *Here: Sites of Violence in Thessaloniki* (Agra, Athens, 2007), *Downtown Details* (Istos, Athens, 2016), *The Void and the Country* (Blue Sky Books, Portland, 2016), *Little Medical Story* (Agra–University Studio Press, Athens, Thessaloniki, 2017). His work is included in many private and public international collections. www.parispetridis.com

Dimitris Plantzos is Associate Professor of Classical Archaeology at the Department of History and Archaeology, National and Kapodistrian University of Athens. He received his BA in Archaeology from the same Department, and his Master and Doctorate Degrees in Classical Archaeology from the University of Oxford. He has published monographs, studies and articles on classical art, archaeological theory, and modern receptions of Graeco-Roman antiquity. He is the Director of the Postgraduate Studies Programme on "Monument Management: Archaeology, City and Architecture" and the Argos Orestikon Excavation Project.

Effie Rentzou is Associate Professor of French at Princeton University. She studies literature and its relation to other arts, with particular attention to the historical avant-garde movements and modernism. Her interests include poetics, the relation between image and text, social analysis of literature, politics and literature, and the internationalization of the avant-garde. After earning a BA in Classics from the University of Athens, she earned a second degree (*Maîtrise*) in French Literature at the University of Paris IV-Sorbonne, where she also completed her DEA and PhD (2002). Her first book, *Littérature malgré elle: Le surréalisme et la transformation du littéraire* was published in 2010, and she is currently completing her second book, *Concepts of the World : The Avant-Garde and the Idea of the International*. She is also the co-editor of *1913: The Year of French Modernism* (forthcoming, Manchester University Press).

Mosè Ricci is Professor of Architectural Design and of Urbanism, University of Trento. He is Emeritus of the Italian Republic for Art and Culture (2003). He was a Fulbright Scholar at the GSD, Harvard University (1996-97). He was Visiting Professor at U-Moderna Lisboa (2006-2007), TU Munich (2008-2009), IAAC, Barcelona (2015). He is a member of the Villard International Doctorate. Books include *New Paradigms* (2012), *UniverCity* (2010), *RISCHIO/PAESAGGIO* (Meltemi, 2003). His projects have received prizes in international competitions and participated in the Venice Architecture Biennale (1996, 2012). His project Ghella Headquarters in Rome won the European Solar Prize (2015).

Alcestis Rodi is Assistant Professor at the Department of Architecture, University of Patras. She studied architecture at the School of Architecture, National Technical University, Athens (1994), before completing her Master's of Architecture in Urban Design at the Harvard Graduate School of Design (1997). In 2008 she received her PhD in Engineering from Delft University of Technology. In 2018-9, she was offered an appointment as a Visiting Scholar in the Department of Architecture at the Massachusetts Institute of Technology (MIT). She practiced architecture and urban design in USA and Greece. Her current research and recent academic publications focus on urban morphology and contemporary urban concepts. Within this framework she introduced in 2015 the concept of 'Bricolage Urbanism'. She has published the book *Modern Architectures in History: Greece*.

Eπιστήμων στο Massachusetts Institute of Technology (MIT). Έχει ασκήσει την αρχιτεκτονική και τον αστικό σχεδιασμό στις ΗΠΑ και την Ελλάδα. Η έρευνά της επικεντρώνεται στην αστική μορφολογία σε σχέση με σύγχρονες αστικές έννοιες. Στο πλαίσιο αυτό εισήγαγε το 2015 την έννοια του 'Bricolage Urbanism'. Έχει δημοσιεύσει το *Βιβλίο Modern Architectures in History: Greece* (Reaktion, 2013) με τον Αλέξανδρο Τζών και έχει επιμεληθεί και συνεισφέρει σε συλλογικούς τόμους. Το ερευνητικό και ο σχεδιαστικό έργο της έχει δημοσιευθεί σε διεθνή περιοδικά και έχει λάβει διεθνείς διακρίσεις.

Ο Αθανάσιος Σπανομαρίδης (A.Dipl (Hons) RIBA. Hons Grad Dipl.A.A) είναι Καθηγητής Αρχιτεκτονικού Σχεδιασμού στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Πανεπιστημίου Πατρών. Σπούδασε και διδάξει στην Architectural Association School of Architecture στο Λονδίνο. Ήταν Επισκέπτης Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Cambridge, στη Universidad Politécnica de Cataluña και στο London Metropolitan University. Συνέργασε με το ETH Zurich σε μεταπτυχιακά προγράμματα. Ήταν ερευνητής στο The Sir John Cass Faculty of Art, Architecture and Design. His on-going research "Formations in the landscape" studies the ways with which people have used the natural landscape and at the same time how the natural landscape configured its cultural structure. He lectured at educational institutions and conferences in Greece and abroad. His office earned numerous distinctions and awards in PanHellenic and International Competitions. His work has been exhibited and published internationally.

Ο Πάρις Τσάρτας είναι Καθηγητής Τουριστικής Ανάπτυξης στο Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας της Σχολής Περιβάλλοντος, Γεωγραφίας και Εφαρμοσμένων Οικονομικών Χαροκοπείου Πανεπιστημίου. Διετέλεσε Πρύτανης του Πανεπιστημίου Αιγαίου (2010-2014), μέλος (2010-2014) και Πρόεδρος (2014) της Σύνδουλο των Πρυτάνεων καθώς και Πρόεδρος του Συμβουλίου Ανώτατης Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης (ΣΑΠΕ, 2014-2015). Εκδότης του διεθνούς επιστημονικού περιοδικού *Tourismos: An International Multidisciplinary Journal of Tourism* και ενεργό μέλος επιτομηρικών σωματείων και συλλόγων, κρίτης και σύμβουλος σύνταξης σε επιστημονικά περιοδικά του τουρισμού (AOTR, JOST, Anatolia, Tourism Today, etc) and also a member of a various number of scientific boards.

Els Verbakel is founding partner of Derman Verbakel Architecture and the Chair of the Department of Architecture at Bezalel Academy of Arts and Design Jerusalem. She directs the UNESCO Chair in Urban Design and Conservation Studies and is a founding member of the Israel Urban Forum. She has taught as a professor in architecture and urban design at the Technion Faculty of Architecture and Town Planning, Columbia University GSAPP, Princeton School of Architecture, Pratt Institute and the University of Leuven, Belgium. Els has a PhD in in Architecture from Princeton University, MSc in Architecture and Urban Design from Columbia University and a Masters in Architecture and Civil Engineering from the University of Leuven in Belgium. She has published the books *In Search of the Public: Notes on the Contemporary American City* (2013), *Cities of Dispersal* (2008) and *Constellations: Constructing Urban Design Practices* (2007).

Enrique Walker is an architect. He has taught at the Graduate School of Architecture, Planning and Preservation, Columbia University, since 2003, and also directed the Master of Science program in Advanced Architectural Design from 2008 to 2018. In addition, he has taught at Princeton University, Barcelona Institute of Architecture, Tokyo Institute of Technology, Pratt Institute, and Universidad de Chile. His publications include, *The Ordinary: Recordings* (2018), *The Dictionary of Received Ideas / Under Constraint* (2017), *Lo Ordinario* (2010), and *Tschumi on Architecture: Conversations with Enrique Walker* (2006).

(Reaktion Books, 2013) with Alexander Tzonis. She was the editor and a contributor to several collective volumes. Her design work and academic articles have been published in international periodicals and have received international awards.

Athanasiou Spanomaridis (A.Dipl (Hons) RIBA. Hons Grad Dipl.A.A) is Professor of Architectural Design at the Department of Architecture, University of Patras. He studied and taught at the Architectural Association School of Architecture in London. He was lecturer and visiting tutor at the University of Cambridge, Universidad Politécnica de Cataluña and London Metropolitan University. He collaborated with the ETH, Zurich in various educational activities. He was a Visiting Scholar at the School of Architecture, The Sir John Cass Faculty of Art, Architecture and Design. His on-going research "Formations in the landscape" studies the ways with which people have used the natural landscape and at the same time how the natural landscape configured its cultural structure. He lectured at educational institutions and conferences in Greece and abroad. His office earned numerous distinctions and awards in PanHellenic and International Competitions. His work has been exhibited and published internationally.

Ηλίας Ζέγγελης, Γιάννης Καρράς, Γιάννης Αισωπος, Άννα-Μαρία Λιόγα, Ελευθέριος Παπαμιχελάκης,
Ελένη Αδαμίδου, Αρετή Βασιλική Κατραμαδάκη, Δάφνη-Χριστίνα Παπαδοπούλου, Δανάη Βλαχάκη, Μεταξουργείο
Elia Zenghelis, Ioannis Karras, Yannis Aesopos, Anna-Maria Lioga, Eleftherios Papamichelakis,
Eleni Adamidou, Areti Vasiliki Katramadaki, Daphne-Christina Papadopoulou, Danai Vlahaki, Metaxourgeio, Athens

Βηρυτός, 2018

Beirut, 2018

ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΑ ΜΕΛΛΟΝΤΑ II

Τα Μεσογειακά Μέλλοντα II καταγράφουν τη δομή, τα εργαστήρια σχεδιασμού, τα σεμινάρια, τις ερευνητικές εργασίες και τις δραστηριότητες της δεύτερης χρονιάς 2017–2018 του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Αρχιτεκτονική και Αστικός Σχεδιασμός» του Τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Πανεπιστημίου Πατρών.

Mediterranean Futures II records the structure, the design studios, the seminars, the research papers and the activities of the second year 2017–2018 of the Master in Architecture and Urban Design Program of the Department of Architecture, University of Patras.

ISBN 978-618-81044-2-6

9 786188 104426 >